

शुद्धिपत्रक.

अ.सं. क्र.	अ.सं.	पान.	पृ.
१०	१०	१३	१
११	११	१३	२
१२	१२	१३	३
१३	१३	१३	४
१४	१४	१३	५
१५	१५	१३	६
१६	१६	१३	७
१७	१७	१३	८
१८	१८	१३	९
१९	१९	१३	१०
२०	२०	१३	११
२१	२१	१३	१२
२२	२२	१३	१३
२३	२३	१३	१४
२४	२४	१३	१५
२५	२५	१३	१६
२६	२६	१३	१७
२७	२७	१३	१८
२८	२८	१३	१९
२९	२९	१३	२०
३०	३०	१३	२१
३१	३१	१३	२२
३२	३२	१३	२३
३३	३३	१३	२४
३४	३४	१३	२५
३५	३५	१३	२६
३६	३६	१३	२७
३७	३७	१३	२८
३८	३८	१३	२९
३९	३९	१३	३०
४०	४०	१३	३१
४१	४१	१३	३२
४२	४२	१३	३३
४३	४३	१३	३४
४४	४४	१३	३५
४५	४५	१३	३६
४६	४६	१३	३७
४७	४७	१३	३८
४८	४८	१३	३९
४९	४९	१३	४०
५०	५०	१३	४१
५१	५१	१३	४२
५२	५२	१३	४३
५३	५३	१३	४४
५४	५४	१३	४५
५५	५५	१३	४६
५६	५६	१३	४७
५७	५७	१३	४८
५८	५८	१३	४९
५९	५९	१३	५०
६०	६०	१३	५१
६१	६१	१३	५२
६२	६२	१३	५३
६३	६३	१३	५४
६४	६४	१३	५५
६५	६५	१३	५६
६६	६६	१३	५७
६७	६७	१३	५८
६८	६८	१३	५९
६९	६९	१३	६०
७०	७०	१३	६१
७१	७१	१३	६२
७२	७२	१३	६३
७३	७३	१३	६४
७४	७४	१३	६५
७५	७५	१३	६६
७६	७६	१३	६७
७७	७७	१३	६८
७८	७८	१३	६९
७९	७९	१३	७०
८०	८०	१३	७१
८१	८१	१३	७२
८२	८२	१३	७३
८३	८३	१३	७४
८४	८४	१३	७५
८५	८५	१३	७६
८६	८६	१३	७७
८७	८७	१३	७८
८८	८८	१३	७९
८९	८९	१३	८०
९०	९०	१३	८१
९१	९१	१३	८२
९२	९२	१३	८३
९३	९३	१३	८४
९४	९४	१३	८५
९५	९५	१३	८६
९६	९६	१३	८७
९७	९७	१३	८८
९८	९८	१३	८९
९९	९९	१३	९०
१००	१००	१३	९१

प्रस्तावना.

તેન ધાર્મિક અભ્યાસક્રોને લાવવામાં સરજતા થાય, એ આશયને મ્યાનમાં રાખી અમે આ અગાઉ સામાયિક, ચૈત્યવંદન, બે પ્રતિકમણ અને પંચ પ્રતિકમણનાં પુસ્તકો મૂળ, સાર્થ, શાસ્ત્રી તેમજ શુદ્ધતાની દીપીમાં પ્રસિદ્ધ કર્યા છે. તેની અમુક આ-
નુનિઓ પણ થયેલી છે. ઉપરાંત જીવવિચાર તેમજ કર્મકથા પણ લાવનારને અનુક્રમ થઈ પડે તેવી ઝેલીમી સ્વર્થ આપે છે. આપણે છે. પ્રકરણમીનાં નવનસ્ય અને દરકરકથાની અમારી દિલ્લે ખાટ-સાદુષ જલ્લાની હતી તેમાં આ પુસ્તકના પ્રકાશનથી મોટા ખાટ પડી પડે છે, એ વિચારનાં અમને દર્શ થાય છે. આ પુસ્તક મો નિર્તાનિવાસી મારુતર ચંદુલાલ નાનચંદ ખાને લખાવવાનાં આપ્યું છે. તે સરસપદ્ધિ અને વિચારપદ્ધિ ઉપર પ્રકાશના અધિભારીનાં ઉપયોગી થઈ પડે, એમ અમારી માન્યતા છે. આ પુસ્તકને અમારી વધમાના પદ મા નવુના વરિષ્ઠ પ્રસિદ્ધિમ મુખ્યે પીંડે આપીજ ઝેલીને ૧૯૦૩ નવમી ૧૯૦૩ આ ૧૯૦૩ પ્રસિદ્ધિમ આપે.

[illegible]

તે નવે દર્શનોમા કહેલાં ૪-૧૨ પ્રત્યાહિતર્યોનું અર્થસાર્ય
પણું (અનવપણું) થી જેન દર્શનના આયમયોમાં સવિસ્તર
સ્પષ્ટિયુક્તિ આપી જાયું

૬ મેનદર્શનમાં ૧, તત્ત્વ.

મે નમ ૧ વિશ્વવિશ્વ દર્શનોમા કહેલા વિશ્વવિશ્વ તત્ત્વો
ને જે માત્ર દર્શનથી જોઈને બ્રહ્મવેદોએ જે કુલ-અ
નુભવના આ આયમ તત્ત્વ વિશ્વવેદોના મધ્ય અને મોક્ષ એ
કે કહેલાં તેનું વિશ્લેષ નવડા આ તથાના કહે છે તો પણ
દર્શનના આ આયમ દર્શન વિશ્વવેદોમાં કહેવામાં આવે છે

૨ મેનદર્શન તાત્ત્વ દર્શન પ્રત્યાહિતર્યોના પદાર્થો તે
કુલના દર્શનના આ આયમના અને કન ર્દિન તે વિશ્વ
મેનદર્શનના કુલના આ આયમના વિશ્વવેદોના વિશ્વવેદોના
કુલના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના
આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના
આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના

૩ મેનદર્શન તાત્ત્વ દર્શન પ્રત્યાહિતર્યોના પદાર્થો તે
કુલના દર્શનના આ આયમના અને કન ર્દિન તે વિશ્વ
મેનદર્શનના કુલના આ આયમના વિશ્વવેદોના વિશ્વવેદોના
કુલના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના
આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના
આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના

૪ મેનદર્શન તાત્ત્વ દર્શન પ્રત્યાહિતર્યોના પદાર્થો તે
કુલના દર્શનના આ આયમના અને કન ર્દિન તે વિશ્વ
મેનદર્શનના કુલના આ આયમના વિશ્વવેદોના વિશ્વવેદોના
કુલના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના
આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના

૫ મેનદર્શન તાત્ત્વ દર્શન પ્રત્યાહિતર્યોના પદાર્થો તે
કુલના દર્શનના આ આયમના અને કન ર્દિન તે વિશ્વ
મેનદર્શનના કુલના આ આયમના વિશ્વવેદોના વિશ્વવેદોના
કુલના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના
આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના આયમના

૫ આશ્રય તત્ત્વ—આશ્રય એટલે કર્મનું આગમન અને તેનાં કારણો જરૂર છે તે આ તત્ત્વમાં દેવતાએ જે કે પુણ્ય તથા પાપ એ અને શુભ તથા અશુભ આશ્રય જ છે તેો પણ પુણ્યમાં તથા પાપમાં તે તે કર્મનાં ફળ જાગવવાના પ્રકાર દર્શાવે છે તેથી આશ્રય તત્ત્વ શૂદ્ધ કર્યું છે.

૬ ગંતર તત્ત્વ—આ તત્ત્વમાં દર્શાવેલી તથા કર્મ ન આવવાના ૫૭ પ્રકારના ઉપાય દર્શાવ્યા છે.

૭ નિર્ગમના તત્ત્વ—આ તત્ત્વમાં પૂર્વ જાપિતાં કર્મનો ખીરે ખીરે ફળ દેવાના ઉપાય ફળ ૧૨ પ્રકારની તપશ્ચર્યા કહી છે.

૮ સંપ્રત્યક્ષ તત્ત્વ—આના સાથે કર્મનો જે નજીક થાય છે તે મોંઘાં મારે પ્રકારનો મમકાળે થાય છે અને તે દરેક મુજબ પણ મુજબનાં ૮-૮ પ્રકારનો છે (અર્થાત્ કર્મના સુખ ૮ ભેદ તથા તે દરેક કર્મનો ૪-૪ પ્રકારનો મમકાળે) તેનું સ્વરૂપ પણ છે.

૯ કોશ મુખ્ય તત્ત્વ—તથા કર્મનો ફળ તે માત્ર અને તે અનેક પ્રકારના સુખાનુભવી કલા દલા સુખાને જે. ૧ ? ઉત્તરિ મે. ૧૨ નું સ્વરૂપ ૧ પ્રકારે મમકાળે છે.

મર્યાદા આ સંસ્કારોના પાત્રનિર્માણ કરીને ૧ મુજબ તત્ત્વના કોશો ૧૫ પ્રકારે તથા સુખ નાદો ૧૫ પ્રકારે ૧૫૨ કલા) કલા છે તે તથા કર્મના માત્ર નાદો દર્શાવે છે.

આ તત્ત્વના ૧૨ નિર્માણોના અર્થો ૧૨ મુજબ ૧૨ ૫૨) નિર્માણ કરીને જે કર્મ સુખાનુભવી ૧૨ ૫૨) મર્યાદા આ સંસ્કારોના પાત્રનિર્માણ કરીને ૧ મુજબ તત્ત્વના કોશો ૧૫ પ્રકારે તથા સુખ નાદો ૧૫ પ્રકારે ૧૫૨ કલા) કલા છે તે તથા કર્મના માત્ર નાદો દર્શાવે છે.

૧૦ પ્રત્યક્ષ તત્ત્વ—તથા કર્મનો ફળ તે માત્ર અને તે અનેક પ્રકારના સુખાનુભવી કલા દલા સુખાને જે. ૧ ? ઉત્તરિ મે. ૧૨ નું સ્વરૂપ ૧ પ્રકારે મમકાળે છે.

॥ श्रीनव तत्व मूल ॥

जीवाःजीवा पुण्यं, पावाऽऽमव संवरो य निज्जरणा
कन्यो मुग्धो य नहा, नवनत्ता हुंति नायव्या ॥१॥
नउदम नउदम वाया-लीमा वामी अ हुंति वायाला
मगातभं वायम, नउ नव भेया कमेणेमिं ॥ २ ॥
एगारिद दृष्टि निविदा, नउव्विहा पंच छव्विहा जीवा
चेदमवमउयगेहिं, वेय-गट्ट-कण-काणहिं ॥३॥
एगिंदिय मुट्टमियम, मन्नियम पणिंदिया य मविनिवउ॥
अज्जना पज्जना, कमेण नउदम जियट्टाणा ॥ ४ ॥
नणं च देग्गं चव, चग्गिं च नवो तहा
वीग्गिं उअ गो य पुरं जीअम्म लक्कणं ॥ ५ ॥
अउदमव्विंदिय यज्जनी आणपाणमाममणे
चउ देव देव छणि य, उगिगल्लामन्निसन्नीणं ॥६॥
एगिंदियव्विंदिय नउ दम पाण नउ छ मम अट्ट
उउ दृष्टि नउगिंदियं, अउगिन्न मन्नीण नउ दम य ॥७॥
नउदमव्विंदिय विद विद भेया नदेव अट्टा य ।
मोउ देव पाण पाणाय अजीव नउदमया ॥८॥
नउदमव्विंदिय नउ उट्टो देव देवि अज्जीता
नउदमव्विंदिय विदविंदिय अउदम य ॥९॥

अवगाहो आगामं, पुगलजीवाण पुगला चउहा
 गंधा देस पणसा, परमाणू चेव नायवा ॥ १० ॥
 सद्धंधयार उज्जोअ, पमा छायातवेहि अ(इय)
 वन्न गंध रसा फामा, पुगलाणं तु लरकणं ॥११॥
 एगा कोटि मतमट्टि, लरका सत्तहत्तरी महस्मा य
 दो य मया सोलहिया, आवलिया इगमुहुत्तम्मि ॥१२॥
 समयावली मुहुत्ता, दोहा परका य माम वरिमा य
 भणिओ पलिया मागर, उस्मणिणिमणिणी कालो ॥१३॥
 परिणामि जीव मुत्तं, सपण्णा एग गित्त किरिया य
 णिणं कारण कत्ता, सज्जगय इयर अणवेने ॥१४॥
 मा उयगोअ मशुदुग, मुग्दुग पंविदिजाइ पगदेहा
 आदनिनणुगुंग्गा, आदममंयवणमंत्रणा ॥१५॥
 वसवउरागुग्गु, पण्णा उम्मान आपवुज्जोअं
 मुभगगदनिमिगननदन, मुग्गनिगिआउ तिव्वरं ॥१६॥
 नम साप पज्जनं, पनेअ पिं मुभं न मुभं न
 मुग्गं आदज्ज जमं, नग्गदरुग्गं इने होइ ॥१७॥
 नानं गगदरुग्गं, नर पेण नीअगाव मिग्गं
 धातदरुग्गं निग्गदरुग्गं, वग्गदरुग्गं निग्गदरुग्गं ॥१८॥
 इगनिगिदरुग्गं, वग्गदरुग्गं उरुग्गं इति वग्गदरुग्गं
 उरुग्गं वग्गदरुग्गं, उरुग्गदरुग्गं उरुग्गदरुग्गं ॥१९॥

थावर सुहुम अपज्जं, माहाएण मथिस्मसुम दुभगाणि
 दुम्भराडज्जजमं, थावर दमगं विवज्जत्यं ॥२०॥
 उंदिअ कमाय अज्जय, जोगा पंच चउ पंच तिन्नि कमा
 रिग्गिओ पणवीमं, इमा उ नाओ अणुक्रमसो ॥ २१॥
 हाएव अट्ठिगग्गिया, पाउमिया पास्तिवणी किरिया
 तण्णमाय मंभिय, पग्गिहिआ मायवत्ती अ ॥२२॥
 मिज्झांमग्गवणी, अपचग्गणा य दिट्ठि पुट्ठि य
 पाट्ठिनिव मायता-वणीअ नेमथि माहत्थी ॥ २३ ॥
 अण्णमग्ग रिआग्गिया, अणमोगा अणवकंणवग्गिया
 अण्ण पओण समुदा-ण पिज्ज दोमेग्गियावट्ठिया ॥२४॥
 मग्गिग्गि मुग्गि पग्गिग्गि, जट्ठग्गो मायणा चग्गिणाणि
 तण्ण वि दुरिण दम वाग, पंचमेण्णि मग्गवत्ता ॥२५॥
 उग्गिग्गि मग्गिग्गिग्गि, उग्गिग्गि मग्गिग्गि मु अ
 मग्गिग्गि मग्गिग्गि, कायग्गुणं वेदेय य ॥२६॥
 मग्गिग्गि मग्गिग्गि, उग्गिग्गि देववेग्गिग्गिग्गि
 मग्गिग्गि मग्गिग्गि, अण्णमग्गिग्गि जट्ठग्गो ॥२७॥
 मग्गिग्गि मग्गिग्गि, मग्गिग्गि मग्गिग्गि
 मग्गिग्गि मग्गिग्गि, मग्गिग्गि मग्गिग्गि ॥ २८ ॥
 मग्गिग्गि मग्गिग्गि, मग्गिग्गि मग्गिग्गि अ कौग्गि
 मग्गिग्गि मग्गिग्गि, मग्गिग्गि मग्गिग्गि ॥२९॥

पदममणित्रयमसरणं, संसारो एगया य अन्नत्तं
 असुहत्तं आसव सं-चरो य तह णिज्जरा नवमी ॥३०॥
 लोगमहावो वोही-दुल्लहा धम्मस्स साहगा अरिहा
 एआओ भावणाओ, भावेअघा पयत्तेणं ॥३१॥
 सामाइअत्थ पदमं, छेओवट्ठावणं भवे वीअं
 परिहारविमुद्धीअं, सुहुमं तह संपरायं च ॥३२॥
 तन्नो अ अहस्कायं, स्वायं सवमि जीवलोगमि
 जं चरिऊण सुचिद्विया, वच्चंति अयरामरं शणं ॥३३॥
 वासविहं तवोणिज्जरा य वंपो चउच्चिगण्यो अ
 पयद द्विद अणुमाग-णणममेण्हि नावघो ॥३४॥
 अणमणमृणोअरिया, वित्तीमंम्वेवणं रमणाओ
 पापसिन्हेसो मंन्ती-णया य वज्जो तवो होइ ॥३५॥
 पापन्तिजं विनओ, वेयावणं तदेव मज्जाओ
 ज्ञानं उग्गमगोअवि अ, अन्भिन्नओ तरो होइ ॥३६॥
 पयद मरारो गुणो, द्विं पान्तरतामणं
 अणुमागो गतो नेओ, पण्णो दन्तंनओ ॥३७॥
 पदरवितामसिमज्ज-रट्ठनिजहृत्तममंदगारिणं
 अह पण्णि भास, एम्माप वि जान तह म्भस ॥३८॥
 इह नाउडेवज्जरा-य वेउसोहउत्तामगोअवि
 १२५५ य वज्जराय अहरोस पा विनच दु वज्जराय ॥३९॥

नाणे अ दंमणावरणे. वेयणिण् चैव अंतराण् अ
नीमं कोडाकोडी. अयराणं छि अ उक्कोसा ॥४०॥

निनणि कोडाकोडी. मोहणिण् वीम नाम गोणसु
निनीमं अयराणं. आउद्धिइवं उक्कोसा ॥४१॥

राम मरुत जलजा. वेयणिण् अद्र नाम गोणसु
मेमांमामरुतं. एयं वंयद्धिइमाणं ॥४२॥

मंरुतमममया. दलपमाणं च गित फुमणा य
कायो अ अंयं मा-ग माय अणावहुं चैव ॥४३॥

मंयं मु ययना. गिल्लंतं मरुमुमय न अमंतं
मुंरुति एयं वम उ. पम्वणा मयमणाइहि ॥४४॥

मउ इति अ काण. जोण् वेण् कमाय नाणे अ
मंजद दंमण नेमा. मय मय्ये मन्नि आहारे ॥४५॥

ममउ वीति नम धा. मन्नि अहाकाय मउअममन्तो
ममउ ममउ केय-दंमणनाणे न मेमेमु ॥ ४६ ॥

दंमणने म्मिदण जोरदयाणि हेति. गंतानि
मेमम अमंमिन्ति. मने दमो य मन्नेवि ॥४७॥

मुज्जण अरिण कायो. उअ-मिद-मदुअ माउओमो
मिदण ममउ म्मिदण अंयं नन्नि ॥४८॥

ममउ ममउ मने के वेदि दंमण नाणं
ममउ मने ममउ-मिद अ मुअ मउ जोरयं ॥४९॥

थोवा नपुंससिद्धा, थी नर सिद्धा कमेण संखगुणा
 इअ मुरकत्तमेअं, नवत्ता लेसओ भणिया ॥५०॥
 जीवाइ नव पयत्ये, जो जाणइ तस्स होइ सम्मत्तं
 भावेण सद्वहेतो, अयाणमाणेऽवि सम्मत्तं ॥५१॥
 सव्याइ जिणेसर-भासियाइ वयणाइ नन्नहा हुंति
 द्द बुद्धी जस्स मणे, सम्मत्तं निव्वलं तस्स ॥५२॥
 अंतोमुहुत्तमित्तं-पि फामियं हुज्जजेहिं सम्मत्तं
 तेमिं अवट्ठपुग्गल-परियट्ठो चैव मंतागे ॥५३॥
 उग्गप्पिणी अणंता, पुग्गलपरियट्ठो मुणेयव्वो
 तेऽणंताज्जीअद्धा, अणागवद्धा अणंतगुणा ॥५४॥
 जिगअजिगनित्थअनित्था, गिट्ठिअन्न मत्तिं थी नरनपुंसा
 पत्तेय मयंवुद्धा, बुद्धोदिय दाणिता य ॥५५॥
 जिगगिट्ठा अग्गिंता, अजिगगिट्ठा य पुंदग्गिरमुत्ता
 गणतारि नित्थगिट्ठा, अनित्थगिट्ठा य मरुदेवो ॥५६॥
 गिरिग्गिगिट्ठा भग्गो, परन्तोरो य अन्नत्तिग्गिग्गि
 गाह मत्तिग्गिगिट्ठा, थीगिट्ठा वंदप्पारमुत्ता ॥५७॥
 पुंमिट्ठा गोपमाई, गांगेसाई नपुंस्वता निट्ठा
 पसेप-नपेवुद्धा, भणिया वग्गेवु वग्गिन्हे ॥५८॥
 ता बुद्धोदिय मुरवे-हिता य इयन्नरे इयगिट्ठा य
 इयन्नरे हि अग्गेता, इयत्ता वेजेवगिट्ठा य ॥५९॥

જુલાસો.

આ મથના પૃથ્ઠ ૪ કિપર પુણ્યાનુબંધી પાપના સં-
ખ્યામાં પુણિયા શ્રાવકનુ દૃષ્ટાંત કર્મોપકર્ણ ન્યાયે સ્મૃતિ
પ્રમાણે મુખ્ય છે પણ મથોમાં તપાસ કરતાં તે દૃષ્ટાંતને
જલમે અદૃશ્યિત (નાગ) નુ (દૃષ્ટાંત) જોવામાં આવે
છે. આ જન્મે દૃષ્ટાંતો સૂત્ર જનોએ વિચારવાં.

આ મથ જાણવામાં પાગખંદર નિવાસી એક ધર્મ-
દ્રેષ્ટી મદનુદન્યે મા. ૧૫૦ ની મદાય કરી છે તે બાજુ
તેમને અતઃકનુથી કિપકાર માનવામાં આવે છે.

જી. ૦ શ્રી. ૦ મં. ૫૧.

મૃગના

આ મથ મૃગના પાપના સંખ્યામાં પુણિયા શ્રાવકનુ દૃષ્ટાંત કર્મોપકર્ણ ન્યાયે સ્મૃતિ
પ્રમાણે મુખ્ય છે પણ મથોમાં તપાસ કરતાં તે દૃષ્ટાંતને
જલમે અદૃશ્યિત (નાગ) નુ (દૃષ્ટાંત) જોવામાં આવે
છે. આ જન્મે દૃષ્ટાંતો સૂત્ર જનોએ વિચારવાં.

આ મથ જાણવામાં પાગખંદર નિવાસી એક ધર્મ-
દ્રેષ્ટી મદનુદન્યે મા. ૧૫૦ ની મદાય કરી છે તે બાજુ
તેમને અતઃકનુથી કિપકાર માનવામાં આવે છે.

नवतत्त्वप्रकरणं सार्थम्.

નિર્મલ—આ જગતમાં બિજા બિજા રવિપરાગા ઘર ઘર મુખ
 દુખ આદિ જે જે બાંધા બેરામાં આવે છે. તેના મુળ
 કારણ રૂપ કયા પદાર્થ છે? એ પ્રશ્નના ઉત્તરરૂપે શ્રી મંપ-
 હાર બોલ્યાન (બિજા બિજા રવિપરાગા ઘર ઘર મુખ
 દુખ આદિ) મંવ બાંધે નવ પદાર્થમાં—નવમાં અન્ન-
 મંવ ધાતુ છે. એમ પ્રતિપાદન કર્યા માટે પ્રથમ તે ૬
 ભાગનાં નામ દર્શાવનારી આ પદ્ધતી માયા કહે છે.

जीवाऽजीवा पुण्यं, पापाऽप्यसंशयो य निज्ज्ञान्या
यन्मो मुक्तो य तदा, नयतता ह्येति नायज्या ॥ १ ॥

१. आदिपर्व १

၈၂၆၄၄ ၂၇၀၇၆၆.

શ્રીવાઃ શ્રીયે કુન્દે, જગત્પતિઃ મહાધિ વિજિતા
કર્મો ધ્યેનધ દલસ, ચરણચરિ હરિઃ, જ્ઞાનચરિ ॥૩॥

444 李 公 甫

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

शक्यदार्थे.

संज्ञा=७२१-३		यन्त्रो=भन्ने तन्त्र
मन्त्रा=७२३ १-१		मुराहो=भोक्ष तन्त्र
पुण्य=७२४ १-१		य=वर्गी
पाप=७२५ १-१		महा=तथा
आश्रय=७२६ १-१		नानना=तन्त्र तन्त्रो
संवेद=७२७ १-१		दृष्टि=३
निष्कर्षा-निष्कर्षेण १-१		नायना=नायना योय

गायत्री=७२४, अ७२४, पुण्य, पाप, आश्रय, संवेद, निष्कर्षा, वर्गी भन्त्र, तथा भोक्ष ओ तन्त्र तन्त्रो तन्त्र-पुण्य, पाप, ३३ ॥ ३ ॥

निष्कर्षा=७२४ अ७२४ पुण्य पाप आश्रय संवेद निष्कर्षा वर्गी भन्त्र तथा भोक्ष ओ तन्त्र तन्त्रो तन्त्र-पुण्य पाप ३३ ॥ ३ ॥

७२४ अ७२४ पुण्य पाप आश्रय संवेद निष्कर्षा वर्गी भन्त्र तथा भोक्ष ओ तन्त्र तन्त्रो तन्त्र-पुण्य पाप ३३ ॥ ३ ॥

७२४ अ७२४ पुण्य पाप आश्रय संवेद निष्कर्षा वर्गी भन्त्र तथा भोक्ष ओ तन्त्र तन्त्रो तन्त्र-पुण्य पाप ३३ ॥ ३ ॥

७२४ अ७२४ पुण्य पाप आश्रय संवेद निष्कर्षा वर्गी भन्त्र तथा भोक्ष ओ तन्त्र तन्त्रो तन्त्र-पुण्य पाप ३३ ॥ ३ ॥

પ્રદરુનીજ પાંચમી તથા સાતમી ગાથામાં બાવથી અને દ્વયથી
કહેલા, ખરે તેવા બાવપ્રાણને અથવા દ્વયપ્રાણને જે પાંચ કહે
તે જીવ કહેવાય, અર્થાત્ જ્ઞાન દર્શન આદિ બાવપ્રાણવંત અથવા
કનિષ્ઠ આદિ દ્વયપ્રાણવંત દેવ તે જીવ કહેવાય.

ઐ એવ વ્યવહાર નયે કરી મુખ્યમુખ્ય ક્રમેના કર્તા (કર્તા),
 મુખ્યમુખ્ય ક્રમેના કર્તા (નાશ કર્તા). નવા મુખ્યમુખ્ય ક્રમેના
 બાબત (બાબતનાર) કે. કર્તા કે કર્તા—

यः कर्मां कर्मभेदानां, भोक्ता कर्मफलस्य च
गंसर्गां परिनिर्वाता, स आत्मा नान्यद्व्यक्तः

[illegible][illegible][illegible]

સાન્યાસી શ્રદ્ધિ કરી અનેક માન્યદાણ કરી અનેક શિકાર વિગેરેથી
કનિષ્ઠોને તૃપ્ત કરી મદા આર્થ્ય પરિમદમાં રેડ પરિણામવાળા
પથા ઉપા મદા પાપકર્મ ઉપાર્જન કરે છે. માટે તે પાપાનુમ્પિ
પુણ્ય છે. તથા જે પાપ બોધવનાં બીજી નવું પણ પાપજ જન્માય
તે ૪ પાપાનુર્ગરિ વાય છે. તે દરિદ્રિ એવા ધીવડેને (મન્દીમાનેને)
તથા શિકારીઆ વિગેરેને દોષ છે.

૨. પાતાની મુખ્ય અર્થક્રિયામાં પ્રવર્તનું ન દેાય પરંતુ દ્વયે પત્ની તે અર્થક્રિયામાં પ્રવર્તે છે તેટું (કારણરૂપ) અણ્વચ્ચ તે દ્રવ્યમર્ત્તીય, અને પાતાની મુખ્ય અર્થક્રિયામાં પ્રવર્તનું દેાય તે માવચી મર્ત્તીય દ્રવ્ય છે. અથવા પુરુષોત્તરિ દ્રવ્ય તે દ્રવ્ય મર્ત્તીય અને વર્ણોદિ પરિણામ તે માત્ર મર્ત્તીય.

૩. મુખ્ય કર્મનાં પુરુષોત્તરિ તે દ્રવ્યગુણ્ય. અથવા મુદ ઉપયોગ દર્શિત મુખ્ય અનુષ્ઠાન પર્મક્રિયાઓ તે દ્રવ્યગુણ્ય, અને તે મુખ્ય કર્મ પુરુષોત્તરિ બાંધવામાં કારણરૂપ અવતો મુખ્ય અધ્યસાય (પરિ-ણામ) તે માત્રગુણ્ય. અથવા મુખ્ય પરિણામગુણ્ય પર્મક્રિયા અનુ-ષ્ઠાન તે પત્નિ માત્રગુણ્ય છે.

૪. દ્વયે પૂર્વે બાંધેલાં અથવા તથા જવાનાં અમુખ્ય કર્મનાં પુરુષોત્તરિ તે દ્રવ્યગુણ્ય, અને તે દ્રવ્યપાપના કારણરૂપ અવતો જે અમુખ્ય અધ્યસાય (પરિણામ) તે માત્રગુણ્ય દેવાય. અથવા મુખ્ય પરિણામરૂપ અવતોગુણ્ય અથવા પાપાકર્મના અનુષ્ઠાનનું કારણરૂપ તે પર્મક્રિયા માત્રગુણ્ય. અને પાપાકર્મના અનુષ્ઠાન કારણરૂપ ક્રિયા તે માત્રગુણ્ય.

૫. મુખ્ય અથવા અમુખ્ય જન્મે પ્રાપ્તના કર્મ પુરુષોત્તરિ આચરું અદ્યત્ત ૧૦૩૩ તે દ્રવ્ય માત્રગુણ્ય. અને તે જન્મે પ્રાપ્તના કર્મને અદ્યત્ત ક્રિયામાં કારણરૂપ અવતો જે મુખ્ય અથવા અમુખ્ય અધ્યસાય તે માત્ર માત્રગુણ્ય.

૬. મુખ્ય અથવા અમુખ્ય કર્મનું મેળાવું (મેળાવે અદ્યત્ત ૧૦૩૩) તે દ્રવ્યગુણ્ય. અથવા અધ્યસાય પરિણામ દર્શિત માત્રગુણ્ય ક્રિયા. અનુષ્ઠાનમાં પર્મનું તે દ્રવ્યગુણ્ય. અને મુખ્ય, અમુખ્ય કર્મને મેળાવેલું કારણરૂપ અવતો જે અધ્યસાય તે દ્રવ્યગુણ્ય. અથવા, કારણરૂપ, અધ્યસાય, અમુખ્ય કારણરૂપ ક્રિયા, તે પત્નિ માત્રગુણ્ય.

૭. મુખ્ય અથવા અમુખ્ય કર્મનાં કારણરૂપ તે દ્રવ્ય ગુણ્ય. તે દ્રવ્ય ક્રિયામાં અથવા અધ્યસાય કારણરૂપ અધ્યસાય પરિણામરૂપ તે ક્રિયામાં તે દ્રવ્યગુણ્ય. અથવા, કારણરૂપ, અધ્યસાય, અમુખ્ય કારણરૂપ ક્રિયા, તે પત્નિ માત્રગુણ્ય. અને કર્મનાં કારણરૂપ તે દ્રવ્ય ગુણ્ય. તે દ્રવ્ય ક્રિયામાં અથવા અધ્યસાય કારણરૂપ અધ્યસાય પરિણામરૂપ તે ક્રિયામાં તે દ્રવ્યગુણ્ય. અથવા, કારણરૂપ, અધ્યસાય, અમુખ્ય કારણરૂપ ક્રિયા, તે પત્નિ માત્રગુણ્ય.

છે ને પ્રસિદ્ધ છે. તથા આશ્રય તત્વ કર્મના આગમનરૂપ દેવાથી
 હેય છે. સંયત્ તત્વ તથા નિર્ગતિ તત્વ એ એ તત્વ ઇચ્છના
 સ્વભાવરૂપ દેવાથી ઉપાદેય છે, અન્યતત્વ હેય છે. અને આશ્રયતત્વ
 ઉપાદેય છે. અર્થિ જોય એમરહે જાણવા યોગ્ય. જેય એમરહે ત્યાગ કરવા
 યોગ્ય અને ઉપાદેય એમરહે આદરવાયોગ્ય એવો અર્થ છે. વેથી કહું
 છે કે—જેવા સંજામવસા-ગા, જીવાત્મીય હુંનિ વિગ્રેયા । મંદરનિગ્રહ
 મુલકો પુણી દુનિ ઉપાવણ ॥ ૧ ॥ (અર્થ ૨૫૫ છે.)

निर्देश—पृष्ठ ५१५, आधर, अं. ५.

संख्या—८३, २५८३

प्राग्वह्य—सं०२, निर्दिष्ट भाग (अनं पृष्ठ १००)

અર્થિ પાત્રવિઃ કીનં એકે નયે તન્વો એવ ઇ. તોપત્ર વિધિ-
 ૪૮ જે તન્વ જે આજતની મુખ્યત્વાચાર્ય ઇ તે તન્વ તે આજતમાં
 એવ રન્વારિ એનો વિદેવત્ત્વાચાર્ય ઇ.

६ तत्त्वेषां संख्याभिः

આ ત્રણ જન્મોનાં એક જીવિમાં થયેલાં ત્રણ જન્મોનાં ત્રણાં
 ૩ જન્મો ૫ જન્મો અથવા ૬ જન્મો ૫ ૬ મળ્યા ૬. એમને મુખ
 ૩મંદા આમર ને પુણ્ય અને અમુખ ૩મંદા આમર ને ૫૫ ૬
 ને ૩૩૫૫૫ પુણ્ય અને ૫૫૫ જન્મને આમરમાં ગણીને તે ૩
 જન્મ ૫૫ ૬ અથવા આમર, પુણ્ય અને ૫૫૫ એ પુણ્ય જન્મ
 જન્મમાં ગણીને અને નિર્જન જન્મ માટે એ એમાંથી ૩૩૫૫ એ
 ગણીને તે ૫ જન્મ ૫૫ ૬ અથવા એક નિર્જન અને માત્ર
 એ ૩૩ જન્મ દરમિયાન ૬ જન્મ દરમિયાન ગણીને અને એ એક
 જન્મ ૩૩૫૫ એકથી અમુખમાં ગણીને તે ૬ જન્મ અને
 ૬ અમુખ જન્મ એક એક જન્મ જન્મ ૬ ૩૩૫૫ વિદ્યમાન ૬
 ૫૩૫૫ એકે ૬ ૬ ૩૩૫૫ એકે ૬ ૬ જન્મોનાં ૩૩૫૫

੬ ਅੰਕ. ੪੦੧ ਯੋਗ ੧੧੫੨੫

한글은 한글로만 쓰는 것이 아니라 한자도 함께 쓴다. 그리고 한자도 한자로만 쓰는 것이 아니라 한글도 함께 쓴다. 이것은 한글과 한자의 관계를 나타내는 것이다.

તપસ્વીઓની અજ્ઞાન કષ્ટવાળી જે નિર્જર્ણ તે અકામનિર્જર્ણ કહેવાય તે દ્રવ્યનિર્જર્ણ છે. તેમજ વનસ્પતિઓ વિગેરે જે ટાડ તાપ આદિ કષ્ટ સહન કરે છે, એ પણ સર્વ અકામ નિર્જર્ણ છે, અને સમ્યગ્દષ્ટિવંત જીવો અથવા દેશવિરત અને સર્વવિરત મુનિ-મહાત્માઓ જેણે સર્વજ્ઞોક્ત પદાર્થોના ભાવ જાણ્યા છે, અને તેથી જેનાં વિવેકચક્ષુ જાગૃત થયાં છે, તેવા જીવોની જે નિર્જર્ણ તે અથવા તેઓની તપશ્ચર્યાદિ ક્રિયાઓ તે સકામનિર્જર્ણ છે, અને તે અહુ-કમે મોક્ષપ્રાપ્તિવાળી હોવાથી માવનિર્જર્ણ ગણાય.

૮ આત્મા સાથે કર્મપુણ્યોનો જે સંબંધ થયો તે દ્રવ્યબંધ, અને તે દ્રવ્યબંધના કારણરૂપ આત્માનો જે અધ્યવસાય તે માવબંધ કહેવાય. અહિં રાગ, દ્વેષ, મોહ, મમત્વ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ ઇત્યાદિ સવ માવબંધ છે.

૯ કર્મોનો જે સર્વથા ક્ષય થયો તે દ્રવ્યમોક્ષ, અને તે કર્મોનો સર્વથા ક્ષય થવામાં કારણરૂપ જે આત્માનો પરિણામ એટલે સર્વ સંવરભાવ. +અખન્ધકતા, xસૈલેરીભાવ, અથવા ચતુર્થ શુદ્ધ ધ્યાન તે માવમોક્ષ છે, અથવા સિદ્ધત્વ પરિણતિ તે માવમોક્ષ છે.

૯ તત્ત્વોમાં હેય-જેય-ઉપાદેય.

જય તત્ત્વ અને અજય તત્ત્વ જ્ઞેય છે. પુણ્ય તત્ત્વ મોક્ષમાં વિખરૂપ નથી પરંતુ મોક્ષમાર્ગમાં વળાવા (ભોમીઆ) સરખું છે તેથી વ્યવહાર નથે આદરવા યોગ્ય છે, પરંતુ ભોમીઆને જેમ કષ્ટ નગરે પહોંચ્યા બાદ છાતી દેવાનો હોય છે તેમ નિશ્ચયથી તો પુણ્યતત્ત્વ પણ જ્ઞેય એટલે છોડવા યોગ્ય છે, કારણકે પુણ્ય એ શુભ છે તો પણ કર્મ છે તેથી મોક્ષ મારે સોનાની બેરી સરખું છે, અને મોક્ષ તો પુણ્ય અને પાપ એ બન્ને કર્મોનો ક્ષય થાય ત્યારે હોય છે. નિશ્ચયથી તો પુણ્યકર્મરૂપ પુણ્યતત્ત્વ પણ છોડવા યોગ્ય છે, તો પણ આવડને અવરેય આદરવા યોગ્ય છે, અને મુનિને તો અપરાદજ આદરવા યોગ્ય છે. તેમજ પાપતત્ત્વ પણ છોડવા યોગ્ય

૭ કર્મનું મર્યાદા મોક્ષનું તે મર્યાદા. + કર્મોનો મર્યાદા અખન્ધ.
x નેડ જડન તુલ્ય બાજબાની અતિ નિશ્ચય અવર્યા. એ ત્રણે પરિણતિ
મોક્ષને શુદ્ધિ અને દેવ છે.

છે તે પ્રતિષ્ઠા છે. તથા આશ્રય તત્ત્વ કર્મના આગમનરૂપ દિવાળી
 હેય છે. સંયત્ત તત્ત્વ તથા નિર્જનતા તત્ત્વ એ એ તત્ત્વ ઇચ્છના
 સ્વભાવરૂપ દિવાળી ઉપાદેય છે, અન્યતત્ત્વ હેય છે. અને માત્રતત્ત્વ
 ઉપાદેય છે. અર્થિ તેવે એટલે જાણવા પામ્ય. જેવે એટલે ત્યાગ કરવા
 પામ્ય અને ઉપાદેય એટલે આદરવાપામ્ય એવો અર્થ છે. જેથી કહ્યું
 છે કે—જેવા સંચાલનવાળા, ત્રીવાત્રીય હુનિ વિદ્યમા । મંચર્ગતજ્ઞ
 મુલકોતુલ્લે હુનિ ઉપાણ્ય ॥ ૨ ॥ (અર્થ રૂપ છે.)

જેવતત્ત્વ—પૂણ્ય, પાપ, આમય, અન્ય.

જેવતત્ત્વ—ઇચ્છ, અઇચ્છ

ઉપાદેયતત્ત્વ—સંયત્ત, નિર્જન, માત્ર (અને પૂણ્યતત્ત્વ)

અર્થિ ચાલેલિ! કીન લોકે નયે તત્ત્વો એવ તા, તોપતુ વિદ્ય-
 પત્તઃ જે તત્ત્વ જે આમતની મુખ્યત્વાવાળું ॥ તે તત્ત્વ તે આમતનાં
 એવ લગાડિ એકે વિદ્યારૂપાળું છે.

૬ તત્ત્વોમાં સંખ્યાબેદ

આ તત્ત્વ તત્ત્વોનાં એક શ્રીમતમાં ચપાંચાન્ય મમાવેલા રૂપાળી
 ૩ તત્ત્વો ૫ તત્ત્વો અથવા ૨ તત્ત્વો ૫૨૭ મુદ્દા છે. જેમકે મુખ
 ભિન્ના આમય તે પૂણ્ય અને અમુખ કર્મના આમય તે પાપ છે
 તે રૂપરૂપી પૂણ્ય અને પાપ તત્ત્વને આમયમાં ગણીએ તો ૩
 તત્ત્વ પાપ છે. અથવા આમય, પૂણ્ય અને પાપ એ ત્રણે તત્ત્વ
 તત્ત્વમાં ગણીએ અને નિર્જન તથા માત્ર એ બેમાંથી જે પૂણ્ય
 ગણીએ તો તે ૫ તત્ત્વ પાપ છે. અથવા સંયત્ત નિર્જન અને માત્ર
 એ ૫૨૭ તત્ત્વ ઇચ્છાવાળ છે ખરો ઇચ્છાને ગણીએ, અને જે ૫૨૭
 તત્ત્વ રૂપરૂપ રૂપાળી અજ્ઞાનમાં ગણીએ તે ૬ ઇચ્છા અને
 ૬ અજ્ઞાનના એક સંયત્ત તત્ત્વ તત્ત્વ છે. અન્ય વિદ્યારૂપાળ છે,
 ૫૨૭ અર્થિ, અર્થિ રૂપરૂપાળે તે ૬ તત્ત્વોનાં ગણાવે.

૭ તત્ત્વોમાં ૪ ઇચ્છ ૫ રૂપરૂપ

ઇચ્છ એ ઇચ્છાના છે તેમજ રૂપરૂપ નિર્જન અને માત્ર એ
 ૫૨૭ તત્ત્વોનાં ૫૨૭૬ ૬ ઇચ્છાનાં ૫૨૭૬, ૫૨૭૬, ૫૨૭૬, ૫૨૭૬, ૫૨૭૬
 ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬
 ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬ ૫૨૭૬

પુણ્ય-પાપ-આશ્રવ-અને બન્ધ એ ચારે કર્મપરિણામ હોવાથી અણવ ગણાય છે.

૯ તત્ત્વોમાં ૩૫ અર્પી

જ્ય તોડે વાસ્તવિક રીતે તો અર્પીજ છે પરંતુ ચાલુ પ્રસંગમાં તો દેહધારી હોવાથી ૩૫ કહેલ છે, સંવર નિર્જરા અને મોક્ષ એ ત્રણે જીવના પરિણામ ૩૫ હોવાથી અર્પી છે, તથા પુણ્ય, પાપ, આશ્રવ, અને બન્ધ એ ચાર તત્ત્વ કર્મનો પરિણામ (કર્મપુ-દ્ગલમયીર્પી) હોવાથી ૩૫ છે, અને અણવત્ત્વમાં ૩૫ અને અર્પી બન્ને પ્રકાર છે, કારણકે ધર્માસ્તિકાય વિગેરે અર્પી છે, અને એક પુદ્ગલ દ્રવ્યજ ૩૫ છે (તે કારણથી આગળ અણવના ૪ ભેદ ૩૫ અને ૧૦ ભેદ અર્પી કહેવાયે.)

અંક	૯ તત્ત્વનાં નામ	જી	સ	ઉપદેશ	જી	અણવ	૩૫	અર્પી
૧	જીવત્ત્વ	■	૧	૦	૧	■	૧	૦
૨	અણવત્ત્વ	■	૧	૦	૦	૧	૧	૧
૩	પુણ્યત્ત્વ	૧	■	(૧)	૦	૧	૧	૦
૪	પાપત્ત્વ	૧	૦	૦	૦	૧	૧	૦
૫	આશ્રવત્ત્વ	૧	૦	૦	૦	૧	૧	■
૬	સંવરત્ત્વ	૦	૦	૧	૧	૦	૦	૧
૭	નિર્જરાત્ત્વ	૦	૦	૧	૧	૦	■	૧
૮	બન્ધત્ત્વ	૧	૦	૦	૦	૧	૧	■
૯	મોક્ષત્ત્વ	૦	૦	૧	૧	■	૦	૧
		૪	૨	૩ (૬)	૪	૫	૬	૪

અવતરણ-પૂર્વગાથામાં ૬ તત્વોનાં નામ કહ્યાં, અને હવે
જ્ઞા ગાથામાં તે પ્રત્યેક તત્વના છુદા છુદા ઉપરબેદ કહે છે.

चउदस चउदस वाया-लीसा वासी अ हुंति वायाला
सत्तायन्नं वागस, चउ नय भेया कमेणिसि ॥ २ ॥

संस्कृत अनुवाद.

धनुरेण चार्द्धेन द्विवत्पारिणद्, द्वयनीतिश्च भवन्ति द्विवत्पारिणद् ।
गमयन्त्यानद् द्वादश, यन्त्यागो चतुर्नवमेदाः क्रमेणैषाम् ॥ २ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿਬ ਪੰਨ ੮੬.

एणि शमेश पडदस पडदस सायानीगा थ सागी सायाना मगारमं
साग पड नर भेषा हुंनि ॥ १ ॥

210214.

[illegible][illegible]

विशेषतः—एतत् प्रश्नं उत्तरं यथा—एतत् प्रश्नं उत्तरं यथा—
एतत् प्रश्नं उत्तरं यथा—एतत् प्रश्नं उत्तरं यथा—
एतत् प्रश्नं उत्तरं यथा—एतत् प्रश्नं उत्तरं यथा—
एतत् प्रश्नं उत्तरं यथा—एतत् प्रश्नं उत्तरं यथा—

[illegible]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ੨੨ ਮਾਰਚ ੧੯੨੨ ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ, ੨੨ ਮਾਰਚ ੧੯੨੨

અર્થ:—ધર્માસ્તિકાય,^૧ અધર્માસ્તિકાય, અને આકાશ-
સ્તિકાય એ ત્રણના દરેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ ગણતાં ૯ ભેદ અને
અઢા (એટલે કાળ) સહિત કરતાં અણવના ૧૦ ભેદ છે. તથા
સંવરના ૫૭ ભેદ, નિર્જરાના ૧૨ ભેદ, અને મોક્ષના ૯ ભેદ
(સંબંધ આગળની ગાથામાં) ॥ ૧ ॥

અઢાસિ અરુવિ દ્વદ્, સંપદ્ ડ મળામિ ચેવ સ્વીર્ણ
પરમાણુ દેસ પર્મા, સંધ ચડ અજીવ સ્વીર્ણ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—એ પ્રમાણે અરૂપી દ્રવ્યના ૮૮ ભેદ છે, અને ઉપે
રૂપી દ્રવ્યના ભેદ નિશ્ચય કહું છું. પરમાણુ-દેશ-પ્રદેશ-અને રસ
એ ચાર ભેદ રૂપી અણવના છે ॥ ૨ ॥

જીવે દસચડ દુ ચડ, વાસી વાયાલ ઠુંતિ ચત્તારી
સય અઢાસી સ્વી, દુસય છસત નવતત્તે ॥ ૩ ॥

અર્થ:—તથા અણવના ૧૪ ભેદ, (પુણ્યના) ૪૨ ભેદ, (પાપના)
૮૨ ભેદ, અને (આશ્રવના) ૪૨ ભેદ તથા (બંધનત્વના) ૪ ભેદ
એ પ્રમાણે ૧૮૮ ભેદ રૂપી છે. એ પ્રમાણે નવનત્વના સર્વ મળી
૨૭૬ ભેદ છે. ॥ ૩ ॥

અહિં સંવર નિર્જરા અને મોક્ષ એ ત્રણ તત્ત્વ અન્માનો
મહુજ સ્વભાવ (મુજ સ્વભાવ) હોવાથી અરૂપી છે, તથા અણ-
પુણ્ય, પાપ, આશ્રવ અને બંધ એ પાંચ તત્ત્વનો કર્મના આડ
ભેદમાં યથાર્થભવ સમાવેશ થાય છે મારે એ પાંચ તત્ત્વ રૂપી
જાતુવાં, કારણકે કર્મ પુદ્ગલ રૂપી છે. અહિં જો કે અણ અરૂપી છે
તોપણ આગળ મળ્યાના અણવના ૧૪ ભેદ કર્મ સહિત મંસારી
અણવના છે મારે અણવ અહિં રૂપીમાં ગણ્યા છે, તથા અણવત્ત્વમાં
પુદ્ગલ દ્રવ્યના ૪ ભેદ રૂપી અને ધર્માસ્તિકાયાદિકના ૧૦ ભેદ
અરૂપી છે.

એ તથે નવના રૂપી અરૂપી બેદાની અંખ્યાનો તથા દિવ
ત્રેયણિમાં કયા નવના કેટલા ઉગરબેદ પ્રાપ્ત થાય છે તે જાતુવાનો
વંચ નીચે પ્રમાણે છે.

માધાર્ય:—જ્યો અનુક્રમે ચૈતન-ત્રસ અને સ્થાવર-વેદ-ગતિ-
ઈન્દ્રિય-અને કાયની અપેક્ષાએ એક-એ-ત્રણ-ચાર-પાંચ-અને છ
પ્રકારના છે. [અર્થાત્ જ્યો (અનુક્રમે) ચૈતન રૂપ એકજ ભેદ
વડે એક પ્રકારના છે, ત્રસ અને સ્થાવર (એ એ ભેદ) વડે બે
પ્રકારના પણ છે, અથવા વેદના (ત્રણ ભેદ) વડે ત્રણ પ્રકારના
પણ કહેવાય. અથવા ગતિ (ના ચાર ભેદ) વડે ચાર પ્રકારના
પણ કહેવાય. અથવા ઈન્દ્રિય (ના ૫ ભેદ) વડે પાંચ પ્રકારના
પણ કહેવાય. અને કાય (ના ૬ ભેદ) વડે ૬ પ્રકારના પણ કહે-
વાય.] ॥ ૩ ॥

વિશેષાર્ય:—સર્વ જીવને મતિ તથા શ્રુતજ્ઞાનનો અનન્તમા ભાગ
ઉઘાડો હોવાથી અને તે અનન્તમા ભાગ જેટલું અદ્ય અથવા
જીવભેદ અધિક અધિક ચૈતન્ય રૂપ છ હોવાથી સર્વ જીવો ચૈતન્ય
લક્ષણ વડે એકજ પ્રકારના છે. અર્થાત્ સંસારી જીવો જે અનન્તા-
નન્ત છે, તેમાંના કેટલાએક જીવો ચૈતન્યવાળા અને કેટલાએક
જીવો ચૈતન્ય રહિત એમ બે પ્રકારના જીવો નથી, પરંતુ સર્વ જીવ
માત્ર ચૈતન્ય લક્ષણવાળા છે માટે ચૈતન્ય લક્ષણ વડે જીવો એક
પ્રકારના છે.

અથવા ત્રીજી રીતે વિચારીએ તો સંસારી જીવોમાં કેટલાએક
ધમ અને કેટલાએક મ્થાવર છે. એમ બે ભેદમાં સર્વ સંસારી
જીવોનો સમાવેશ થાય છે માટે ત્રસ અને સ્થાવર એ બે ભેદ વડે
જીવો બે પ્રકારના પણ કહેવાય.

અથવા ત્રીજી રીતે વિચારીએ તો સંસારી જીવોમાંના કેટલાએક
મૌલિકવાળા, કેટલાક પુરુષવેદવાળા, અને કેટલાક નપુંસક વેદવાળા
છ. એ પ્રમાણે ત્રણ ભેદમાં સર્વ સંસારી જીવોનો સમાવેશ થવાથી
વેદની અપેક્ષાએ જીવો ૩ પ્રકારના પણ ગણાય.

અથવા ચોથી રીતે વિચારીએ તો સંસારી જીવોમાંના કેટલાક
દેવ, કેટલાક મનુષ્ય, કેટલાક નિર્વચ, અને કેટલાક નારદી હોવાથી
એ ચાર મહિમમાં સર્વ સંસારી જીવોનો સમાવેશ થવાથી ગતિ-
ભેદ વડે જીવો ૪ પ્રકારના પણ ગણાય.

અથવા પાંચમી રીતે વિચારીએ તો સંસારી અવેશમાંના
કેસાકે એન્ડિય છે, કેસાકે હીન્ડિય છે, કેસાકે ત્રીન્ડિય છે, કે-
સાકે મુન્ડિન્ડિય છે, અને કેસાકે પંચેન્ડિય પણ છે. એ પ્રમાણે
પાંચ ઈન્ડિયનેદમાં એવું સંસારી અવેશો સમાવેશ થવાથી ઈન્ડિય
બેદે સંસારી અવેશ ૫ પ્રકારના પણ ગણાય.

અપરા છીં નીને વિચારીએ તો સંસારી જીવેમાં દેહતાંદ્રિય
પ્રાપ્તિપાપ છે, દેહતાંદ્રિય અપ્રકાપ છે, દેહતાંદ્રિય અમિતપાપ છે, દેહતાંદ્રિય
વાયુપાપ છે, દેહતાંદ્રિય વનસ્પતિપાપ છે, અને દેહતાંદ્રિય પ્રમાણ છે,
એ પ્રમાણે ૬ કારણોમાં સર્વ સંસારી જીવેનો સમાવેશ થવાથી
જીવે ૬ પ્રકારના પાપ ગણી શકાય.

અર્થે આપિયે કિયિયે કિયાર્થે કે જ્ઞાને છે. અને તેના પ્રમ
અપારથે કિયાર્થે અપારથે એકા તે જ્ઞાને છે નો પણ આમાન્યથી
ભુરી ભુરી રીતે કે પ્રકારના કિયાર્થે છે એમ કહી શકાય. કારણકે
અર્થે જ્ઞાનિમાત્ર પણ પ્રકારવાચક મની શકાય છે.

અવગણ--૧૧ માસમાં ઝિજ્ઞા બિજ્ઞા અધિશાંતિ નવાની
 ૯૫ના બેર ૧૧ની કોષ્ટ આ માસને વિષે જીજ્ઞા માસમાં ૧૧ના પ્રમાણે
 ૯૫ના ૧૧ બેર ૧૧ને ઉ.

पांगाक्ष्य मुहुभिषा, मासिष्य पर्जिदिया य मयिनिगड ॥
अपजना पञ्जना, कुमेण चउदम निषहाना ॥ ४ ॥

३६२१७ ३९०५५८

[illegible]

如左圖所示：

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

શબ્દાર્થ:

અગ્નિદ્રિય=એકેન્દ્રિય એવો

સુદૃઢ=મુઢમ

દયારા=આદર

સાંજિ=સંજિ

દયાર=અસંજિ

પાંખાદયા=પંચેન્દ્રિય

ય=અને, તથા.

સ=સહિત

ત્રિ=ત્રીન્દ્રિય

તિ=ત્રીન્દ્રિય

ચત્ર=ચતુરિન્દ્રિય

અપજ્ઞતા=અપર્યાપ્તા

પજ્ઞતા=પર્યાપ્તા

ક્રમેણ=અનુક્રમે

ચત્રદૃશ=ચાતુર

જિયદ્વાણા=અવસ્થાનો

(અવના ભેદ)

ગાથાર્થ:—મુઢમ એકેન્દ્રિય, આદર એકેન્દ્રિય, તથા ત્રીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય અને ચતુરિન્દ્રિય સહિત સંજિ પંચેન્દ્રિય તથા અસંજિ પંચેન્દ્રિય એ સાતે અપર્યાપ્તા અને સાત પર્યાપ્તા ગણનાં અનુક્રમે ૧૪ અવસ્થા ધાય છે.

વિશેષાર્થ:—ગાથામાં કહેલા અવના ૧૪ ભેદનો અનુક્રમ આ પ્રમાણે છે—

- ૧ અપર્યાપ્ત મુઢમ એકેન્દ્રિય
- ૨ પર્યાપ્ત મુઢમ એકેન્દ્રિય
- ૩ અપર્યાપ્ત આદર એકેન્દ્રિય
- ૪ પર્યાપ્ત આદર એકેન્દ્રિય
- ૫ અપર્યાપ્ત ત્રીન્દ્રિય
- ૬ પર્યાપ્ત ત્રીન્દ્રિય
- ૭ અપર્યાપ્ત ત્રીન્દ્રિય

- ૮ પર્યાપ્ત ત્રીન્દ્રિય
- ૯ અપર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિય
- ૧૦ પર્યાપ્ત ચતુરિન્દ્રિય
- ૧૧ અપર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિય
- ૧૨ પર્યાપ્ત અસંજિ પંચેન્દ્રિય
- ૧૩ અપર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય
- ૧૪ પર્યાપ્ત સંજિ પંચેન્દ્રિય

એ એકેન્દ્રિય એવાનાં પાંચાં શરીર એકંદ્ર યથા છતાં પણ પ્રતિભાવર યાચ નહિ તેમજ સ્પર્શથી પણ જાણવામાં ન આવે તે મુઢમ એકેન્દ્રિય એવો આદર રાજસોભમાં સર્વત્ર વ્યાપ્ત થઈ રહેલા છે. કોઈકાગમાં એવી કોઈ પણ જગ્યા નથી કે જ્યાં મુઢમ એકેન્દ્રિય એવ ન હોય. એ એવો ગત્યાદિકથી બેરાત્રા હેરાત્રા નથી અનિયતી અત્રી ગત્રા નથી. અનુપ્યાદિકના કંઈ પણ ઉપરોગમાં આવના નથી. અકર્ય છે. કોઈ કંઈકથી જાણી ગત્રા નથી. અને

મુદ્દમ નામદર્મના હેતુથીજ એવા પ્રકારના મુદ્દમપણાને પ્રાપ્ત
થયા છે. એ મુદ્દમ હોવાની દિશા મનના સંકલ્પ માત્રથી થઈ શકે.
પરંતુ વચનથી અથવા કાયાથી દિશા થઈ શકતી નથી. પુનઃ એ
હોવા પણ કેટલે વસ્તુને બેદરા હેદરા સમર્થ નથી, એવા એ મુદ્દમ
એકેન્દ્રિય હોવા છે. એ મુદ્દમ હોવા પૃથ્વી-અપ્-નેત્રિ-વાયુ-અને
વનસ્પતિ એમ પાંચ કાયાના છે.

તથા જે એકેન્દ્રિય હોવાનાં ધર્મો શરીર એકત્ર થતાં ગણના-
મર મર શકે છે (રેખી સકાય છે). તેવા બારે નામકર્મના હેતુ-
વાળા પૃથ્વી-અપૂ-નેત્રિ-વાયુ-અને વનસ્પતિ એ પાંચ પ્રકારના
ગણતર ગ્રંથેન્દ્રિયો હોવાય છે. એ બારે એકેન્દ્રિયોમાં ફેલાએક
(વાયુ સરખા) એક દ્વિય માય છે. અને ફેલે એ દ્વિયથી
એમ ચાર ફેલાએક બારે પાંચ દ્વિયથી જલથી ગણાય
તેવા છે. એ બારે એકેન્દ્રિયો મનુષ્યારિના ઉપરના
અર્ધમાં આવે છે. આર શરણોક્તમાં મરેર વ્યાપે નાં પડેનુ અમુક
અમુક નિવન બાગમાં છે. એ હોવા સરખી બેરી હરી ગણાય તેવા
૫૭ છે. અને તેના ૫૭ બીજા પદાર્થોના બેરી હરી મો છે.
અગ્નિથી બળી મો છે. અને કાષાથી ૫૭ એ હોવાની દિમા
ધાય છે. તથા એ હોવા એા બીજાને ૫૭૫૭ હોય છે. તેમજ
એાજ બળના એકેન્દ્રિય પાંચ પાંચની જલથી ૫૭ હોય છે.
ખો જે હવે વ્યાપકમરે ૫૭૫૭ મર અને એમ મરના
૫૭૫૭ ૫૭ છે.

[illegible][illegible]

તથા બ્રમર-ત્રીચુ-અગાધ-કરોળીઆ-કસારી-તીડ-ખડમાંકી
કંત્યાદિ ચતુરિન્દ્રિય જીવો છે. આ જીવોને કર્ણેન્દ્રિય સિવાયની ૪
ઇન્દ્રિયો હોય છે.

તથા માનપિતાના સંયોગ વિના જળ માટી આદિક સામગ્રીથી
એકાએક ઉત્પન્ન થનારા દેડકા-સર્પ-મત્સ્ય-કંત્યાદિ તિર્યચ પંચેન્દ્રિયો
અને મનુષ્યના મળમૂત્રાદિ ૧૪ અશુચિ પદાર્થોમાં ઉત્પન્ન થનારા
સંમૂર્ઘિમ મનુષ્યો એ સર્વે સંમૂર્ઘિમ પંચેન્દ્રિય કહેવાય, અને
એ સંમૂર્ઘિમ પંચેન્દ્રિયો સર્વે તથાપ્રકારના વિશિષ્ટ મનોવિજ્ઞાન
(એટલે દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞા ૩૫ મનોવિજ્ઞાન) સંહિત હોવાથી
અસંજ્ઞિ પંચેન્દ્રિય કહેવાય છે.

તથા જે જીવો માનપિતાના સંયોગ વડે ગર્ભાશયમાં ઉત્પન્ન
થાય છે, તેવા મનુષ્ય અને તિર્યચ પંચેન્દ્રિયો તથા કુંભીમાં ઉપપાત્ત^૨
જન્મથી ઉપજનારા નારકીઓ તેમજ ઉપપાત્ત રાધ્યામાં ઉપપાત્ત
જન્મથી ઉપજનારા દેવો એ સર્વે તથાપ્રકારના વિશિષ્ટ મનો-
વિજ્ઞાનવાળા હોવાથી (દીર્ઘકાલિકી સંજ્ઞાવાળા હોવાથી) સંજ્ઞિ
પંચેન્દ્રિય કહેવાય છે.

એ પ્રમાણે એકેન્દ્રિયના ૨ ભેદ, દ્વીન્દ્રિયનો ૧ ભેદ, ત્રીન્દ્રિયનો
૧ ભેદ, ચતુરિન્દ્રિયનો ૧ ભેદ તથા પંચેન્દ્રિયના ૨ ભેદ મળીને ૭
ભેદ થયા, એ સારને ભેદવાળા જીવો અપર્યાપ્ત અને પર્યાપ્ત એમ
એ બે પ્રકારના હોય છે. ત્યાં જે જીવને દેહકી પર્યાપ્તિ આગમ્ય
કહેવાય તેટલી પર્યાપ્તિ પૂર્ણ કર્યા વિના મરણ પામે તે અપર્યાપ્ત
કહેવાય, અને તેટલી પર્યાપ્તિ આ પૂર્ણ કર્યા બાદ મરણ પામે તે
પર્યાપ્ત કહેવાય.

૧ દીર્ઘકાલિકી મંત્રા એટલે જનનગ મંત્રાપિ અને અવિન્યાસગ મંત્રાપિ
દીર્ઘ કાળની વિચારણા.

૨ મનુષ્ય-જન્મ-અને ઉપપાત્ત એ વળ પ્રકારનો જન્મ છે. તેમાં ઉપ-
પાત્ત જન્મ દેવ નાગ અને દેવ છે, અને માટીના જે જન્મ મનુષ્ય તિર્યચમાં દેવ છે.

૩ ચતુરિન્દ્રિય આગમ (બી. મા. વાળા નવનત્વ પ્રકરણમાં) ૧૪
જે નામ ૩૦ જે ભેદ જણાવ્યા ૫૦૩ જીવનેદ વર્ણવ્યા છે તે વિવિધ
જીવિન્યુરુદ્ધિ પ્રકારમાં વર્ણવેલ દેવતાથી અતિ મદન કર્યા નથી. કારણ કે
૫૦૩ જે જીવિન્યુરુદ્ધિ આગમ છે, ૧૪ જે કહેવાઈ ગયા છે, અને ૩૨
જેનું વિવેક પ્રકરણ નથી.

ગાર્થાર્થ:—જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, વીર્ય, અને ઉપયોગ એ.
જીવનાં ૬ લક્ષણ છે. ॥ ૫ ॥

વિશેષાર્થ:—જ્ઞાન તે મનિજ્ઞાન શ્રુતજ્ઞાન-અવધિજ્ઞાન-મન-
પર્યવજ્ઞાન-અને કેવળજ્ઞાન એ પાંચ જ્ઞાન સમ્યગ્દષ્ટિ જીવની અપે-
ક્ષાએ કહેવાય છે, કારણ કે સમ્યગ્દષ્ટિનું જ જે જ્ઞાન તે જ્ઞાન
કહેવાય, અને મિથ્યાદષ્ટિનું જ્ઞાન તે અજ્ઞાન કહેવાય. અને તે
મિથ્યાદષ્ટિ સંબંધિ મનિ અજ્ઞાન-શ્રુત અજ્ઞાન-અને વિભંગજ્ઞાન
(એટલે અવધિ સંબંધિ અજ્ઞાન-વિપરીત જ્ઞાન) એ ત્રણ અજ્ઞાન
છે. એ રીતે +૮ પ્રકારનાં જ્ઞાન છે. જાણતે પરિહિત્યતે વસ્તુનેતેતિ
જ્ઞાનમ્ એટલે જેનાવડે વસ્તુ જણાય-પરિહિત્ય તે જ્ઞાન કહેવાય. અર્થ
વસ્તુમાં સામાન્ય ધર્મ અને વિશેષ ધર્મ એમ બે પ્રકારના ધર્મ છે.
તે બે પ્રકારના ધર્મમાંથી જેનાવડે વિશેષ ધર્મનું જ્ઞાન થાય તે જ્ઞાન
અથવા સાકારોપયોગ અથવા વિશેષોપયોગ કહેવાય. આ અમુક
છે, અથવા આ ઘટ વા પટ અમુક વર્ણને, અમુક રથાનને, અમુક
કર્તાના ક્રત્યાદિ વિશેષ ધર્મ અથવા વિશેષ આકારવાળો જે બોધ તે
સાકારોપયોગ અર્થે જ્ઞાનોપયોગજ છે, (અને સામાન્ય ધર્મવાળો
ઉપયોગ તે દર્શન કહેવાશે). એ ૮ જ્ઞાનમાંનું ગમે તે એક વા
અધિક જ્ઞાન હીનાધિક પ્રમાણવાળું દરેક જીવને હોય છેજ.
પરંતુ કોઈ જીવ જ્ઞાન રહિત હોય નહિ. તેમ જીવ સિવાય
બીજા કોઈ કલ્પમાં જ્ઞાન ગુણ હોય નહિ તેથી જ્યાં જ્યાં
જ્ઞાન ત્યાં ત્યાં જીવ અને જ્યાં જ્યાં જીવ ત્યાં ત્યાં જ્ઞાન
અવરય હોવાના કારણથી જ્ઞાન એ જીવનોજ ગુણ છે. મારે જીવનું
લક્ષણ જ્ઞાન હવું છે. તથા સંભારી જીવને તે જ્ઞાન જ્ઞાનાવરણ
કર્મના ક્રયાપરામથી હીનાધિક અને ક્રયથી સંપૂર્ણ પ્રગટ થાય છે.

તથા ચતુર્દર્શન. અચતુર્દર્શન. અવધિદર્શન. અને કેવળદર્શન એ
ચાર પ્રકારનાં દર્શન છે. એ ચાર પ્રકારનાં દર્શનમાંનું એક વા અધિક
દર્શન હીન વા અધિક પ્રમાણમાં દરેક જીવ માવને હોય છે. અને

૧. એ ૮ પ્રકારના જ્ઞાન અને ૨. ૮ પ્રકારના દર્શનનું સિદ્ધિ આપક મંત્ર
જ્ઞાન અને ૩. જ્ઞાનનું જ્ઞાન એટલે જ્ઞાનના અધિક અર્થે ચારિત્રનું જ્ઞાન
(જે અધિકારી એ પ્રકારનું) ૩૦-૩૩ મે. ૨. જ્ઞાન અર્થે, કેવળ.

પહેલું કહ્યું, અને દર્શન એ પ્રાથમિક (સામાન્ય) ઉપયોગ છે માટે તેને બીજું સકલ કહ્યું છે, બેથી સર્વ સિદ્ધાન્તોમાં અને પ્રસિદ્ધિમાં પણ હવના ગુણ જ્ઞાન દર્શન આદિ કહેવાય છે. પુનઃ જ્ઞાનોપયોગ તે જોય પદાર્થનો સંબંધ થવા છતાં પણ નુર્ત પ્રથમ સમયે નથી થતો પરન્તુ પ્રથમ સમયથી જ્ઞાનમાયા વૃદ્ધિ પામતાં પામતાં અન્તર્મુહુર્ત કાળે જે નિશ્ચિન અથવા વિશિષ્ટ અવસ્થાધ ધાય છે તે જ્ઞાન છે. અને તે બીજા અન્તર્મુહુર્ત નુર્તીજ દકી રહે છે. એમાં પહેલા અન્તર્મુહુર્ત સંબંધી જે અનિશ્ચિન અથવા અવિશિષ્ટ બોધ તે દર્શન છે. (એ શ્રી ભગવતીજનો ભાવાર્થ કવ્ય લેહપ્રકાશમાં કહ્યો છે. અને તે હૃદયસ્થના દર્શન જ્ઞાનની અપેક્ષાએ ઠીક સંભવે છે.)

તથા ચારિત્ર તે સામાયિક-હેકાપરસ્થાપન-પરિહારવિશુદ્ધિ-સુકૃમસંપરાય-પદાભ્યાસ-દેશવિરતિ અને અવિરતિ એ સાત પ્રકારે છે. એ ચારિત્ર માવર્થી-હિંસાદિક અશુભ પરિણામથી નિવૃત્ત (વિરત) થવા કૃપ છે. અને દ્રવ્યથી-વ્યવહારથી અશુભ ક્રિયાના નિર્ગેધ (ત્યાગ) કૃપ છે. એ સાત ચારિત્રમાંનું કોઈ પણ ચારિત્ર હીન વા અધિક પ્રમાણમાં દરેક હવ માત્રને હોય છેજ. અને હવ સિવાય બીજા કોઈ કવ્યમાં એ હોય નહિ માટે ચારિત્ર તે હવનું સમગ્ર કહ્યું છે ચરમ્નિ અતિન્દિતમતેનેતિ ચરિત્રમન્તેના વડે અનિન્દિત (એટલે પ્રગત-ગુણ) આવરણ થાય તે ચરિત્ર અથવા ચારિત્ર કહેવાય. અથવા અવિચરમવચરિત્કીકરણાદ વા ચારિત્રમન્તેના પ્રકારેના કૃમિસંચયને (કૃમિના સંપ્રદાને) ખોડી કરેતારે હોવાથી ચારિત્ર કહેવાય. અથવા ચરને ગમ્યને અનેગ તર્કજ્ઞાસિત ચારિત્રમન્તેના વડે (જે આવરવા વડે) માત્રમાં જવાય તે ચારિત્ર કહેવાય. એ ચારિત્ર ચારિત્રમાત્રનીયના ઉપગમથી તથા કાંચાપરમથી હીનાધિક અને કાચથી સંપન્ન હોય છે.

તથા તત્ત્વ કવ્યથી અને ભાવથી. અથવા આદિ તપ અને અન્યતર તપ તે ૬-૬ પ્રકારે હોવાથી ૧૨ પ્રકારેના તપ આગળ નિર્જનના તત્ત્વની માથામાં કહેવાય. અથવા સામાન્યથી દૃષ્ટાંતો દેત ત. દૃષ્ટાંતો ત્યાગ અથવા દૃષ્ટાંતું ગેહાણું તે નિર્ભય તપ. માત્ર તપ છે. એ તપના બેઠામાંથી કોઈ પણ બેઠાવળે તપ દેકે હવ મત્રને હોય છે. અને તે ૫ હીન વા અધિક પ્રમાણમાં હોય છેજ.

અને તે શ્રવ દ્રવ્યમાંજ હોય છે, પરંતુ અન્ય દ્રવ્યમાં નહિ. માટે તપ એ પણ શ્રવનું લક્ષણ છે. સાધ્યના અણ્વયાર્થે કર્મ જાને તપ. આઠ પ્રકારના કર્મને જે તપાયે (એટલે આગે) તે તપ કહેવાય. અથવા સાધ્યને સમાધિવાળા કર્મોનિ યા મનેનેનિ તપઃ (= રસ-અશ્વિ-મહત-માં-રેષિર-મદ-અને શુક્ર એ રસાદિ સાત માનુષ્યોને અથવા કર્મોને જેના વડે તપાવાય એટલે આગી રવાય તે તપ કહેવાય). એ તપ માનુષીય અને વીર્યાન્નરાય એ બે કર્મના સદ્ધાર્થી કાયાપરમણી દીનાપિઃ અને કાયથી મંજુર પ્રગટ થાય છે.

તથા વીર્ય એવડે યોગ. ઉગ્રાદ, જગા, પરકામ, રક્ષિત દ્રવ્યોદિ
કોંડવાય છે. તે કુન્ડુવીર્ય અને લક્ષ્મીવીર્ય એમ બે પ્રકારે છે. ત્યાં
મન વચન કાયાના આલંબનથી પ્રવર્તનું વીર્ય તે જાગૃત્વનું અને
જ્ઞાન રમ્ભનાદિના ઉપયોગમાં પ્રવર્તનું આ-આનું કયાબલવિઃ વીર્ય તે
શક્તિવર્ત્તવ્ય કોંડવાય. અથવા આ-આમાં રક્ષિત રૂપે રહેવું વીર્ય તે
લક્ષ્મી વીર્ય, અને વીર્યની પ્રવૃત્તિમાં નિમિત્તભૂત મન વચન અને
કાયા રૂપ કારણ-આલેન તે કુન્ડુવીર્ય. કુન્ડુવીર્ય મરે મર્યાદાની મુલાકાતી
હોવાને દોષ છે. અને લક્ષ્મીવીર્ય તે વીર્યાન્નરૂપના સંયોગમામથી
મરે હરખ હોવાને વીન યા અપિઃ આદિ અમરજ્ય પ્રકારનું દોષ
છે અને તેવડે બાલકને તથા શિશુ પરમાત્માને તે વીર્યાન્નરૂપ
કર્મના કાચથી મંજરું અને એક મરણુ લક્ષ્મીવીર્ય પ્રકાર થયેલું
દોષ છે. એ વીર્ય મરે હરખમાં દોષ છે તેમજ હરખમાં
શિવાય સ્વીય કોઈ જ કાચમાં દોષ. જાનું નથી ખરે પીરવાયું
એ હરખનું કારણ છે. અર્થે દિ એવડે કોંડવીર્ય અ. નામે રૂંદકર
એવડે તે તે શિવાન્નમાં રૂંદકરજ્ય તે રૂંદક કોંડવાય.

[illegible]

તથા ઉપયોગ તે ૫ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, અને ૪ દર્શન એમ ૧૨ પ્રકારનો છે, તેમાં પણ ૮ જ્ઞાન તે સાકાર ઉપયોગ અને ૪ દર્શન તે નિરાકાર ઉપયોગ છે, માટે એ સાકાર નિરાકાર ૩૫ ૧૨ પ્રકારના ઉપયોગમાંના યથાસંજ્ઞ ઉપયોગ એક વા અધિક તથા હીન વા અધિક પ્રમાણમાં દરેક જીવને અવશ્ય હોય છે, તેમજ જીવ સિવાયના અન્ય દ્રવ્યમાં ઉપયોગ ગુણ હોઈ શકે નહિ માટે ઉપયોગ એ જીવનું લક્ષણ છે. અહિં ઉપયોગ એ જીવનો મૂળ ગુણ છે અને તે સાકાર આદિ વિશિષ્ટ ભેદવાળો થાય છે ત્યારે જ્ઞાન અને દર્શનરૂપ વિશેષ સંજ્ઞાને પ્રાપ્ત કરે છે.

॥ લક્ષણ એટલે શું ? ॥

પ્રશ્ન—અહિં જ્ઞાન આદિ જીવનાં ૬ લક્ષણ કહ્યાં પરંતુ લક્ષણ તે શું ?

ઉત્તર—જે ધર્મ અથવા ગુણ જે વસ્તુનો કહેવા કંઈયે હોય તે વસ્તુમાં સર્વવ્યાપ્ત હોય અને તે સિવાય અન્ય વસ્તુમાં ન હોય તો તે ધર્મ અથવા ગુણ તે વસ્તુનું લક્ષણ કહેવાય. પરંતુ તે ધર્મ અથવા ગુણ જે તે વસ્તુમાં સર્વવ્યાપ્ત ન હોય, અથવા તો તે વસ્તુમાં સર્વવ્યાપ્ત હોવા છતાં બીજી વસ્તુમાં પણ દેશાંશી વા સંપ્રદાઈ વ્યાપ્ત થનો હોય તો તે ધર્મ વા ગુણ તે વસ્તુનું લક્ષણ ન ગણાય. જેમ ગાયનું લક્ષણ સાત્રા (ગંગાની માદરી) છે, તે દરેક ગાય માથેને સદાકાળ હોય છે, પરંતુ કોઈ ગાયમાં ન હોય એમ નથી તેમ જ એ સાત્રા બેંસ આદિ પશુઓને નથી માટે માત્ર એ ગાયનું લક્ષણ છે. પરંતુ શૂંગિત્વ (શિંગડાપાકું) એ ગાયનું લક્ષણ નથી, કારણ કે શિંગડાં એ કે સર્વ ગાયને સદાકાળ છે તો પણ ગાયને જ હોય છે તેમ નથી. બેંસ આદિકને પણ હોય છે, તેમજ કપિત વર્ણ (કામરો) એ પણ ગાયનું લક્ષણ નથી, કારણ કે સર્વ ગાયો કપિત વર્ણવાળી હોતી નથી. માટે અવ્યક્ત અનિવ્યાપ્ત અને અનંતમય એ ૩ હોય નહિત હોય તે લક્ષણ કહેવાય. ત્યાં મર્યાદિત એટલે અનુક્ર બાગમાં વ્યાપ્ત હોય પણ સર્વમાં વ્યાપ્ત ન હોય, અનિવ્યાપ્ત એટલે મર્યાદામાં વ્યાપ્ત હોવા છતાં તે સિવાય અન્ય પદાર્થમાં પણ વ્યાપ્ત હોય. અને અમરમય એટલે જેમ ગાયનું લક્ષણ એક મર્યાદા (એકપુન્યકું) એ હોઈ શકે જ નહિ કારણ કે ગાયને તો ૮ ખુર હોય છે. એ રીતે જ્ઞાનાદિ ૬ લક્ષણો પણ જીવદ્રવ્યમાં અન્યત્રિ અર્થે હોય નહિત વિચારવાં.

સૂક્ષ્મ નિગોદ જીવમાં પણ છે, પરંતુ નિગોદને સત્તાગત છે, અને સિદ્ધને સંપૂર્ણ પ્રગટ થયેલ છે એ જ તદ્વાવત છે.

અવતરણ:—આથી ગાથામાં ૭ અર્પ્યાંતિ અને ૩ પર્યાપ્તિ મળીને ૧૪ જીવભેદ ગણાવ્યા. તેમાં પર્યાપ્તિ એટલે શું તે સમજવાને માટે આ ગાથામાં પર્યાપ્તિઆ કેટલી છે? અને કયા જીવભેદમાં કેટલી હોય તે કહે છે.

આહારસરીરિન્દિય-પજ્જત્તી આણપાણજાસમણે;
ચડ પંચ પંચ છપ્પિ ચ, ઇગલિગલાઽસન્નિસન્નીનાં ॥૬॥

સંસ્કૃત અનુવાદ.

આહારશરીરેન્દ્રિય-પર્યાપ્તય આનપાણભાપામનાંસિ
ચતસ્રઃ પંચ પંચ પટ્ટપિ, ચૈકલિગલાઽસન્નિસન્નીનામ્ ॥૬॥
અન્યથ સહિત પદ્યછંદ.

આહાર સરીર ઇન્દ્રિય-પજ્જત્તી આણપાણ ભાસ મણે;
ઇગ ચડ, લિગલ પંચ, અસન્નિ પંચ, ચ સન્નીનાં છ પ્પિ ॥૬॥
શબ્દાર્થ.

આહાર=આહાર પર્યાપ્તિ

શરીર=શરીર પર્યાપ્તિ

ઇન્દ્રિય=ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ

પજ્જત્તી=પર્યાપ્તિ

આનપાણ=પાનિઆન્ધવામ પર્યાપ્તિ

ભાપામ=ભાપા (વચન) પર્યાપ્તિ

મણે=મન પર્યાપ્તિ

ચડ=ચાર પર્યાપ્તિ

પટ્ટપિ=પાંચ પર્યાપ્તિ

પંચ=પાંચ પર્યાપ્તિ

છપ્પિ(છ ધાપિ)=છએ પર્યાપ્તિ

ઇગ=એકેન્દ્રિય જીવોને

લિગલ=ચિદ્દેન્દ્રિયને

અસન્નિ=અસન્નિ પંચેન્દ્રિયને

સન્નીનાં=સન્નિ પંચેન્દ્રિયને

ગાયાર્થ—આહાર પર્યાપ્તિ. શરીર પર્યાપ્તિ. અને ઇન્દ્રિય પર્યાપ્તિ એ ત્રણ પર્યાપ્તિનાથા બોલે) પાનિઆન્ધવામ પર્યાપ્તિ. ભાપા પર્યાપ્તિ અને મન પર્યાપ્તિ (એ ૬ પર્યાપ્તિ છે). ત્યાં એકેન્દ્રિય જીવોને (પ્રથમની) ચાર પર્યાપ્તિ. ચિદ્દેન્દ્રિયને (એટલે દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય તથા ચતુર્દેન્દ્રિયને) પાંચ પર્યાપ્તિ. અસન્નિ પંચેન્દ્રિયને પાંચ પર્યાપ્તિ અને સન્નિ પંચેન્દ્રિયને છએ પર્યાપ્તિ હોય છે. ॥ ૬ ॥

વિગેષાર્થે—આદાર વિગેરે પુદ્ગલોને કારણે કરવામાં તથા તે
 ને રૂપ પરિણામ-પ્રમાણવામાં કારણરૂપ એવી આત્માની જે શક્તિ
 તે વર્ણાંતિ, (અર્થવા તે શક્તિના આલેખન-કારણરૂપ જે પુદ્ગલો તે
 વર્ણાંતિ, અર્થવા તે શક્તિની અને શક્તિના કારણરૂપ પુદ્ગલ સમુ-
 દ્ધની નિષ્પત્તિ તે વર્ણાંતિ, અર્થવા તે શક્તિની અને શક્તિના કારણ-
 રૂપ પુદ્ગલ સમુદ્ધની પરિવર્તમાપ્તિ તે વર્ણાંતિ કહેવાય. એ પ્રમાણે,
 પદાર્થના અનેક અર્થમાં પણ પર્યાપ્તિ એટલે 'શક્તિ એ મુખ્ય
 આદેશ.)

તે પદોત્તિ એકલે આત્મશક્તિ પુનઃજન્મ અવતંબન વિના
 ઉપજ પતી નથી તે કાંચુપી આત્મા વ્યાપે ઉત્પત્તિ સ્થાનમાં
 ઉપજ થાય છે. ત્યાં ઉપજ થતા 'માયે જ' (કોણનામાં સ્વર્ગોત્તર
 અભિની ખાદ્ય) પ્રતિભાવ આત્માના પુનઃજન્મ મદલુ કુળો સ્વયં છે.
 અને તે અમુક અમુક પ્રમાણમાં-જ્યાંમાં વ્યાપે મદલુ પદો સ્વયં
 છે ત્યાં તે તે પુનઃજન્મ જ્યાં-અમુક હાથ આત્મામાં અમુક
 અમુક કાર્ય કરાવીને, જીવનનિર્વાણમાં સ્વયં થાય અવતંબ
 કાર્ય કરાવીને) જે સ્વતંત્ર ઉપજ થાય છે તે તે આત્માને પદોત્તિ
 મદલુ પદોત્તિસ્થાનના નામથી જાણવાય છે. આને વજ્રાવસ્થા સ્વયં-

[illegible]

1. 凡在本行工作的员工，均须遵守本行各项规章制度。
 2. 本行员工应具备良好的职业道德，诚实守信，勤勉尽责。
 3. 本行员工应遵守国家的法律法规，不得从事任何违法活动。
 4. 本行员工应保守本行的商业秘密，不得泄露给他人。
 5. 本行员工应服从上级领导的安排，不得无故拒绝或拖延。
 6. 本行员工应积极参加本行组织的各项培训和学习活动。
 7. 本行员工应保持良好的仪容仪表，举止文明。
 8. 本行员工应爱护本行的财产，不得浪费或损坏。
 9. 本行员工应遵守本行的考勤制度，按时上下班。
 10. 本行员工应遵守本行的奖惩制度，不得违反规定。

[illegible]

વડે આત્માને આહાર મદ્યપાદિ સામર્થ્ય ઉત્પન્ન થાય છે, અને તે કરણ જે પુદ્ગલોવડે રચાય છે, તે આત્માએ મદ્યપુ ક્ષેત્રા પુદ્ગલો કે જે તથાપ્રકારની પરિણતિચાળા છે તેજ પર્યાપ્તિ રાખ્ધવડે કહેવાય છે (અર્થાત્ તે પુદ્ગલોનુંજ નામ પર્યાપ્તિ છે.)”

સચ્ચિ અપર્યાપ્તિ ત્રિગેરે ૪ ભેદ.

પર્યાપ્તિઓ સમાપ્ત થવાના કાળને અંગે હવના પણ પર્યાપ્તિ અપર્યાપ્તિ એ બે મુખ્ય ભેદ છે. ત્યાં જે હવ સ્વયંચા પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કર્યા બાદ મરણ પામે તે હવ પર્યાપ્તિ કહેવાય. અને નિર્ધન ક્ષેત્રા મનોરથાની મારફત જે હવ સ્વયંચા પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કર્યા વિના મરણ પામે તેવો હવ અપર્યાપ્તિ કહેવાય. એ પર્યાપ્તિપાત્ર પ્રાપ્ત થકું તે પર્યાપ્તિ નામકર્મના ઉદયથી હોય છે, અને અપર્યાપ્તિ નામ કર્મના ઉદયથી હવને અપર્યાપ્તિપાત્ર પ્રાપ્ત થાય છે. એ પ્રમાણે હવના પર્યાપ્તિ અને અપર્યાપ્તિ એવા બે મુખ્ય ભેદ છે. પુનઃ એ બે ભેદમાં અવાન્તર ભેદ પણ છે તે સર્વ ભેદ છૂટા પાડનાં ચાર ભેદ થાય છે તે આ પ્રમાણે—

૧. સચ્ચિ અપર્યાપ્તિ—જે હવ સ્વયંચા પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ ન કરે (અને મરણ પામી જાય) તે સચ્ચિ અપર્યાપ્તિ કહેવાય. પૂર્વ ભવમાં અર્પિત અપર્યાપ્તિ નામ કર્મના ઉદયવડે હવ સચ્ચિ અપર્યાપ્તિ થાય છે. અને આ હવો પ્રથમની ૩ પર્યાપ્તિઓજ પૂર્ણ કરી શકે છે. અને સ્વાધી અથવા સ્વાધી પાંચમી અથવા પચાધી પાંચમી અને છઠી પર્યાપ્તિઓ અપૂર્ણ રહે છે.

૧. “અંગાત્” એટલે આત્મા આધારમાં જે અંગેન્દ્રિયને ૪, ચક્ષુન્દ્રિયને ૫, અંગે પદ્મેન્દ્રિયને ૫, તથા અંગે પદ્મેન્દ્રિયને ૬ પર્યાપ્તિઓ કરી છે તે પ્રવ.ને એન્દ્રિયને અંગાત્ પર્યાપ્તિઓ ૪ સંખ્યાકે રીતે ૧૦ પૂર્ણ.

૨. સચ્ચિ સચ્ચિ એટલે પૂર્વજ પર્યાપ્તિ નામકર્મજન્ય પોતના અથવા પાંચ નમઃસ્થાને ઉદય કરવાનું. કરવાનું કે પૂર્વજે પૂર્વજ પર્યાપ્તિ નામકર્મને. અને અપર્યાપ્તિ પૂર્વજ અપર્યાપ્તિ નમઃસ્થાને ઉદય કરવા સચ્ચિ:૫ છે.

૩. એન્દ્રિયો

૪. ચક્ષુન્દ્રિય તથા અંગે પદ્મેન્દ્રિય

૫. પદ્મેન્દ્રિય

૨ જાતિ પર્ણાન્ન—જે અવ (પાનાના મરજી પદેતાં) સ્વરૂપાચ્ચ મરે પર્યામિઆ પૂજી કહેજ તે અવ (પૂર્ણ કર્યા પદેતાં અથવા પડી પડી) સ્થિતિ પર્યામિ કહેવાય. પૂર્વે બેવે બાંધેલા પર્યામિ નામ કર્મના કાચીપીઠ અવ આ બવમાં સ્વરૂપાચ્ચ મરે પર્યામિઆ પૂર્ણ કરી શકે છે. (અર્થાત્ પૂર્ણ કરીને મરજી પાને છે.)

૩ જાતિ મર્યાન્ન—કેપનિ સ્થાને જે સમકાલે મરે સ્વરૂપાચ્ચ પર્યામિઆની સ્થનાના પ્રારંભ થયા છે તે જ્યાં મુખી મમાપ્ત ન થાય ત્યાં મુખી અવ કહેજ અપર્યામિ કહેવાય. અર્થાત્ જાતિ સ્થાને સ્વરૂપાચ્ચ કન્દિયારિ પર્યામિઆ તે વડે અપર્યામિ (સ્થાને અમમાપ્ત) દેવાપી કહેજ અપર્યામિ મનાય. પૂર્વે કહેલ સ્થિતિ પર્યામિ તથા સ્થિતિ અપર્યામિ એ જાને અવને કહેજ અપર્યામિજન દેવાય છે, તેમાં સ્થિતિ પર્યામિ અવનો પ્રથમ કહેજ અપર્યામિ દ્વાર પર્યામિઆ પૂર્ણ થયા બાદ કહેજ પર્યામિ થવાનો છે. અને સ્થિતિ અપર્યામિ અવને તે કહેજ પર્યામિપણ થવાનુંજ નથી.

૪ જાતિ હર્યાન્ન—કેપનિસ્થાને જે મમાપ્તે મરે સ્વરૂપાચ્ચ પર્યામિઆની (સ્થાને પર્યામિ મંત્રપિ કાગુજન પુત્રવમનુદની) સ્થનાના પ્રારંભ થયા છે તે સ્થના મમાપ્ત થયા બાદ અવ કહેજ પર્યામિ કહેવાય. તેવે કાલે પ્રમાણે સ્થિતિ પર્યામિ અવજ કહેજ પર્યામિ થવાનો છે.

સ્થિતિ અપર્યામિ વિગેરે ૪ બિનાનો કાગુ

૧ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર

૨ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર ૩ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર ૪ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર ૫ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર ૬ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર ૭ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર ૮ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર ૯ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર ૧૦ સ્થિતિ અપર્યામિજનનો કાગુ અવત્ય પ્રથમ કાગુરૂપે (સ્થાને મરે અવત્યકાંડી કહે તેજ કાગુરૂપે, જે કેપનિસ્થાને કન્દિયાર

પર્યાપ્તિ પૂર્ણ કરે ત્યાં મુધી (ઐરલે સર્વ મળી અન્તર્મુદ્દર્તનો છે)-
જેથી વારે વહેતાં પણ સંખ્ય અપર્યાપ્ત ગણાય.

૨ સંખ્ય પર્યાપ્તપણાનો કાળ ભવના પ્રથમ સમયથી (ઐરલે પૂર્વ ભવમાંથી છો તેજ સમયથી) સંપૂર્ણ ભવ પર્યન્ત (ઐરલે દેવને ઉડ સાગરોપમ, મનુષ્યને ઉ પદ્મોપમ ક્રિયાદિ.) જેથી વારે વહેતો જવ પણ સંખ્ય પર્યાપ્ત કહેવાય.

૩ કરણ અપર્યાપ્તપણાનો કાળ ભવના પ્રથમ સમયથી સ્વ-
યોગ્ય સર્વ પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ ન કરે ત્યાં મુધી (ઐરલે સર્વ મળીને અન્તર્મુદ્દર્તનો), તથા વારે વહેતો જવ પણ કરણ અપર્યાપ્ત ગણાય.

૪ કરણ પર્યાપ્તપણાનો કાળ સંખ્ય પર્યાપ્તના આયુષ્યમાંથી પર્યાપ્તિઓ પૂર્ણ કરવાનો અન્તર્મુદ્દર્ત જોડલો કાળ બાદ કરે તોતો જતણ્યો. અર્થાત્ અન્તર્મુદ્દર્ત ન્યૂન સ્વઆયુષ્ય પ્રમાણ. (જેથી દેવને અન્તર્મુદ્ ન્યૂન ઉડ સાગરોપમ અને મનુષ્યને અન્તર્મુદ્ ન્યૂન ઉ પદ્મોપમ ક્રિયાદિ).

એ ચાર પ્રકારના પર્યાપ્ત જોવાનો અર્થ કહીને તે જોવાના ભેદની પરસ્પર પ્રાપ્તિનું કોષ્ટક દર્શાવાય છે તે આ પ્રમાણે—

- ૧ જાન્ય અપર્યાપ્તમાં—સંખ્ય અપર્યાપ્ત અને કરણ અપર્યાપ્ત.
(તથા અપેક્ષાએ બીજા અર્થ પ્રમાણે કરણપર્યાપ્ત પણ.)
- ૨ જાન્ય પર્યાપ્તમાં—સંખ્યપર્યાપ્ત-કરણપર્યાપ્ત-કરણ અપર્યાપ્ત.
- ૩ કરણ અપર્યાપ્તમાં—કરણઅપર્યાપ્ત-સંખ્યઅપર્યાપ્ત-સંખ્ય પર્યાપ્ત.
- ૪ કરણ પર્યાપ્તમાં—કરણપર્યાપ્ત-સંખ્યપર્યાપ્ત (અપેક્ષાએ બીજા અર્થ પ્રમાણે સંખ્ય અપર્યાપ્ત પણ.)

પર્યાપ્તના બેઢ પ્રતિભેદની સ્થાપના.

જીવ

જાન્ય અપર્યાપ્ત

જાન્ય પર્યાપ્ત

કરણ અપર્યાપ્ત

કરણ અપર્યાપ્ત

કરણ પર્યાપ્ત

જાન્ય અપર્યાપ્ત અને જાન્ય પર્યાપ્ત એ બે પ્રકારના જીવો છે. જાન્ય અપર્યાપ્ત જીવને જાન્ય અપર્યાપ્ત અને કરણ અપર્યાપ્ત બે પ્રકારના કરણ અપર્યાપ્ત જીવો છે. જાન્ય પર્યાપ્ત જીવને કરણ અપર્યાપ્ત અને કરણ પર્યાપ્ત બે પ્રકારના કરણ પર્યાપ્ત જીવો છે.

(ઔરલે સાત ધાતુયોગ્ય), કેટલાંક ઇન્દ્રિયપણે, કેટલાંક ઉચ્ચવાસ કાર્ય-
માં સહાયકરૂપે, કેટલાંક લાપાકાર્યમાં સહાયકરૂપે, અને કેટલાંક
મનઃકાર્યમાં સહાયકરૂપે પરિણમેલાં છે, અને તેટલાં અલ્પ અલ્પ
પુદ્ગલોદ્ધારા આત્માને તે તે કાર્યમાં કંઈક કંઈક અંશે શક્તિ પ્રાપ્તિ
થઈ છે, તે કારણથી સર્વે પર્યામિત્તો સમકાળે પ્રારંભાય છે એમ
કહેવામાં આવે છે, અને સમાપ્તિ તો અનુક્રમે જ થાય છે, તેનું
કારણ પર્યામિત્તોનો અર્થ વાંચવાથી જ સહેજે સમજાવું હશે.
અહિં ઘણું વર્ણન લખવું યોગ્ય નથી.

૬ પર્યામિત્તો અનુક્રમે સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મતર.

પુનઃ પર્યામિત્તો સમકાળે પ્રારંભાવા છતાં પણ અનુક્રમે
પૂર્ણ થવાનું કારણ એ છે કે એમાંની પહેલી આહાર પર્યામિત્ત સૂક્ષ્મ
છે, બીજી શરીર પર્યામિત્ત તેથી સૂક્ષ્મ છે, અને ત્રીજી પર્યામિત્ત યાવન
છી તેથી પણ અધિક સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મ છે, અને અનુક્રમે અધિક અધિક
પુદ્ગલ સમુદાયે તે તે પર્યામિત્તની સૂક્ષ્મતા બની શકે છે, અને અધિક
અધિક પુદ્ગલ સમુદાય મેળવવામાં કાળ પણ અધિક અધિક જ લાગે
છે. જેમ શરૂ કરી કાંતવાને હ્યે કાંતનારીઓ સમકાળે કાંતવા
માટે તોપણ જાડું મય કાંતનારી કોકડું બહેલું પૂર્ણ કરે, અને
અધિક અધિક મૂકમ સય કાંતનારી કોકડું ઘણા વિલંબે પૂર્ણ કરે
છે, તેમ પર્યામિત્તોની મમાપ્તિના સંબંધમાં પણ જાણવું. (કૃત્યાદિ
ભાર્ય થી નિવાર્યમૂર્ચના રીત્ત માં કહ્યો છે.)

પ્રાણનું કારણ પર્યામિત્ત.

વગીઆ પર્યામિત્તો પૂર્ણ થવાથીજ આગળ (સાતમી ગાથામાં)
કહેવાતા જીવના દ્રવ્ય પ્રાણાદિવ્યત્ત થાય છે. મારે પર્યામિત્ત કારણરૂપ
છે. અને પ્રાણ કાર્યરૂપ છે. કહ પર્યામિત્ત કયા પ્રાણનું કારણ છે તે
પ્રાણના વર્તનમાં આગળ કહેવાયે.

કયા જીવને કેટલી પર્યામિત્ત ?

એ પ્રશ્નનું પર્યામિત્ત નિર્ધારિ અને સ્પષ્ટિત વિચાર કરીને દરે

૧. વિચાર કે જેનું એવ પ્રાણે એ વાત કહેવાની અવગણના વિશેષ

અર પંચ પંચ સ્થાનિય, દર્શાવિગ્ન્યાસ્માપ્રમન્નીર્ણ એ માધાના ઉ-
ત્તરાર્ધથી ક્યા જીવને કેરતી પર્વામિ દેવ ને દર્શાવાય છે-
એકેન્દ્રિય જીવને પેદતી ચાર પર્વામિ (એરેલે આદાર-ચારીર-ઇ-
ન્દ્રિય-અને ઉચ્ચારા), દ્વીન્દ્રિય ત્રીન્દ્રિય તથા ચતુરિન્દ્રિય જીવને
પેદતી પાંચ પર્વામિ (એરેલે બારા અધિક છે), તથા અસંક્રિપ્ત
ચતુરિન્દ્રિયને પણ એજ પેદતી પાંચ પર્વામિ છે, અને સંક્રિપ્તચતુરિન્દ્રિય
જીવને છઠ્ઠે પર્વામિ દેવ છે. ॥ इति पर्वानिम्यकम् ॥

અવતરણ- પૂર્વે માધામાં પર્વામિએનાં સ્વરૂપ કહ્યું ને પર્વા
મિએના જીવના ૧૦ રૂપ પ્રાણનું કારણ છે. અને ૧૦ રૂપ પ્રાણ
ને કારણે છે. ખરે ને કારણરૂપ પર્વામિએના કદીને તુલે આ માધામાં
નેના કારણરૂપ ૧૦ રૂપ પ્રાણ તથા ક્યા જીવને કેરતી રૂપપ્રાણ
દેવ ? ને કહે છે.

અપરા પૂર્વે પર્વા માધામાં જીવના કાલપરિત બાર પ્રાણ
કાળા અને દેવે આ માધામાં જીવના રૂપ પ્રાણ કહે છે.

પર્ણિદિશ્યતિ વસુ માન્સાઝદમવાળ પચ્છ ઉત્તમ અઠ
દગ-તુ-તિ-પરિદીર્ણ, જ્યમન્નિ-મન્નીર્ણ નર દમ વાઝા

આપ્તુર અનુચિત.

પૂર્વેદિદર્શકાર્થોત્તમાત્મકરિ રૂપ કાળાવ રાત્રિ ૧૧ કાળાઈ ॥
દર્શકરિદર્શકરિદર્શકા કાળાઈરિદર્શકરિ રૂપ ૧૨ ૧૩

આપ્તુર અનુચિત.

૧૪ ૧૫ ૧૬, ૧૭ ૧૮, ૧૯ ૨૦, ૨૧ ૨૨, ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬

૨૭ ૨૮, ૨૯ ૩૦, ૩૧ ૩૨, ૩૩ ૩૪, ૩૫ ૩૬, ૩૭ ૩૮, ૩૯ ૪૦, ૪૧ ૪૨, ૪૩ ૪૪, ૪૫ ૪૬, ૪૭ ૪૮, ૪૯ ૫૦, ૫૧ ૫૨, ૫૩ ૫૪, ૫૫ ૫૬, ૫૭ ૫૮, ૫૯ ૬૦, ૬૧ ૬૨, ૬૩ ૬૪, ૬૫ ૬૬, ૬૭ ૬૮, ૬૯ ૭૦, ૭૧ ૭૨, ૭૩ ૭૪, ૭૫ ૭૬, ૭૭ ૭૮, ૭૯ ૮૦, ૮૧ ૮૨, ૮૩ ૮૪, ૮૫ ૮૬, ૮૭ ૮૮, ૮૯ ૯૦, ૯૧ ૯૨, ૯૩ ૯૪, ૯૫ ૯૬, ૯૭ ૯૮, ૯૯ ૧૦૦

આપ્તુર અનુચિત.

શબ્દાર્થ:

પણિદ્રિય=પાંચ ઇન્દ્રિયો

ત્તિ=ત્રણ

ચલ=મળ-યોગ

ઠસાસ=ધાસોન્ધવાસ

આઝ=આયુધ્ય

દસ=દશ

પાણ=પ્રાણ છે

ચડ=ચાર પ્રાણ

છ=છ પ્રાણ

સગ=સાત પ્રાણ

ઘટ્ટ=આઠ પ્રાણ

દગ=એકેન્દ્રિયને

દુ=દ્વીન્દ્રિયને

તિ=ત્રીન્દ્રિયને

ચડરિદીળ=ચતુરિન્દ્રિયને

અસત્તિ=અસંક્ષિપ્તેન્દ્રિયને

સન્તીળ=સંક્ષિપ્તેન્દ્રિયને

નચ=નવ પ્રાણ

દસ=દશ પ્રાણ

ચ=ચળી, અને

માયાર્થ:—૫ ઇન્દ્રિયો, ૩ બળ (એકેન્દ્રિય યોગ), ધાસોન્ધવાસ અને આયુધ્ય એ ૧૦ પ્રાણ છે. ત્યાં એકેન્દ્રિયને ૪ પ્રાણ, દ્વીન્દ્રિયને ૬ પ્રાણ, ત્રીન્દ્રિયને ૭ પ્રાણ, ચતુરિન્દ્રિયને ૮ પ્રાણ, અસંક્ષિપ્તેન્દ્રિયને ૯ પ્રાણ, તથા સંક્ષિપ્તેન્દ્રિયને ૧૦ પ્રાણ હોય છે. ॥૩॥

વિશેષાર્થ:—પ્રાણતિ-જીવનિ અને નેતિ પ્રાણ: એના ૧૩ હવેતે પ્રાણ કહેવાય. અર્ધાન આ હવ છે, અથવા આ હવે છે એવી પ્રતીતિ જે બાદ્ય સંસ્પર્શથી થાય તે બાદ્ય સંસ્પર્શનું નામ અર્ધિ પ્રાણ (એકેન્દ્રિય પ્રાણ) કહેવાય છે. એ ૧૦ પ્રાણ હવને ૪ હોય છે, અને હવદ્ય સિવાય બીજા દ્રવ્યમાં એ પ્રાણ હોય નહિં ખાટે એ ૧૦ દ્રવ્ય પ્રાણ તે હવનું સમૂહ (બાદ્ય સંસ્પર્શ) છે.

૫ ઇન્દ્રિયપ્રાણ:—રૂપેન્દ્રિય, રસેન્દ્રિય, પ્રાણેન્દ્રિય, ચતુરિન્દ્રિય અને ધોષેન્દ્રિય એ ૫ ઇન્દ્રિય છે. જન્મ એકેન્દ્રિય આત્મા તેનું જે સ્થિતિનિબિન્દુ તે ઇન્દ્રિય કહેવાય. દેખાતી તથા-ચામતી તે રૂપેન્દ્રિય તરીકે પદ્મ અંગુલના અનંખ્યાત્મા બાજુ જેવડી પાતળી, શરીરના બાજુ તથા અબ્યન્નર બાજુ જેવડા (અથવા શરીર પ્રમણ અન્નરથી અને અન્નરથી) વિન્નારવાળી, શરીરના બાજુ તથા અબ્યન્નર બાજુમાં પથંગવડી, અને ચતુર્થી નદેખી શકાય તેવી શરીરના અન્નાન્નરથી (અબ્યન્નર) નિર્દીનિય એક જ બેરવાગી જન્મેન્દ્રિય છે. જન્મ અંગુલના અનંખ્યાત્મા બાજુ જેવડી પાતળી, અંગુલ ૫૫૫ તથા વિન્નારવાળી, ચતુર્થી નદેખી શકાય તેવી, દેખાતી હવદ્યમાં

અનન્ત ગુણવાળા છે તે અક્ષરના અનન્તમા ભાગ બેટલા જ્ઞાન-
વાળા જીવના ૧૪ ભેદ વિગેરે ભેદ શી રીતે? આ બધી વિષમતા
શી? ઇત્યાદિ વિષમભાવના વિચારતાં આત્માને વિવેક જાગૃત થાય
છે, તેમજ ૧૪ ભેદ વિગેરે અનેક જીવભેદાતું જ્ઞાન થવાથી જીવની
હિંસા અહિંસાદિકમાં પણ હેય ઉપાદેયનો વિવેક જાગૃત થાય છે,
અને એ પ્રમાણે આત્માને જીવસ્વરૂપનો વિવેક જાગૃત થતાં આત્મ-
સ્વરૂપની પ્રાપ્તિના ઉપાય રૂપ પુણ્યતત્ત્વ સંવરતત્ત્વ અને નિર્જનતાત્ત્વ
એ ત્રણ તત્ત્વ જે ઉપાદેય છે તે ઉપાદેય સ્વરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે, અને
આત્માને આત્મસ્વરૂપમાંથી જાગૃત કરનાર પાપતત્ત્વ આશ્રયતત્ત્વ
તથા અન્યતત્ત્વ જે હેય છે તે હેય સ્વરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે. એ પ્રમાણે
આડે તત્ત્વો પાપપોતાના હેય જોય ઉપાદેય સ્વરૂપે પ્રાપ્ત થતાં આત્માને
અન્તે ભક્ષિતતત્ત્વ પણ ઉપાદેય સ્વરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે, અને ભક્ષિતતત્ત્વની
પ્રાપ્તિથી આ આત્મા પોતાના સ્વાભાવિક આત્મસ્વરૂપને પામે છે,
અંજ સંતોષમાં જીવતત્ત્વ જાગૃતવાનો ઉદ્દેશ છે. ॥ જ્ઞાન ૧ જીવતત્ત્વમ્ ॥

॥ इति नवतत्त्वप्रकरणस्य विवरणे प्रथमं जीवतत्त्वं समाप्तम् ॥

॥ अथ अजीवतत्त्वम् ॥

ધરતરણ—દેવ અજીવતત્ત્વના વર્તનમાં પ્રથમ આ માયાને
વિષે અજીવ તત્ત્વના ૧૮ ભેદ કહે છે.

धम्माधम्मागामा, निय निय भेया तद्देव अद्धा या
ग्ंधा देस पणसा, पग्माणु अर्जाव चउद्दसहा ॥ ८ ॥

નન્દેન અનુવાદ

ધર્મોધર્મોદ્ધામા-નિયતિરુદ્ધામ્બેદાત્ત્વેદાદા ચ ॥

ગ્ંધા દેસાઃ પગ્ંધાઃ, પગ્માણોઽર્જીરચત્ત્વરિયા ॥ ૮ ॥

છે, તેમાં કાળનો ૧ બેદ ગણતાં ૧૦ બેદ થાય, અને સ્વંય દેશ પ્રદેશ અને પરમાણુ એ ૪ બેદ પુદ્ગલના મેળવતાં પાંચ અ-
લયના ૧૪ બેદ થાય છે.

અહિં અસ્તિ એટલે પ્રદેશનો કાય એટલે સમુદાય જે દ્રવ્યને
હોય તે અસ્તિકાય કહેવાય, કાળ તો કેવળ વર્તમાન સમયરૂપ
૧ પ્રદેશવાળો હોવાથી પ્રદેશ સમુદાયના અભાવે કાળને અસ્તિકાય
કહેવાય નહિ, માટે અસ્તિકાય દ્રવ્ય તો હવ સહિત પાંચ દ્રવ્ય છે.
તે કાળથી સિદ્ધાન્તમાં પંચાસ્તિકાય રાજ્ય પ્રસિદ્ધ છે. વળી જે દ્રવ્ય
અસ્તિકાય એટલે પ્રદેશના સમુદાયવાળું હોય તેના જ સ્વંય-દેશ-
પ્રદેશરૂપ ત્રણ બેદ પડી શકે છે, અને કાળ ૧ પ્રદેશ (સમય) રૂપ
હોવાથી કાળનો ૧ જ બેદ કહ્યો છે. હવે સ્વંય દેશ અને પ્રદેશનો
અર્થ કહેવાય છે.

વસ્તુનો આખો ભાગ તે સ્વંય, તે સ્વંયની અપેક્ષાએ
ન્યૂન સવિભાજ્ય ભાગ તે દેશ, અને નિર્વિભાજ્ય ભાગ કે જે એક
અણુ જેવો જ સૂક્ષ્મ હોય પરંતુ જે સ્વંય સાથે પ્રતિબદ્ધ હોય તો
પ્રદેશ (અને તેજ સૂક્ષ્મનિર્વિભાજ્ય ભાગ જે સ્વંયથી છૂટો હોય
તો પરમાણુ) કહેવાય. અહિં સ્વંય દેશ અને પ્રદેશ એ ત્રણે વ્યવશેષ
(કથન) સ્વંયમાં જ હોય છે, જે દેશ અને પ્રદેશ સ્વંયથી છૂટા હોય

૧ વસ્તુનો આખો ભાગ એટલે સંપૂર્ણ ભાગરૂપ સ્વંય એ રીતે હોય છે. ૧
ન્યૂન સ્વંય અને ૨ વિભાજ્ય સ્વંય. ત્યાં આભાવિક સ્વંય તે ક્ષણ,
પરમાણુ, અપરમાણુ, અને આગસાગ્નિકાઓ(મા) બમેલ હોય છે, અને
જે એ પદાર્થનાં કોઈપણ વિભાગ પડી શકતા નથી, અને પદાર્થદ્રવ્યનો (વિભાગ-
રૂપ) વિભાજ્ય સ્વંય હોય છે, જેમ ૧ મદાદિના તે આનો સ્વંય છે, અને
તેના અંતઃ ભાગ કોઈ ભાગે પડતું સ્વંય કદી શકાય છે એમ માન
તે પરમાણુના વિદ્ય (કો પ્રોટી) સ્વંયના કોઈ વિભાગ (કથનો) પડ
શકે તે સ્વંય.

૨ નિર્વિભાજ્ય એટલે કે જે જરૂરના જનુ જે ભાગ એટલા રૂપ
તે વિભાગ ન હોય તે સ્વંય. અહિં કથન્ય જ. ૨ અને તે ભાગ પરમાણુ
એટલે અપરમાણુ હોય તે સ્વંય છે.

હોવાથી પ્રદેશ કહેવાય, અને જૂદો હોવાથી પરમાણુ કહેવાય એટલો જ તર્કાયત છે.

અવતરણ—પૂર્વ ગાથામાં અણુ તત્ત્વના ૧૪ બેદ કહીને હવે આ અણુવસ્તુકર્કકર્ક વસ્તુ છે? અને તેનાં શું લક્ષણ છે? તે આ બે ગાથામાં કહેવાય છે.

ધમ્માધમ્મા પુગ્ગલ, નહ કાલો પંચ ટુંતિ અજીવા;
ચલણસહાવો ધમ્મો, થિરસંઠાણો અહમ્મો ય ॥૯॥
અવગાહો આગાસં, પુગ્ગલજીવાણ પુગ્ગલા ચઢહા;
ત્વંધા દેસ પપ્પસા, પરમાણૂ ચેવ નાયવા ॥૧૦॥

સંસ્કૃત અનુવાદ

ધર્માધર્મો પુદ્ગલા, નમઃ કાલઃ પંચ ધવન્ત્યજીવાઃ
ચલનસ્વભાવો ધર્મઃ, ધિરસંસ્થાનોઅધર્મથ ॥ ૯ ॥
અવકાશ આકાશં, પુદ્ગલજીવાનાં પુદ્ગલાથતુર્ક્ષા;
સ્પંધા દેશદેશાઃ, પરમાણવર્થય જ્ઞાતવ્યાઃ ॥ ૧૦ ॥

અન્યથ સહિત પદચ્છેદ

ધમ્મ અધમ્મા પુગ્ગલ, નહ કાલો પંચ અજીવા ટુંતિ
ચલણ મહાવો ધમ્મો, ય ધિર સંઠાણો અહમ્મો ॥ ૯ ॥
પુગ્ગલ જીવાણ અવગાહો આગાસં, પુગ્ગલા ચેર
ત્વંધા દેસ પપ્પસા પરમાણૂ ચઢહા નાયવા ॥ ૧૦ ॥

મત્સર્ય—ગાથા ૬ ખીની

ધમ્મ = ધર્માભિનિર્ણય
અધમ્મા = અધર્માભિનિર્ણય
પુગ્ગલ = પુનઃપ્રવર્તિત
નહ = નહિ
ચલણ = ચલણ
ધમ્મો = ધર્મ
ધિર = ધર્મ
સંઠાણો = સંઠાણો
અહમ્મો = અધર્મ

અજીવા = અણુ
ચલણમહાવો = ચલણમાં મહા
ધમ્મો = ધર્માભિનિર્ણય છે
ધિરસંઠાણો = ધિરસંઠાણોમાં મહા
પુગ્ગલજીવાણ = પુગ્ગલજીવાણ
અવગાહો = અવગાહો
આગાસં = આગાસં
પુગ્ગલા = પુગ્ગલા
ચેર = ચેર
ત્વંધા = ત્વંધા
દેસ = દેસ
પપ્પસા = પપ્પસા
પરમાણૂ = પરમાણૂ
ચઢહા = ચઢહા
નાયવા = નાયવા

शब्दार्थ—माया १८ भीति।

અપગાહો = અપગાહ (આપવા-
 ના અપગાહવાળો)
 ગાગામી = ગાગામી (ગાગામી)
 ગુગામી = ગુગામી (ગુગામી)
 ગાગામી = ગાગામી
 ગુગામી = ગુગામી
 ગાગામી = ગાગામી

गंधा = देश (आजो भाग)
 देश = देश (देशी न्यून भाग)
 पर्या = प्रदेश (देशप्रतिपद
 अविभाज्य भाग)
 परमाणु = अणु
 देश = निधय
 नायका = राजा

ગાથાપં—ધર્માસ્તિશાય. અધર્માસ્તિશાય. પુનઃસ્તિશાય. આ
 શાસ્ત્રિશાય. અને શાય એ પાંચ દ્રવ્ય (પાંચ પદાર્થ) આદ્ય છે.
 (દશે એ પાંચ દ્રવ્યનાં લક્ષણ છે. ૬-૧) ત્યાં (પુનઃસ્તિને અને શ
 વાને) આશવામાં—અર્થે કરવામાં મદદાય આપવાના સ્વભાવવાળા
 ધર્માસ્તિશાય શ. ત્રિપદ કરવામાં મદદાય આપવાના સ્વભાવવાળા
 અધર્માસ્તિશાય છે. અને પુનઃસ્તિને તથા શવાને આપવાના—જન્યા આપ-
 વાના સ્વભાવવાળા આશાસ્ત્રિશાય છે. [ત્રિપદ દ્રવ્યને ત્રણ (ત્રણ પુનઃસ્તિ
 (અનુ)કરવાના સ્વભાવવાળા શાસ્ત્રિશાય.] ત્યાં પુનઃસ્તિ ત્રિપદ એ
 રંગ-રોગ-અને પદમાત્ર એમ આરે ક્રિયાઓ અલગ. ૧૬-૧૧૨

[illegible][illegible]

કારણ જેમ દ્વીપ-મેટ છે તેમ ગતિ પરિણામે પરિણત થયેલા ઇ-
વોને તથા પુદ્ગલોને સ્થિર રહેવામાં અપેક્ષાકારણરૂપ અઘર્માસ્તિકાય
નામનો એક અરૂપી પદાર્થ ૧૪ રાજલોક જેવો મોટો છે, અસં-
ખ્ય પ્રદેશી છે. અને વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ શબ્દ રહિત છે.

અહિં સ્થિર રહેલા ઇવ પુદ્ગલને ગતિ કરવામાં ધર્માસ્તિ-
કાયની પ્રેરણા (અરસે ગતિમાન ન થતો હોય તોપણ ગતિમાન
બસાતકારે કરે તેમ) નથી, તેમજ ગતિ કરના ઇવ પુદ્ગલને સ્થિર
કરવામાં અધર્માસ્તિકાયની પ્રેરણા નથી, પરંતુ ઇવ પુદ્ગલ ત્યારે
ત્યારે પોતાના સ્વભાવે ગતિમાન વા સ્થિતિમાન થાય ત્યારે ત્યારે
એ બે દ્રવ્યો કેવળ ઉપકારી કારણ રૂપેજ સહાયક હોય છે.

ભાષા, ઉચ્છવાસ, મન ઈત્યાદિ પુદ્ગલોનું મહત્ત્વ વિસર્જન તથા
કાયયોગ આદિ ચક્ષુક્રિયાઓ ધર્માસ્તિકાય વિના ન થાય, અર્થાત્ સર્વ
ચક્ષુક્રિયાઓમાં ધર્માસ્તિકાયનો ઉપકાર છે, અને બેસવામાં ઉભા રહે-
વામાં ચિત્તની સ્થિરતામાં કત્યાદિ દરેક સ્થિર ક્રિયાઓમાં અધ-
ર્માસ્તિકાયનો ઉપકાર છે.

તથા લોક અને અલોકમાં પાત્ર સર્વત્ર વ્યાપ્ત. વર્ણ-ગંધ-રસ-
સ્પર્શ-શબ્દ રહિત, અરૂપી, અનન્ન પ્રદેશી, અને નકર ગાળા સ-
રખા આકાશગંગા આ જગતમાં માત્રાસાસ્તિકાય નામનો પાત્ર
પદાર્થ છે. આ આકાશ દ્રવ્યનો ગુણ ધર્માસ્તિકાય અધર્માંતે ઇવો
અને પુદ્ગલોને અવકાશ-જગ્યા આપવાનો છે. એક રથાને સ્થિર
રહેનારને તેમજ અન્ય રથાને ગમન કરનારને પાત્ર આ દ્રવ્ય અવ-
કાશ આપે છે. આ દ્રવ્યના શ્લોકાજ્ઞાન અને પ્રશ્લોકાજ્ઞાન એમ
બે બેડ છે. ત્યાં જરૂર આકાશમાં ધર્માસ્તિકાય અને અધર્માસ્તિ-
કાય એ બે દ્રવ્ય ત્યાં થયેલા હોય તેવો આકાશનું નામ શ્લોકાજ્ઞાન
છે તે જગત અંતર્યામિ સુચિત્ર (અરસે કરે બે દ્વાર દરેક અને
બે પાત્ર પોતાના કમલિ ઉભા રહેતા) પુદ્ગલોને ગરજો છે, અને
કે. ર. રહેલા આકાશ તે પ્રશ્લોકાજ્ઞાન ધારા નાળા મરેખા આકાશ-
રહેતા છે. આકાશમાં કેવળ એક આકાશ દ્રવ્ય જ છે. અને લોકો
સાગરમાં રહે દ્રવ્ય છે. લોકોમાંમાં ધર્માંતે અને અધર્માંતે દેવા
કે. રહે. અને પુદ્ગલો કારણ નવનત્વમાન કરે છે. પરંતુ અલોક-

વિસ્તાર્ય:—શબ્દ એટલે અવાજ ધ્વનિ અથવા નાદ. તે સચિત્ત અચિત્ત અને મિશ્ર એમ ૩ પ્રકારનો છે. ત્યાં હવ મુખ વડે બોલે તે સચિત્ત શબ્દ, પથર વગેરે પદાર્થના પરસ્પર અદ્યો-વાદી થયેલ તે અચિત્ત શબ્દ, અને હવ પ્રયત્નવડે વાગતા શૃંગ ભુંગળ આદિકનો મિશ્રશબ્દ. શબ્દની ઉત્પત્તિ પુદ્ગલમાંથી થાય છે, અને શબ્દ પોતે પણ પુદ્ગલરૂપ જ છે. નૈયાયિક વિગેરે શબ્દને આકારાથી ઉત્પન્ન થયેલ અને આકારનો ગુણ કહે છે, પરંતુ આકાર અરૂપી છે, અને શબ્દ રૂપી છે, તેથી શબ્દ એ આકારનો નહિ પણ પુદ્ગલનો ગુણ છે, અથવા પુદ્ગલનું લક્ષણ છે. શબ્દ પોતે ૪ સ્પર્શવાળો છે, અને તેની ઉત્પત્તિ આઠ સ્પર્શવાળા પુદ્ગલ સંક્રમણમાંથી જ હોય પરંતુ ચતુઃસ્પર્શી સંક્રમણમાંથી નહિ.

અન્યકાર:—અન્યકાર એ પણ પુદ્ગલરૂપ છે, શાસ્ત્રમાં અન્યકારને પ્રાણુન્દ્રિય આદર કહેવા છે. નૈયાયિક વિગેરે અન્યકારને પદાર્થ માનના નથી અને તેજનો અભાવ તે અન્યકાર એમ માને છે, પરંતુ શ્રી સર્વજ્ઞ તો અન્યકાર તે પોતે પુદ્ગલ સંક્રમણ એમ કહે છે, તેજ સત્ય છે.

ઉદ્યોત:—ગીત વસ્તુનો શીત પ્રકાર તે ઉદ્યોત કહેવાય છે. મૃદ સિવાયના ચન્દ્રાદિ ગ્વાનિરીનાં દેખાતાં વિભાતેનો, આગીઆ વિગેરે હવેનો. અને ચન્દ્રાન્તાદિ રત્નોનો જે પ્રકાર છે તે ઉદ્યોત નામકર્મના ઉદયથી છે. તથા એ ઉદ્યોત જેમાંથી પ્રગટ થાય તે પદ્મ પુદ્ગલ સંક્રમણ છે અને ઉદ્યોત પોતે પદ્મ પુદ્ગલ સંક્રમણ છે.

પ્રમા:—સદ્ વિનિર્જેના પ્રકારમાંથી અને મૃદના પ્રકારમાંથી જે બીજે કિંચિત્ સ્પર્શિત ઉપપ્રકાર પડે છે તે પ્રમા પુદ્ગલ સંક્રમણમાંથી પ્રગટ થઈ છે અને પોતે પદ્મ પુદ્ગલ સંક્રમણ મનુષ્ય છે. જે પ્રમા ન હોય તે મૃદ વિનિર્જેના કિંચિત્ પ્રકાર આપે પડે ત્યજ ત્યાં પ્રકાર અને તેની પાસેના જ અવાજમાં અભાવાવ્યાની મૃદ સ્પર્શિત મનુષ્ય અવગત નહિ થઈ શકે. પરંતુ ઉપપ્રકાર રૂપ પ્રમા દેખાતી તેમ અવગત નહિ. અન્યથા ચન્દ્રાદિની કલ્પિતે પદ્મ પ્રમા ફરી છે.

હાસ:—હાસમાં અવગત પ્રકારમાં પદ્મ જે પ્રતિબિંબ તે અવગત હોય છે તે અવગત જિહ્વાની સંક્રમણમાંથી પ્રતિ નિર્ગમન.

હોય છે માટે પુદ્ગલનું લક્ષણ છે. વળી એક પરમાણુમાં શીત અને સ્નિગ્ધ, અથવા શીત રક્ષ, અથવા ઉષ્ણ સ્નિગ્ધ અથવા ઉષ્ણ અને રક્ષ એમ ચાર પ્રકારમાંના કોઈ પણ એક પ્રકારથી ર સ્પર્શ હોય છે, સૂક્ષ્મપરિણામી સંઘોમાં શીત-ઉષ્ણ-સ્નિગ્ધ-રક્ષ એ ચાર સ્પર્શ હોય છે, અને બાદર સંઘોમાં આડે સ્પર્શ હોય છે.

॥ પુદ્ગલનાં સ્વાભાવિક અને વિભાવિક લક્ષણો ॥

અહિં રાજ-અન્વકાર-ઉદ્યોત-પ્રભા-છાયા-આતપ એ પાંચે બાદર પરિણામવાળા હોવાથી તેમજ બાદર પુદ્ગલસમૂહ રૂપ હોવાથી તેમજ બાદર પરિણામી પુદ્ગલ સંઘમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ હોવાથી અને સંઘે તે પુદ્ગલનો ચિકાર-વિભાવ હોવાથી એ રાજાદિ લક્ષણો ઔપાધિક (વિભાવિક) લક્ષણો બાળવાં, કારણ કે એ રાજાદિ લક્ષણો પરમાણુમાં તથા સૂક્ષ્મ સંઘોમાં નથી, અને વર્તુળ આદિ ૪ લક્ષણો તે પરમાણુમાં તથા સૂક્ષ્મ સંઘોમાં પણ હોય છે માટે એ ચાર સ્વાભાવિક લક્ષણ બાળવાં. એમાં પણ લગુ ગુરે તથા મૃદુ અને કંકશ એ ચાર સ્પર્શ સંઘમાં જ હોવાથી આપાધિક લક્ષણ છે. ॥ इति पुद्गलद्रव्य स्वरूपम् ॥

અવતરણ—પૂર્વે ગાથાઓમાં ધર્માસ્તિકાયાદિ ચાર અણુનાં લક્ષણો ક્યા બાદ હવે આ ગાથામાં કાળ દ્રવ્યનાં લક્ષણો અથવા બેઠકોવાના પ્રસંગમાં પ્રથમ એક મુદૂર્ત જેવડા કાળમાં કેટલી આવલિકાઓ થાય તે કહે છે.

एषा कोटि सप्तसष्टि, क्षरका सत्तहत्तरी सहस्रा य
दो य मया सोऽग्रहिया, आवर्त्तिया दृग्मुद्रुत्ताम्नि॥१२॥

સંસ્કૃત અનુવાદ:

एषा कोटिः सप्तसष्टिंशः सप्तसप्ततिः सप्तमाय
दो य दरे सोऽग्रहिये, आवर्त्तिया दृग्मुद्रुत्ताम्नि ॥१२॥

अन्वय अष्टम ५६८८

इमं मुदुगमि एमा कोटि मतसहि मरवा य सच-
 हचरि सरसा
 य दो मया मोन अहिया आवरिया ॥ १२ ॥

शब्दार्थः

मयाकोटि = मेरी कोटि

मतसहि = मरवा

मरवा = मरना

मयाकोटि = निमोनरे

मरवा = मरना

य = अने

दो = दो

मया = मेरी

मोन = मोन

अहिया = अहिया

आवरिया = आवरिया

इम = मेरी

मुदुगमि = मुदुगमि

शब्दार्थः—मेरी मुदुगमि (निमोनरे) कोटि मरवा मरवा अहिया
 दो मेरी मरवा मेरी कोटि मरवा निमोनरे मरवा अहिया
 अने मेरी अहिया (मरवा) आवरिया एमा दो अहिया
 अने मरवा (मरवा) आवरिया (मरवा) ॥ १२ ॥

विशेषः—मरवा दो मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा
 मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा
 मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा
 मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा
 मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा

अवस्था - मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा
 मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा

मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा
 मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा मरवा

સંસ્કૃત અનુવાદ

સમયાવલિમુહર્ત્તા, દિવસાઃ પક્ષાશ્વમાસા વર્ષાશ્વ
 ઋણિતઃ પલ્ચઃ સાગરઃ ઉત્સર્પિણ્યવસર્પિણી કાલઃ ॥૧૩॥

અન્વય સહિત પદચ્છેદ

સમય આવલી મુહૂર્તા દીઠા ય પરકા માસ ય વરિસા
 પલિપ્રા સાગર ઉત્સર્પિણિ ઓસર્પિણિ કાલ ઋણિઓ ॥૧૩॥

શબ્દાર્થઃ—

સમય = સમય

આવલિ = આવસિ

મુહૂર્તા = મુહૂર્ત્ત

દીઠા = દિવસ

પરકા = પક્ષ

માસ = માસ

વરિસા = વર્ષ

મણિઓ = કલ્પો છે

પલિપ્રા = પલ્ચોપમ

સાગર = સાગરોપમ

ઉત્સર્પિણિ = ઉત્સર્પિણી

મર્પિણી = અવસર્પિણી

કાલો = કાળ અથવા કાળચક્ર

ય = અને (અથવા ઉત્સર્પિણિ)

મણિ)

ગાથાર્થઃ—સમય, આવસિ, મુહૂર્ત્ત, દિવસ, પક્ષ, માસ, વર્ષ, પલ્ચોપમ, સાગરોપમ, ઉત્સર્પિણી અને અવસર્પિણી (એ કાળચક્ર વાળો અથવા બેઠ વાળો) કાળ કલ્પો છે. (અથવા કાળચક્ર એ કાળચક્રનો કાળ કલ્પો છે). ॥ ૧૩ ॥

વિશેષાર્થઃ—અતિ મહત્ત્વ કાળ કે તેના કેવલિ ભાગવતી! મુહૂર્ત્ત ૫૪ છે જાન ન કલ્પી ગાથા તેવા નિર્દિશાત્મક ભાગ ૨૫ કાળ તે સમય કલ્પવા જેમ પૂર્વવત્ કલ્પના મહત્ત્વ વિશ્વાસ પદ મહત્ત્વ છે તેમ કાળનો અતિ મહત્ત્વ વિશ્વાસ સમય છે. અંગમતઃ એઃ પદાભિનાં ૫૪ અત્યંત્ત્વ સમય વ્યતીત થતી જાય છે. અતિ મહત્ત્વ વચ્ચે જાય છે કાળનો એક તેમજી બીજા તેમજ મુહૂર્ત્તનો જે કાળ કલ્પો છે અથવા અત્યંત્ત્વ તેમજ કાળનો જે કાળ કલ્પો છે તે ૫૪ અત્યંત્ત્વ સમય વચ્ચે છે. અથવા કલ્પનાં અતિ કલ્પનાં ૧૩૩ ૫૪ને કલ્પો કલ્પી બતાવી અતિ અત્યંત્ત્વ સમય ભાગવતી!

અનંતજીવ વર્ણનો	૧ પદ્યોપમ
૧૦ કોણકોષ્ટિ પદ્યોપમનો	૧ સાગરોપમ
૧૦ કોણકોષ્ટિ સાગરોપમની	૧ દિગ્વિજીતી અથવા ૧ અવસ- પિંજી
૨૦ કોણકોષ્ટિ સાગરોપમનું	૧ કાગ્યદ
અનન્ત કાગ્યદનું	૧ પ્રાગલ્ભ પદ્યવર્ગ.

પગી આ બ્રહ્મરૂપ સિદ્ધાન્તમાં સ્થિત થયા છે. એમ
ને પ્રકારે કહી શકાય છે. પગી ને એક જગત્ત્વ મધ્યમ અને ઉપર
બેસવાનો રોવાથી ૬ પ્રકારનો થાય છે. ત્યાં રહેવાનો અર્થ
આદિ ઉપરના અભાવ રોવા છે, અને સ્થિત રાગમાં અર્થ
આદિની ઉપર રોવા છે. એ સ્થિતિમાં બેસી શકાય છે.

ନିମ୍ନେ ଉଲ୍ଲେଖ.

દ્રવ્યના વર્ગનાદિ પર્વાપ તે વિશ્વવજ્રાટ પ્રેરણ. તે વર્ગના
 પરિણામ-વિષાન્ધનને પરઃવ તથા અપરઃવ એમ ૫ પ્રાક્તિ
 ઇ. ત્યાં શર્દિશાન્ત. શર્દિશનન્ત. અનદિ શન્ત. અને અનદિ
 અનન્ત એ આઠ પ્રાક્તિની વિષ્ણુપર્વાથી પોઈ ૧૪ પ્રાક્તિ વર્તુલ તે
 વર્તુલવજ્રાટ

[illegible][illegible]

દ્રવ્યોની ભૂતકાળમાં થયેલી, વર્તમાનકાળમાં થતી, અને ભવિષ્યકાળે થનારી જે ચેષ્ટા તે ક્રિયા પર્વાય છે. એમ લોકપ્રકારમાં કહ્યું છે, અને શ્રીતત્ત્વાર્થભાષ્યમાં કહ્યું છે કે—પ્રયોગથી વિશ્રસાથી અને મિશ્રસાથી દ્રવ્યોની જે ગતિ (ઐશ્વર્ય સ્વપ્રવૃત્તિ) તે પ્રયોગાદિ ત્રણ પ્રકારનો ક્રિયાપર્વાય છે.

જેના આશ્રયથી દ્રવ્યમાં પૂર્વભાવનો વ્યપદેશ થાય તે પરત્વ પર્વાય અને પદ્યાત્ ભાવનો વ્યપદેશ થાય તે અપરત્વ પર્વાય કહેવાય. એ પરત્વાપરત્વ પર્વાય પ્રસંગાદૃત ક્ષેત્રદૃત અને કાળદૃત એમ ૩ પ્રકારે છે. ત્યાં પર્મ પર (એક) અને અપર્મ અપર (હીન) એવો વ્યપદેશ તે પ્રસંગાદૃત, દૂર સંદેહ પદાર્થ પર અને નજીકમાં સંદેહો તે અપર એ વ્યપદેશ ક્ષેત્રદૃત, તથા ૧૦૦ વર્ષે વાળું પર (મોટું), અને ૧૦ વર્ષે વાળું તે અપર (નાનું) એ વ્યપદેશ કાળદૃત કહેવાય. એ ત્રણ પ્રકારના પરત્વાપરત્વમાં કેવળ કાળદૃત પરત્વા પરત્વ તેજ વર્તનાદિ પદાર્થાત્મક દેવાથી કાળ દ્રવ્યમાં મંદુર કરાય.

એ પ્રમાણે વર્તના વિનંદે પાંચે પર્વાય નિશ્ચયકાળ કહેવાય છે. એ વર્તના વિનંદે જે કે દ્રવ્યના પર્વાય છે તેપણ કોઈક અપેક્ષાએ પર્વાયોને પણ દ્રવ્યના ઉપચાર દેવાથી કાલદ્રવ્ય કહેવાય છે.

શિષ્ય ગ્રંથ—જે વર્તનાદિ પર્વાયને દ્રવ્ય કહે તે અનવરતા દૂરનું આરે મારે કાળને જાહે દ્રવ્ય ન માનતાં વર્તનાદિ રૂપ કાળ તે હવાઠવ દ્રવ્યનો પર્વાય જ માનવો. અને જે એમ નહિ માનીએ તે આકાશની જે કાળને અવગણી માનવો પડે. કાળ કે નિશ્ચયકાળ તે અર્થ આકાશદ્રવ્યમાં પણ છે.

ગુરુ—એમ કહેવું તે પ્રમાણે વચન નથી. કેમકે નિશ્ચયમાં અભિપ્રાય પાંચે જ કહે છે. અને છત્ર કાળ દ્રવ્ય જનુરું કહ્યું છે. પણ પ્રસંગ દેવા તે અભિપ્રાય કહેવાય. અને કાળ તે કાળ કહેવા નહીં પણ વર્તનનું એજ નમન (રૂપ એજ પ્રસંગનું) છે. તેજ અભિપ્રાય નમન વ્યતીત થવાથી વિવેચન નથી અને અભિપ્રાય નમન પણ વિવેચન નથી. મારે દ્રવ્યના વર્તનાદિ પર્વાયે કેવળે જ કાળ દ્રવ્ય કહે.

જે વર્તના તેજ વર્તનનું એજ નમન કહે છે તે કાળ

પણાના અભાવે જાણું, વળી વ્યવહારકાચ અર્થ જાણે અને નેશ્વરિક કાચ પાંચે દ્રવ્યોની વર્તનારૂપ હોવાથી જવાજવ જાણે.

અવતરણ—પૂર્વે જવ, ધર્માસ્તિકાચ, અધર્માસ્તિકાચ, આકા-
શાસ્તિકાચ, પુદ્ગલાસ્તિકાચ અને કાચ એ છ દ્રવ્યનાં લક્ષણાદિક
કહીને હવે આ ગાથામાં જે ૧૨ પ્રકારે છ દ્રવ્યોનું વિશેષ સ્વરૂપ
જાણી શકાય છે તે ૧૨ દ્વારે ખીજ પ્રતિપક્ષી ૧૨ દ્વાર સહિત કહે છે.

પરિણામિ જીવ મુત્તં, સપણસા એગ સિત્ત કિરિયા ય
ણિચ્ચં કારણ કત્તા, સવગય ઇયર અપવેસે ॥ ૧૪ ॥

સંસ્કૃત અનુવાદ

પરિણામી જીવો મૂર્તિઃ, સપદેશઃ એકઃ ક્ષેત્રં ક્રિયા ય
નિત્યં કારણં કર્તા, સર્વગતમિતરા અપવેશઃ ॥ ૧૪ ॥

અન્યથ મહિત પદઅર્થ

ગાથાસ્—શુભમ છે.

શબ્દાર્થઃ

પરિણામિ = પરિણામી

જીવ = જીવ

મુત્તં = મૂર્તિ-રૂપી

સપદેશા = સપદેશી

એગ = એક

સિત્ત = નિત્ય

કિરિયા = ક્રિયાવંત મહિત.

ણિચ્ચં = નિત્ય

કારણ = કારણ

કત્તા = કર્તા

સવગય = સર્વગત, સર્વવ્યાપી

ઇયર = ઇતર, પ્રતિપક્ષી બે

સહિત)

અપવેસે = અપવેશી

ગાથાર્થઃ—(૬ દ્રવ્યોનું વિશેષ સ્વરૂપ શુભશ્યા મારે) પરિ-
ણામી જીવો ૩૯૯ સપદેશી એક ક્ષેત્ર, ક્રિયાવંત, નિત્ય, કારણ-
રૂપી, સર્વવ્યાપી અને અપવેશી એ ૧૨ દ્વારે ઇતર એકે પ્રતિ-

પક્ષી સહિત ૧૨ દ્વારે અપવેશી (અપવેશી) નિત્ય, સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વ-
વ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી,
સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી,
સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી, સર્વગત, સર્વવ્યાપી,

પણી ૧૨ કારણે (અપરિમાણી, અષ્ટવ, અરૂપી, અપ્રદેશી, અનેક, દેશી, અક્રિયાવંત, અનિત્ય, અકારણ, અકર્તા, દેશાત્યાપી, અને ગમ્યદેશી) સદિન વિચારવાં. ॥ ૧૪ ॥

અથવા ૬ દ્રવ્યમાં કયું દ્રવ્ય પરિણામી અને કયું દ્રવ્ય અપરિણામી છે? હંયાદિ ૧૨ પ્રકારે પણ ૭ દ્રવ્યો વિચારવાં.

વિનેયાર્થઃ—એક દ્રિયાપી અન્ય દ્રિયામાં અથવા એક અવસ્થાપી બીજી અવસ્થામાં જતું તે સંવિણામ કહેવાય. ત્યાં ઇવ અને પુનઃપ્રાપ્તિના પરિણામ ૧૦-૧૦ પ્રકારનો કર્યો છે -

અર્થે ઇવ દેશદિષ્ટકું ઊડી મનુષ્યદિષ્ટકું અને મનુષ્યદિષ્ટકું ઊડી દેશદિષ્ટકું પામે છે. એ પ્રમાણે એક અવસ્થા ઊડી બીજી અવસ્થામાં જતા ૧૫ ઇવના ૧૦ પરિણામ વિચારવા. તેમજ પુનઃપ્રાપ્તિના ૫૭ ૧૦ પરિણામ સ્વામંભવ વિચારવા. એ પ્રમાણે ઇવ અને પુનઃપ્રાપ્તિ એ બે દ્રવ્ય સંવિણામી છે. અને એવા ૪ દ્રવ્ય સંવિણામી છે.

૧. દેશ પરિણામના દેશદેશના જુદા જુદા સ્વરૂપ ૭ ૧૫૫૭૭૭ ૭૫ ૭૫૫ ૭૫૫, તે ગોચરના અવસ્થા.

૧૦ ઇવ પરિણામ.

૧. ગોચર પરિણામ (વિચલન) ૭
૨. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫
૩. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫
૪. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫
૫. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫
૬. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫
૭. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫
૮. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫
૯. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫
૧૦. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫

૧૦ કુલ ૧૦૦ પરિણામ

૧. ગોચર પરિણામ (વિચલન) ૭
૨. ગોચર પરિણામ (સ્થિતિ) ૫

૬ દ્રવ્યમાં પરિણામી આદિનો યન્ત્ર

૬ દ્રવ્ય	પરિણામી	અન્ય	મૂળ-રૂપી	સપ્રદેશી	અન્ય-અનેક	ક્ષેત્રી-દેશ	સક્રિય	નિત્ય	કારણ	કર્તા	સંયોગ-દેશોગ	અપરિણામી
પરમાસ્તિકાવ	૦	૦	૦	૧	૧	ક્ષેત્રી	૦	૧	૧	૦	દેશ	૧
અપરમાસ્તિકાવ	૦	૦	૦	૧	૧	"	૦	૧	૧	૦	દેશ	૧
આકાશપરિણામી	૦	૦	૦	૧	૧	દેશ	૦	૧	૧	૦	સંયોગ	૧
પુણ્યપરિણામી	૧	૦	૧	૧	અન્ય	ક્ષેત્રી	૧	૦	૧	૦	દેશ	૧
અવસ્થાપરિણામી	૧	૧	૦	૧	"	"	૧	૦	૦	૧	દેશ	૧
કાળ	૦	૦	૦	૦	"	"	૦	૧	૧	૦	દેશ	૧

॥ પ્રસંગે અન્ય દ્રવ્યના પદો ભેદ ॥

૪ અરૂપી અન્ય દ્રવ્ય કાળ બાવ અને ગુણ ગુણ્ય ૦૦ ભેદ. તથા ૮ મી ગાથામાં કહેલા ૧૦ ભેદ મળી ૪ અરૂપી અન્ય દ્રવ્યના ૩૦ ભેદ છે.

તથા ૫ વર્ગ ને મેં ૫ રૂપ, અને ૮ રૂપમાં અને ૫ મંથાન એ ૫ ગુણમાં જે ગુણના ભેદ ગણના હોય તે ગુણ અને તેના ક્રિયાથી અવસ્થાના ગુણ નિવારણના રૂપ મર્મ ગુણભેદ તે ગુણમાં પ્રાપ્ત થાય તેમ જુદાગુણના ગુણભેદ જુદાગુણિ પાંચે વર્ગો સ્થિત ૩૦ રૂપ અને એ રૂપો દરેક વર્ગના ૦૦-૦૦ ગુણ્ય ૧૦૦ ભેદ વર્ગના રૂપ એ ૫૦૦૦ ૫ રૂપના ૧૦૦ ગુણ ૫ મંથાનના ૧૦૦ ગુણ ૫ રૂપના ૬૬ ગુણ અને ૮ રૂપના (ક્રિયાથી અર્થો એ એ રૂપો, મી તે એ ૧૦૦૦ ૧૦૦ રૂપના રૂપીન રૂપીન ગુણો) ૧૦૦. અને એ ભેદ મર્મ ૧૦૦ ભેદ જુદાગુણ (ભેદે રૂપી અન્ય દ્રવ્યના ભેદ) ૦-૦ તે રૂપ રૂપો ૩૦ ગુણ રૂપોના ૫૦૦ ભેદ અન્ય દ્રવ્યના ૫૦.

જે ઉપાદેય છે તે પણ ઉપાદેય સ્વરૂપે પ્રાપ્ત થવાથી આત્મા પોતા સ્વભાવિક આત્મસામ્રાજ્ય (આત્મસ્વરૂપ) પ્રાપ્ત કરે એજ અર્થ તત્ત્વની જ્ઞાનપ્રાપ્તિનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે. ॥ इति २ मजीवतत्त्वम् ॥

॥ अथ (३ जुं) पुण्यतत्त्वम् ॥

અવતરણ—જીવને પવિત્ર કરે તે પુણ્ય કહેવાય, તે પુણ્ય ૯ પ્રકારે બાંધે છે, અને ૪૨ પ્રકારે ભોગવે છે. તે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાના પ્રકારે આ પ્રમાણે—

૧ પાત્રને અન્ન આપવાથી	૬ મનના ગુભ સંકલ્પથી—વ્યાપારથી
૨ પાત્રને પાણી આપવાથી	૭ વચનના ગુભ વ્યાપારથી
૩ પાત્રને સ્થાન આપવાથી	૮ કાયાના ગુભ વ્યાપારથી
૪ પાત્રને શયન આપવાથી	૯ દેવ ગુરૂને નમસ્કાર વિગેરે કરવાથી
૫ પાત્રને વસ્ત્ર આપવાથી	

અર્થે શ્રી તોયૈકર ભગવંતથી મુનિ મહારાજ ગુધીના મહા આ પુરૂષા મુગ્ધાઃ ચર્મા શુદ્ધસ્થા વાત્ર, તેમજ અનુકંપા કરેલાં પોત્ય અવન આદિ દેવો વાત્ર. અને દેવ મયે અપાત્ર ગણવા. આ પુણ્યતત્ત્વ મુખ્યત્વે શુદ્ધસ્થનેજ ઉપાદેય—આદરવા પોત્ય છે, માં જ્ઞાતની આજ્ઞાથી પુરોજ ૬ પ્રકારે જ્ઞાન આદિક જ્ઞાતને અનુકંપા કરી કરવાં. સ્વરૂપે જિતાયે જીનેન્દ્ર શામનની પ્રભાવના કરે. શામનકોટીને મજિ દેવ તે પોત્ય જિજ્ઞાથી પાત્ર નિવારણ વિવેક વિષે અતઃ દેવવરિ અભાવમાં, અનેક જીનેન્દ્ર પ્રતિભાએ ભગવતી. શ્રી જીનેન્દ્ર પ્રભુના નિયતા નિર્વાહ અર્થે વિવેક પૂર્વે દેવસ્થની શુદ્ધિ કરવી. અનેક પદાભ્યાસમાં રચવી. જીનેન્દ્ર પૂર્ણ કરવાં કર્યાં થતા સ્વર્ગમાં અનુભવે પર્વપ્રાપ્તિ પર્વે મુખ્ય થવ તેમજ પોત્ય પ્રવળ કરવા. કૌશલિ રીતે આ જીવ પુણ્યતત્ત્વ પુણ્ય ઉપાર્જન ૨૦ છે. એ પુણ્યતત્ત્વમાં પૂર્ણ જિજ્ઞાસામાં વળતા ૨૦ પર્વે. ૧૦ પર્વે ૧૦ પ્રકારે આદરવાં આદિક આજ્ઞા કરવી પણ જિ પૂર્ણ ઉપાર્જન થવા છે. પૂર્ણને અર્થે ભગવાં મુખ આપના. ૨૦ પર્વે ૧૦ પ્રકારે કરી કરવા. ૧૦ પ્રકારે નિર્વાહ પૂર્ણ નથી. ૨૦

એ પ્રમાણે ૬ પ્રકારે ઉપાર્જન કરેલ પુણ્ય લે ૪૨ પ્રકારે બોગવાય છે તે ગાયત્રી કરવાય છે.

सा उद्यमोऽथ मण्डुग, सुरदुग पञ्चिदिजाइ पण्डेहा
थ्याट्तिनण्णुवंगा, थ्याइमसंघयणसंटाणा ॥ १५ ॥

ଉତ୍ତର ଅନୁବାଦ.

नाभोर्भगं नदमुत्पत्तिक-सुरादिष्वपेन्द्रियनातिष्वपेक्षाः
आदिष्विभूतानुपाङ्गा-भ्यादिसम्यक्प्रमाणानि ॥१५॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਗ੍ਰਿਹ ੫੬੬:੬.

मा इव गोमयं दध्नु इव, सुर इव यं विदितं तदा वनं देवा
 आह नि मनुज उरंगा, आह मयं वनं मंटाणा ॥१५॥

1949

[illegible][illegible]

李：(唱) 我見那 楊柳青青江水平，
 聞郎江上踏歌聲。東邊日出西邊雨，
 道是無晴卻有晴。但使願無違，
 誰知心已傾。

પૂર્વી પ્રાપ્ત થાય તે દેવદિક. અર્થે નાથથી બળદને જેમ કંઈ
સ્થાનકે લઈ જવાય છે, તેમ વડગતિએ પરભવમાં જતો જીવ જેનાથી
આકારા પ્રદેશાની શ્રેણિ-પંક્તિને અનુસારે ગતિ કરી ઉત્પત્તિ સ્થાને
પહોંચે તે આનુપૂર્વી કહેવાય. એ આનુપૂર્વી જીવને ઉત્પત્તિ સ્થાને
લઈ જવામાં રહેવાના પાટા સરખી છે. તથા જેનાથી પચેન્દ્રિયજાતિ
પ્રાપ્ત થાય તે પંચેન્દ્રિયજાતિ, જેનાથી જીવને ઔદારિક-ચૈકિય-આદા-
રક-તૈજસ-અને કાર્મણુ એ ૧૫ાંચ શરીરની પ્રાપ્તિ થાય તે મૌદા
રિકાદિ ૫ શરીર, જેનાથી પાંદડાં ત્રણ શરીરનાં ઉપાંગની પ્રાપ્તિ
થાય તે ઔદારિકાદિ ૩ ઉપાંગ જાણવાં. તૈજસ તથા કાર્મણુ શરીરને
ઉપાંગ હોય નહિં મારે એ બેનાં ઉપાંગ કદાં નથી. અર્થે ત્રણ
શરીરમાં ૨ ભુજા, ૨ સાયળ, ૧ પીડ, ૧ મસ્તક, ૧ ઉદર, અને ૧
હૃદય એ આઠ અંગ કહેવાય, અને અંગુલી વિગેરે ઉપાંગ છે.
તથા રેખા વિગેરે અંગોપાંગ છે. તથા જેનાથી ૬ સંઘયજુમાંનું પદ્યું
વર્ણમનારાય નામનું અનિદ્રક સંઘયજુ (હાડનું અંધારણુ વિગેરે)
પ્રાપ્ત થાય તે પ્રથમ મઘયજુ, આ સંઘયજુમાં પ્રથમ હાડનો નાગવ
એરડે મર્ડા અંગ (સાંધસ્થાને હાડના બે છેડા એક બીજાને આડ
વાળીને વાંદરીના અંચાની માદક વળેલતા) હોય છે, તે પુનઃ મર્ડામાં
ઉપર અગ્રમ એરડે હાડનો પાટો પીંડાયેલા હોય છે, અને તે પાટા
ઉપર પુનઃ હાડની મજામુજ વજ્ર એરડે) ખીસી આરપાર નિકળેલી
હોય છે. તથા જેનાથી ૬ સંસ્થાનમાંનું પદ્યું સમચતુરંગ સંસ્થાન
પ્રાપ્ત થાય તે પ્રથમ મચ્છાન જાણવું. સંસ્થાન એરડે શરીરની
આકૃતિ-આકાર તે પર્વકામને બેઠેલા જે પુરુષની ૧૫ાંચ આજી આપણ

૧ હાડ : હાડ નામ જાણવું એવું તે ઔદારિક શરીર, હૃદયના
વિગેરે પ્રકરણનાં કિન્ન-ચક્રિયજુ તે ચૈકિય શરીર, બીજાં ૧૫ાંચ અંગો
અને અર્થે હૃદયનાં નથા એરડે પાટાને ૧ હાડ પ્રથમ નજીક અને ૧
કિન્ન-ચક્રિય જાણવું અને તે હૃદયનાં અર્થે ૧૫ાંચ અંગો
અને તે જાણવું અને તે જાણવું અને તે જાણવું

૨ મચ્છાન : મચ્છાન નામ જાણવું એવું તે મચ્છાન શરીર, હૃદયના
વિગેરે પ્રકરણનાં કિન્ન-ચક્રિયજુ તે ચૈકિય શરીર, બીજાં ૧૫ાંચ અંગો
અને અર્થે હૃદયનાં નથા એરડે પાટાને ૧ હાડ પ્રથમ નજીક અને ૧
કિન્ન-ચક્રિય જાણવું અને તે હૃદયનાં અર્થે ૧૫ાંચ અંગો
અને તે જાણવું અને તે જાણવું અને તે જાણવું

રાજ્ય ધાતુ અથવા પાનાના અંગુલથી માપનાં એ ૧૦૮ અંગુલ ઉંચાઈ ધાતુ તે તે પજુ સમચતુરસ્ર મંડ્યાન ધાતુ છે. એ શાળા-વેદનીયારિહની પ્રાપ્તિ હવેને પ્રુલ્યથીજ દેાય છે. અદિ ૩૪ ૫ સંપયજુ તથા ૫ મંડ્યાન પાપર્મના દિવથી દેાય છે, મારે તે પાપ-તન્યમાં ફરિયાયે.

અવગણ—પૂ.૧૪૧ના ૪૨ બેઠામાંથી પૂર્વમાં ૧૭ બેઠા
હતાં તો આ ગાથામાં ૬૧ ૨૫ બેઠા હશે કે—

यस्य नृणां गुणान्तरं, परं वा उस्मात् आयुर्ज्योतिः
 सुभगाः निमिषतस्तदसं, सुखं निमिषात् नित्यं यं
 ॥ १६ ॥

॥२३॥ मन्त्रः

[illegible]

५०७४ अ द्वा प्र ५५३३

[illegible]

27-28

(Faint handwritten notes at the bottom of the page)

1997年12月25日

有里路 30 公里，由北向南。

$\frac{7}{8} \times \frac{1}{2} = \frac{7}{16}$

400 200 100 0

* * *

10-12-2014

42-744 54 42 1 10 1 1

[illegible]

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

the α -phase of the polymer. The β -phase of the polymer is also present in the blend, but its contribution to the overall properties is negligible. The α -phase of the polymer is the only phase that is present in the blend, and its properties are determined by the properties of the polymer.

— 10 —

ગાયાર્થઃ—વર્ણયતુઃ (એટલે શુભવર્ણ શુભગંધ શુભરસ અને શુભરુપ એ ૪), અગુદ્ધિયુ, પરાચાત, ચાર્તાન્દ્રવાસ, આત્ય ઉષ્ણ, શુભવિદ્યાયોગિતિ, નિર્માણ, વસ વિગેરે ૧૦, દેવનું આયુષ્ય, મનુષ્યનું આયુષ્ય, નિર્દેયનું આયુષ્ય, અને તીર્થકરપદ (એ ૨૫ તથા પૂર્વ માધામાં કહેલા ૧૭ ભેદ તે સર્વ મળી પુણ્યતત્ત્વના ૪૨ ભેદ છે, એટલે એ ૪૨ પ્રકારે પુણ્ય ભોગવાય છે.) ॥ ૧૬ ॥

વિશેષાર્થઃ—શ્વેત, રક્ત, અને પીત એ ૩ શુભવર્ણ છે, મુર-ભિગંધ તે શુભગંધ છે. આરણ મધુર અને કષાય એ ૩ શુભરસ છે, તથા લઘુ મૃદુ, ઉષ્ણ, અને સ્નિગ્ધ એ ૪ શુભરુપ છે, મોઢે લેનું શરીર એ શુભવર્ણાદિ ગુણ દેવાય તે પુણ્યના ઉદય કહેવાય. તથા જીવને પાતાનું શરીર લોખંડ સરખું અતિ ભારી, તેમજ વાયુ મરખું અતિ લઘુ-મૃદુલકુ નથી લાગતું તે ક્ષુદ્રચ્છુ, તથા સાંધા પુરૂષ ભગવાન દેવાય તો પાત્ર જેની આપ્તિ રૂપાંતે નિર્મળ થાય તે પાત્ર તેણે તેજસ્વી ને વર્ણગતના ઉદયથી દેવાય છે. જેથી મુખપૂર્વક ચાર્તાન્દ્રવાસ લેવાય તે ચાર્તાન્દ્રવાસ. પાત્રે શીત છતાં પાતાના પ્રકારે ઉષ્ણ દેવાય તે મર્યવત્ આતપ, પાત્રે શીતળ અને પાતાના પ્રકારે પાત્ર શીતળ તે નંદપ્રકારવત્ ઉદ્ગોત, જીવભ દુઃખ તથા દુઃખિ અર્થદેહની પેઠે મલપતી ધીરી આત દેવાય તે જુઝવિશાસોગતિ. પાત્રના શરીરના અવયવો વધાર્યે વધારે વધારે દેવાય તે નિર્માણ, જેના થી વસ વિગેરે ૧૦ શુભભાવની પ્રતિષ્ઠા (આત્મની માધ્યાન કહેવાય તે) દેવાય તે વ્રમજનક, તથા દેવઆયુષ્ય મનુષ્ય આયુષ્ય અને નિર્દેય આયુષ્યની પ્રતિષ્ઠા તે ૩ મુજપ્રાદુષ્ય, અને જેનાથી વધુ જનનને દુઃખ પડેલી વાળુ કેવલિપાત્ર પ્રાપ્તે દેવાય તે મોદવત્ પદ એ જેને પુણ્ય ભોગવવાના (પુણ્યતત્ત્વના) ભેદ છે.

અન્યાર્થઃ—દેવનાથનાં સમકક્ષ એટલે વસ અર્થે ૧૦ જગત્ શુભવિદ્યાયોગિતિ કહેવાય તે વસ અર્થે ૧૦ જગત્ આ માટે એ ૧૦ વિદ્યા.

તમ વાયવ વક્ત્ર્યં, વક્ત્ર્યેષ્ઠિયં ચિત્તં મુખં ચ મુખમં ચ
હાસ્ય અપ્સરસમં, તમાટ્કમમં કમં કૌટ ॥૨૭॥

વિશેષાર્થઃ—લેખ યુદ્ધ્ય બાંધવાના ૯ પ્રકાર પૂર્વે કહ્યા તેમ અહિં પાપ બાંધવાના લે ૧૮ પ્રકાર છે, તે ૧૮ પાપસ્થાન કહેવાય છે, અને તે પ્રાણાનિપાત (હિંસા), મૃત્યાવાદ (અસત્ય), અદત્તાદાન (ચારી), મેયુન (સીસંગ), અને પરિગ્રહ આદિ પ્રસિદ્ધ છે. એ પ્રમાણે ૧૮ પ્રકારે બંધાયેલું પાપ ૮૨ પ્રકારે ભોગવાય છે, તે ૮૨ પ્રકાર કર્મના બેદરેય છે તે કહેવાય છે.

પ્રાંચ દિગ્વિદ્ય અને મનકારા નિયત (અમુક) વસ્તુનું જ્ઞાન તે મતિ-જ્ઞાન, અને તેને આશ્ચર્યાન કરનાર કર્મ તે મતિજ્ઞાનાવરણીય કર્મ, શાસ્ત્રને અનુસરેલું જ્ઞાન તે શ્રુતજ્ઞાન, અને તેનું આશ્ચર્યાન કરનાર શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય કર્મ, દિગ્વિદ્ય અને મન વિના આત્માને રૂપી પદાર્થનું જે માત્રાનું જ્ઞાન થાય તે અવિજ્ઞાન અને તેને આશ્ચર્યાન કરનાર અવિજ્ઞાનાવરણીય કર્મ, અહીં કોઈમાં સંદેહ સંજ્ઞા પદ્યેન્દ્રિયના મનોમત્ત બાધ અગ્રણ્ય તે મનસ્વયવજ્ઞાન, અને તેને આશ્ચર્યાન કરનાર મન સ્વયવજ્ઞાનાવરણીય કર્મ, તથા ચાંડુ કાળના મર્ચ પદાર્થના બાધ એક એમજમાં અગ્રણ્ય તે કેયળજ્ઞાન, અને તેને આશ્ચર્યાન કરનાર કર્મ કેયળજ્ઞાનાવરણીય કર્મ, એ પાંચ કર્મના ઉદયથી આત્માના જ્ઞાનગુણો મેલ (મિડાનું) થાય છે માટે એ પાંચ કર્મના ઉદય તે પાપના બેદ છે.

કેળાચો કેળાચો વસ્તુ દેવાય. જ્ઞાનનું મુખ ફળ મળુનો દેવાય. અને જ્ઞાન કેળાચો નૃપાયની પદ્ય પ્રસિદ્ધ થઈ દેવાય તેવા ૩ જ્ઞાન ન અહીં માત્રા તે જ્ઞાનસ્થાન. તથા જ્ઞાન મળેલા દેવાય. જ્ઞાન પાપ વસ્તુ દેવાય. વિનયથી વચ્ચના કરી દેવાય તેવા ૩ વસ્તુની પ્રસિદ્ધ છે કર્મથી ન દેવાય તે જ્ઞાનસ્થાન, કેળાચો જ્ઞાન તથા કેળાચો જ્ઞાનથી વિનયથી દેવાય તેવા ૩ જ્ઞાનથી ન માત્રા તે જોગ સ્થાન તથા જ્ઞાનસ્થાન. અહિં એક વાત જ્ઞાનવચ્ચ પાપ એકાદ્યથી તે જ્ઞાન અને વચ્ચથી જ્ઞાનવચ્ચ પાપ એકાદ્યથી અહિં કેળાચો કેળાચો તથા કેળાચો જ્ઞાન ન દેવાય અને દેવાય તે કેળાચો ન દેવાય તે જોગ સ્થાન. એ પાંચ પાપનેનાં જ્ઞાન.

કેળાચો જ્ઞાનસ્થાન. તથા જ્ઞાનવચ્ચથી જ્ઞાનસ્થાન પાપ તે જ્ઞાનસ્થાન જ્ઞાનસ્થાન. જ્ઞાનસ્થાનથી દેવાય તે જ્ઞાનસ્થાન.

૬ મન એ પાંચની શક્તિનું આન્ધારન થાય તે ઘમ્મદુર્ગંનાદરણીય,
 દેનાથી અચિદરણ આન્ધારન થાય તે ઘમ્મચિદરણાદરણીય, અને
 દેનાથી કેવળ દર્શનનું આન્ધારન થાય તે વેદાદર્શનાદરણીય,
 દેનાથી મુખે વ્યક્ત થયાય તેથી અધ્યપનિદા તે નિદા. દુઃખે વ્યક્ત
 થયાય તેથી અધિકનિદા તે નિદાનિદા, એમાં અને ઉપાં હંધ આવે તે
 ઘમ્મગા. આલેખાં નિદા આવે તે ઘમ્મગા ઘમ્મગા. અને જે નિદામાં
 છુપ રિપમે મિત્રેષુ સાથે હૃદયે તેથી. પ્રથમમદરણીને વાનુદેયાથી
 અને અગ્રવાણી અને રત્નમાનમાં માન આપી મુદ્ગાઅગ્રવાણી નિદા
 તે ધીર્ગાદિ (મન્યાનદિ) નિદા મેલવાય. એ ૮ રંગનાયરણુ અને ૫
 નિદા મળી ૬ બેઠ રંગનાયરણીય કહેવા છે. પંદરમ રંગનાયરણીય
 રમ પછી આ રંગનાયરણીય રમે ગ્રીન્તુ મારાઈ છે અને મારાઈ
 પછી (આંત્ર કહેવા કંચમ) રમુ છે.

દેનાથી નીચ કુળ વ્યક્તિ વગરનાં ૮ રંગ થાય તે ગ્રીષ્મરણ,
 દેનાથી દુઃખને અનુભવ થાય તે ઘમ્મગ્રીષ્મરણ. દેનાથી મન
 આલેખે તેથી આલેખી વિરહિત આલેખી બદા થાય તે ક્રિષ્ણાદ
 ક્રાદરણ, દેનાથી રૂપાન્તરિયો ૧૦ રંગની આલેખી પ્રદેશ ૫.૪ તે
 રંગનાયરણ, દેનાથી નાનાં નાનાં આનુભવી અને નાનાં
 આનુભવી પ્રદેશ ૫.૪ તે રંગનાયરણ, દેનાથી રૂપ રંગની પ્રદેશ
 થાય તે ૧૦ રંગનાયરણ અને દેનાથી વિરહિત રંગ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ ૧૦ રંગનાયરણ

તિર્યચની આનુપૂર્વી પ્રાપ્ત થાય તે નિર્યમદિક એ પ્રમાણે ૬૨ તથા આગળ કહેવાના ૨૦ ભેદ મળી ૮૨ પ્રકારે પાપનિવૃત્તિ.

ઇગત્રિતિચતુર્જાઈથ્યો, કુસ્વગઈ ઉવધાય હુંતિ પાવસ્સ
અપસત્યં વત્તચઙ્ગ, અપઢમસંઘયણસંઠાણા ॥૧૯॥

સરૂપ આનુવાદ

એકદિધિચતુર્જાઈથ્યો, કુસ્વગનિરુપધાતો ભવન્તિ પાપસ્ય
અપસત્યં વત્તચતુર્ક-મવયમસંઘનનમસ્યાનાનિ ॥૧૯॥

આનુવાદ સંદિગ્ધ પદસંહિત

ઇગ વિ તિ ચત્ત જાઈંથો, કુ સ્વગઈ ઉવધાય અપસત્યં વત્ત ચઙ્ગ
અપઢમ મવયણ મંઠાણા પાવસ્સ (મેંયા) હુંતિ ॥૧૯॥

ગાંધાર્ય

ઇગ = એકેન્દ્રિય

દિ = દ્વિન્દ્રિય

ત્રિ = ત્રીન્દ્રિય

ચત્ત = ચતુર્ન્દ્રિય

કુસ્વગઈ = એ આત્મ અતિ

કુસ્વગઈ = આત્મ વિદ્યાવિદ્યા

વત્તચઙ્ગ = ૬૨ પ્રકાર

હુંતિ = છે

પાવસ્સ = પાપના ભેદ

અપસત્યં = અપ્રમત્ત, અગુભ

વત્તચઙ્ગ = વત્તચતુર્ક

અપઢમ = અપ્રમત્ત (પાપના નિ-
વારનાં)

મંઠાણા = (પાપના) મંઠાણા

મંઠાણા = (પાપના) મંઠાણા

ગાંધાર્ય:—એકેન્દ્રિયઅતિ, દ્વિન્દ્રિયઅતિ, ત્રીન્દ્રિયઅતિ, ચતુ-
ર્ન્દ્રિયઅતિ એ ૪ અતિ તથા આત્મવિદ્યાવિદ્યા ૨ પ્રકાર
અપ્રમત્ત, અગુભ એ ૨ નિવૃત્તિનાં ૪ નિવૃત્તિ અને ૬૨
નિવૃત્તિનાં ૪ નિવૃત્તિ એ ૬૨ નિવૃત્તિ અને ૬૨ નિવૃત્તિનાં ૬૨ નિવૃત્તિ
એ ૬૨ નિવૃત્તિ એ ૬૨ નિવૃત્તિ એ ૬૨ નિવૃત્તિ એ ૬૨ નિવૃત્તિ

વિગ્રહાર્થ:—૪૫૩ીસા આદિક ઐન્દ્રિયપદ્ધતી પ્રાપ્તિ ને
 વ્યેન્દ્રિય જ્ઞાતિ, ૪૫૪ આદિક ક્ષીન્દ્રિયપદ્ધતી પ્રાપ્તિ ને ક્ષીન્દ્રિય
 જ્ઞાતિ, ૪૫૫ આદિક ત્રીન્દ્રિયપદ્ધતી પ્રાપ્તિ ને ત્રીન્દ્રિય જ્ઞાતિ,
 ૪૫૬ આદિક ચતુન્દ્રિય પદ્ધતી પ્રાપ્તિ ને ચતુર્વિન્દ્રિય
 જ્ઞાતિ, ૪૫૭ આદિક અગ્રી અગ્રી અગ્રી આત્ર ને અગ્રી અગ્રી
 પ્રતિષ્ઠા (૫:૮૫૫), ૪૫૮ આદિક રીતિસંચ આદિ પાપાના અવયવો
 ૪૫૯ પાને ૪૫૫ પાને, અથવા ૪૫૬માં ૪૫૫ પાને, ૪૫૭ પાને
 ૪૫૮, અને ૪૫૯ આદિક આપવાન કરવાન્યથા ને અગ્રી અગ્રી.

દેવતા (મરીસો) ૪૫૫ પાને અને નીચવડ પ્રાપ્તિ પાપ ને અગ્રી અગ્રી,
 ૪૫૬ પાને ને અગ્રી અગ્રી, ૪૫૭ પાને અને ૪૫૮ પાને ને અગ્રી અગ્રી,
 અને ૪૫૯ પાને ને અગ્રી અગ્રી ૪૫૯ પાને અને ૪૫૯ પાને ને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૯ પાને ને અગ્રી અગ્રી ૪૫૯ પાને ને અગ્રી અગ્રી ૪૫૯ પાને ને અગ્રી અગ્રી

૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 પ્રાપ્તિ—૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી

૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી
 ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી

૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી ૪૫૫ પાને અગ્રી અગ્રી

સંસ્કૃત અનુવાદ

ઇન્દ્રિયરૂપાયાત્રયયોગાઃ પંચ ચત્વારિ પંચ ત્રીણિ ક્રમાત્
ક્રિયાઃ પંચવિંશતિઃ, इमास्तु ता अनुक्रमशः ॥२१॥

અન્યથ સહિત પદ્યછંદ

કમા પંચ ઇન્દ્રિય, ચત્ કમાત, પંચ અઘ્રય, ત્રિણિ જોગા
પણચીસે ક્રિયાઓ, ઇતાઓ અનુક્રમશો ઇમા ॥૨૧॥

સામ્બાર્થ

ઈન્દ્રિય = ઇન્દ્રિય

કમાત = ક્રમાત

અઘ્રય = અઘ્રય

જોગા = યોગ

પંચ = પાંચ

ચત્ = ચાર

ત્રિણિ = ત્રણ

કમા = અનુક્રમે

ક્રિયાઓ = ક્રિયાઓ

પણચીસ = પચીસ

ઇમા = આ

ત્ = અને, યાગી

તાઓ = તે (ક્રિયાઓ)

અનુક્રમશો = અનુક્રમે

સામ્બાર્થ—અનુક્રમે ૫ ઇન્દ્રિય, ૪ ક્રમાત, ૫ અઘ્રય, ૩ યોગ
અને ૨૫ ક્રિયાઓ (એ આઘ્રયના દર એક છે.) અને તે ક્રિયાઓ
અનુક્રમે આ પ્રમાણે (આઘ્રય ક્રમેવાય છે તે) છે. ॥ ૨૧ ॥

સિદ્ધિર્થ—એ માને જમાવનાં પાણી આવે તે માને એક
નવું કદીએ તેને એ ડાંગે કોઈનું આગમન આગમને વિષે થાય તે
પ્રકાર ક્રમેવાય ત્યાં અઘ્રય પાંચ ઇન્દ્રિયો તે અર્જન-ઇન્દ્રિય, કમલ
ઇન્દ્રિય, પ્રાણ-ઇન્દ્રિય, અનુ-ઇન્દ્રિય અને શ્રોત્ર ઇન્દ્રિય એ પાંચ ઇન્દ્રિ
યના અનુક્રમે ૧-૫ ૨-૫ અને ૩ યાગી ૪૩૦ વિષય છે. તે ૪૩
વિષયો આઘ્રયો અનુક્રમે પ્રાણ અને નુત્ર અઘ્રય અને પ્રાણ
૫૫ ૫૬ ૬૭ અને તેથી કમલ, આઘ્રય (આઘ્રયના) ૫૫ ૬૬

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

તથા હોય માન માયા અને લોભ એ ચાર કૃપાય અથવા
અનંતાનુમતિ હોય અર્થિ બેઠ થયે ૧૬ કૃપાયમાં આ-મા અના-
દિશાથી પ્રવૃત્ત છે તેથી કર્મનો આશ્રય જલ્દ અનાદિશાથી ચાલુ
રહ્યો છે. એમાં જલ્દ આ-મા ત્યાંદે દેવ ગૃહે પર્મના રાગમાં વળે છે
અને દેવ ગૃહે પર્મનો નાશ કરનાર પ્રત્યે હોય અર્થિ યથાર્થ દેવ-
ભાવમાં વળે છે ત્યાંદે પ્રગરન કૃપાથી દોષાથી ગુણ કર્મનો આશ્રય
રહે છે. અને એથી કુટુંબ અર્થિ મગાદી રાગમાં અને મંગાની દેવમાં
વળે છે ત્યાં મગપ્રગરન કૃપાથી દોષાથી અગુણ કર્મનો આશ્રય
રહે છે. અર્થિ જન એવડે મંગામને માગ એવડે લોભ દેનાથી
માય ને જગાજ રહેવાય.

તથા પ્રાકૃતિજાત મુલાવાદ, અદનાતાન, મૈયુન અને પદિમદ
એ પાંચનો અર્થનયમ-અભ્યાસ ને પાંચ ઇચ્છા રહેવાય. દોષી એ
પાંચ કૃપામા ન વળેનો દોષ નોખાડુ ત્યાંદેનિ ન દોષાથી કર્મનો
આશ્રય (કર્મનું આનમન) અવરોધ થાય છે

તથા મંદરાવાન, વાગવેવાન, મેવે રાજવેવાન એ ૩ મુદવેવાન
અને અન્ય કર્મોમાં રહે તો ૧ એવડે ૩ વેવાના પ્રતિબંધા ૧૪ ૧૫
૧૬ થયે થયે કર્મનો આશ્રય થાય છે ૧૭ ૧૮ ૧૯ અગામ્ય અથા મુખી
માનવકર્મને પાંચે છે ૨૦ મુખી અથા અવરોધ ૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬
૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫
૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

તથા ૨૪ કૃપાનું કવચવેવે ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦ ૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦ ૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦ ૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૭—પરિમદુ એટલે ધનવાન્ય આદિકનો જે સંમદુ અથવા સમવભાવ તેનાથી ઉત્પન્ન થયેલ તે પારિમદિકી ક્રિયા બે પ્રકારની છે. ત્યાં પશુ હાથ આદિ સહવ સંમદુથી જીવપારિમદિકી અને ધનવાન્યાદિ અહવના સંમદુથી અજીવપારિમદિકી ક્રિયા કહેવાય. (આ ક્રિયા પરિમદુવાચાને હોવાથી પમા ગુણ-ધ્યાન ગુણી છે.)

૮—માયા એટલે હથ પ્રપંચ તેના પ્રત્યયથી એટલે દેતુથી ઉત્પન્ન થયેલી તે માયાપ્રત્યયિકી ક્રિયા બે પ્રકારની છે. ત્યાં માનાવા દુઃખમા દુષ્ટભાવ દેવા હથ ગુહમાય દર્શાયેલો તે મામનાવચન માયા પ્રત્યયિકી, અને ખોટી સાચી ખોટા લેખ આદિ ક્રિયા તે વમાવચન માયા પ્રત્યયિકી ક્રિયા કહેવાય. (આ ક્રિયા ૭ મા ગુણધ્યાન ગુણી છે.)

મિચ્છાદંભવત્તા, અપચરકાર્ણી ચ દિદિ પુટિ ચ
મહુચિય મામંતો—વર્ણાય નેમતિ સાહર્થી ॥૨૩॥

નવનત્વ અનુસાર

વિચારદર્શનદંભવિકી, અપચરકાર્ણી ચ દિદિકી
(મૃદિકી) (પૃદિકી) ચ

મહુચિય મામંતોનિવાનિકી નેમતિ સાહર્થી ॥૨૩॥

અન્યથ નિદિત પદ્યાર્થ

૧. ૨. ૩. ૪. ૫. ૬. ૭. ૮. ૯. ૧૦.

૧. ૨. ૩. ૪. ૫. ૬. ૭. ૮. ૯. ૧૦.

વિચારદર્શનદંભવિકી - વિચારદર્શનદંભવિકી	અપચરકાર્ણી - અપચરકાર્ણી
મહુચિય - મહુચિય	મામંતો - મામંતો
નિવાનિકી - નિવાનિકી	નેમતિ - નેમતિ
સાહર્થી - સાહર્થી	સાહર્થી - સાહર્થી

એવું છે. (આ ક્રિયા અવિરત હોવાને દેવાથી ૮૬ માં ગુણ સ્થાન મુખી છે.)

૧૧—અથવા અહીંને રાગાદિકથી રૂપનાં જે ક્રિયા સાંને તે દ્રષ્ટિકા ક્રિયા પણ જોયદ્રષ્ટિકા અને અર્જાયદ્રષ્ટિકા એમ ૨ પ્રકારે છે. (આ ક્રિયા મહત્વાથી મધ્ય ઇન્દ્રિયવંતને દેવાથી ત્રીન્દ્રિય મુખીના હોવાને ન દેવાય. અને પંચેન્દ્રિયને છઠ્ઠા અથવા ૧૦મા ગુણસ્થાન મુખી દેવાય છે.)

૧૨—અથવા અહીંને રાગાદિકથી રૂપને કહેવો તે સ્પર્શિકા ક્રિયા પણ જોય સ્પર્શ અને અર્જાય સ્પર્શ એમ ૨ પ્રકારે છે. અથવા અહિં ૧૨ મી પૃષ્ઠિકા એટલે પ્રાક્ષિકા ક્રિયા પણ ગણાય છે. તે અથવા અહીંને રાગાદિકથી પદ્મનાં અથવા પ્રાક્ષિકા તથા અહીં પ્રાક્ષિકા એમ બે પ્રકારની કહી છે. (આ ક્રિયા પ્રમાદી અથવા સરાગી હોવાને દેવાથી છઠ્ઠા અથવા ૧૦ મા ગુણસ્થાન મુખી છે.)

૧૩—અન્ય અથવા અહીંના આશય જે ક્રિયા તે પ્રાતિત્યકા ક્રિયા બે પ્રકારની છે. ત્યાં બીજાના દુસ્તિ અથવા આદિ ઋદ્ધિ દેખી રાગદ્વેષ થાય તે જોયપ્રાતિત્યકા અને આભૂયણાદિ ઋદ્ધિ દેખી રાગદ્વેષ થાય તે અર્જાયપ્રાતિત્યકા. અથવા સંભાદિકમાં મસ્તક અંદાશનાં સંભાદિ અહીંના નિમિત્તથી જે દ્વેષાદિક થાય તે પણ અહીં પ્રાતિત્યકા ક્રિયા છે. (આ ક્રિયા ૫ મા ગુણસ્થાન મુખી કહી છે). અહિં પ્રતીત્ય એટલે “આશયને” એવો શબ્દાર્થ છે.

૧૪—સમસ્તાત્ એટલે ચારે બાજુથી ઉપનિષાત એટલે લોક-તું આવી પડવું અથવા ત્રસ જંતુનું આવી પડવું તે સાર્વભૌમ-નિષાનિકા ક્રિયા, તે પણ અથવા અને અહીંએક બે પ્રકારની છે. એક દુસ્તિ અથવા આદિક લાવવાથી અનેક લોકોને એક મળે અને તેઓની પ્રશંસા સાંભળી પોતે રાહ થાય તથા ખોડ ખાંપણ

* જે કે પાંચમે ગુણસ્થાને પણ પૃથ્વીક્રિયાદિ સ્થાવરોનું અપ્રત્યાખ્યાન છે તોપણ સાપેક્ષ રૂપિયુક્ત અને અદિમા પશ્ચિમમતો દેવાથી તે દ્વાનો પરિભ્રમ પ્રત્યાખ્યાન સરખો કલો છે, માટે ૫ મે ગુણસ્થાને અપ્રત્યાખ્યાન ક્રિયાની વિવરણ નથી.

કોં ના કોંથી થાય તે પ્રાપ્ત્યમાત્રોપનિયતિથી, અને એ રીતે અણ-
પણ સંભળી જતી પ્રાપ્ત્યમાત્રોપનિયતિ દિવા દેવા છે. નાહ એને મા ખેલ
તમાગા આદિ કુલદત્ત રેખાનાંને પણ આ દિવા દેવા છે. તથા
થી તત્તારિકાનાં બાજન દિવાનાં મુકવાથી તેમાં આંતરે આજુથી ઉ-
ડવા પ્રગળે આવીને પડે છે. મારે તે પણ પ્રાપ્ત્યમાત્રોપનિયતિથી
જિયાં એવાં બીજાં અર્થ થાય છે. (આ દિવા આંતરબાહ્યિકા અ-
ત્યાગીને દેવાથી પાંચમા મુલકથાન મુખી છે. તત્તારિકાનાં
પણ મુલકથાન મુખી પણ મુખી છે. તે ઉપર મદત આપવી મુલક
આપવી અર્થમાત્રોપનિયતિ છે.)

[illegible][illegible][illegible]

સંસ્કૃત અનુવાદ

આજ્ઞાપનિકી વૈદારણિકી, અનાભોગિયનવકાંસપ્રત્યયિકી
અન્યા પ્રાયોગિકી સામુદાનિકી પ્રેમિકી દ્વેષિકીર્યાપથિકી ॥૨૪॥

અન્યથ સદ્વિત પદ્મજેદ

ગાથાવન—પરન્તુ અણવકાંસપચ્છદ્યા તથા દોષ ફરિયાવહિયા

શબ્દાર્થ:—

આજ્ઞાપનિ = આજ્ઞાપનિકી ક્રિયા	વમ્મોગ = પ્રાયોગિકી ક્રિયા
વિતારણયા = વૈદારણિકી ક્રિયા	સમુદાણ = સામુદાનિકી ક્રિયા
અણમોગા = અનાભોગિકી ક્રિયા	વિઙ્ગ = પ્રેમિકી ક્રિયા
અણવકાંસપચ્છદ્યા = અનવકાંસ પ્રત્યયિકી ક્રિયા	દોષ = દ્વેષિકી ક્રિયા
અન્ના = બીજ (૨૧ મી વિગેરે)	ફરિયાવહિયા = ઈર્ષ્યાપથિકી ક્રિયા

ગાથાર્થ:—આજ્ઞાપનિકી ક્રિયા, વૈદારણિકી ક્રિયા, અનાભો-
ગિકી ક્રિયા, અનવકાંસપ્રત્યયિકી ક્રિયા, તથા બીજ પ્રાયોગિકી
ક્રિયા, સામુદાનિકી ક્રિયા, પ્રેમિકી ક્રિયા, દ્વેષિકી ક્રિયા અને ઈર્ષ્યા-
પથિકી ક્રિયા (એ ૨૫ ક્રિયાઓ છે) ॥ ૨૪ ॥

વિશેષાર્થ:—૧૭—૨૪ તથા અછવને આજ્ઞા કરી તેઓ
દ્વારા કંઈ મંગાવવું તે આજ્ઞાપનિકી ક્રિયા, અથવા આજ્ઞાપનિકી
ક્રિયા છવ અછવભેદે બે પ્રકારની છે. (અને તે પાંચમા ગુણ
સ્થાન સુધી છે.)

૧૮—૨૪ અથવા અછવને વિદારવાધી (ફેડવાધી-ભેદવાધી
વૈદારણિકી ક્રિયા, અથવા વિતારણા એટલે વંચના-ઠગાઈ કરવી
તે વૈતારણિકી ક્રિયા તે છવ અછવ ભેદે બે પ્રકારની કહી છે. સદગુ-
ણીને દુર્ગુણી કહેવો, પ્રપંચી દુષ્ટાચિયાપણું કરવું, છવ તથા અછવના
પણ અછતા ગુણદોષ કહેવા, ભેદણાં મારવાં, કલંક આપવું, ફાળ પડે
એવી ખખર આપવી ઇત્યાદિ આશ્રયો આ ક્રિયામાં અન્તર્ગત
ધાય છે, (અને આ ક્રિયા બાહરકપાયોદય પ્રત્યયિક હોવાથી ૯
મા ગુણસ્થાન સુધી છે).

અમ્રત-કાચ-અને ચોગ એ ચાર દેતુમાંથી માત્ર યોગરૂપ એકજ દેતુવડે બંધાતું કર્મ કર્યાપણિકી ક્રિયા રૂપ ગણાય છે (તે આકાશી છત્રને દોવાથી ૧૨-૧૨-૧૩ મા ગુણસ્થાને દોય છે). આ ક્રિયાથી એક સાત્ત્વેદનીય કર્મ ૨ સમયની સ્થિતિવાળું બંધાય છે, તે પોદસે સમયે બાંધે, ણીજે સમયે ઉદય આવે, અને ત્રીજે સમયે નિર્જે છે. આ કર્મ અતિ શ્રેષ્ઠ વર્ણ ગણે સ્પર્શવાળું અને અતિ દૃઢ હોય છે.

એ પ્રમાણે અનેક ગ્રંથાની તારવણીથી ૨૫ ક્રિયાઓનું સ્વરૂપ અતિ સંક્ષેપમાં કહ્યું છે વિશ્વવાર્ધાએ શ્રી પ્રજ્ઞાપના-હાણાંગણ-નવ-તત્ત્વભાષ્ય-આવશ્યકવૃત્તિ-વિચારસારપ્રકરણ-ઈત્યાદિ અનેક ગ્રંથો-માંથી જાણવા યોગ્ય છે. કેઈક ગ્રંથમાં અર્થ ભેદ છે તથા કેઈ ગ્રંથમાં નામભેદ પણ છે પરંતુ આ ગ્રંથમાં ચાલુ પદ્ધતિ પ્રમાણે ૨૫ ક્રિયાઓ લખી છે.

II આશ્રવતત્ત્વ જાણવાનો ઉદ્દેશ. II

આશ્રવતત્ત્વ જાણીને આત્મા એમ વિચારે કે—ઉપર કહેલા ૪૨ ભેદ જે આશ્રવરૂપ છે તેમાંનો એક ભેદ પણ આત્મસ્વરૂપને સંબુધ્ધ કરવામાં સહાયભૂત નથી, અપવાદ તરીકે દૃક્ષા પુણ્ય રૂપ જે શુભાશ્રવ તેજ એક સંસાર અટવીમાંથી પાર ઉતરવાને યત્નસ્થાવા-સમાં સહાયભૂત થાય છે, રોપ પાપાનુબંધિ પુણ્ય રૂપ શુભાશ્રવ અને આજ ૪૨ પ્રકારના પાપરૂપ અશુભ આશ્રવો તે સર્વ આત્મ-

આ ૨૫ ક્રિયાઓ અથવા આશ્રવના ૪૨ ભેદમાંના કેટલાક ભેદ આગળ કહેવાતા મિદ્ધના ૧૫ ભેદની પેઠે પરસ્પર એક સરખા જેવા પણ છે અને સદ્ગત રીતે વિચારતાં બધા ભેદ જૂદા પણ સમજી શકાય છે. અહિં વિશેષ વર્ણન કરવાથી ગ્રંથટલિ યતાં અબ્યાસક વર્ગને કાનિતા થઈ જવાના કારણથી ક્રિયાઓનું વિશેષ વર્ણન કર્યું નથી.

પુનઃ આ ૨૫ ક્રિયાઓમાંથી શ્રીપ્રજ્ઞાપનાજી વિભેરેમાં પાંચ પાંચ ભેદથી ૧૦ ક્રિયા વર્ણવી છે. અને શ્રી હાણાંગણમાં બે બે ભેદથી ૨૪ વર્ણવી છે. તથા હાણાંગણમાં એ સર્વને (આશ્રવની મુખ્યતાએ) અશ્રવ ક્રિયાઓ કહી છે, અને શ્રી દેવચન્દ્રજી દેવ વિચારસારમાં (જીવ પરિણામની મુખ્યતાએ) જીવ ક્રિયાઓ કહી છે, અપેક્ષાથી બન્ને સમાન છે.

સ્વરૂપના નામ હરે છે કૃપા છે અને કૃતિ. મારે કર્મના આગમન
 કૃપા આપવનવ્ય આગમને ત્યાગ કરવા પોત્ય છે એમ કદાચી પાંચ
 કૃતિઓના રૂઢિ વિષયોથી નિવરે, ૪ કાવ્યના ત્યાગ કરે. અવિરુદ્ધ-
 પદ્યના ત્યાગ કરી યજ નિરૂપના આદર કરે. મન રમન કાવ્યની
 અમૃત્ય પ્રશન્નિતા હોય. અને તે ને કિયાઓથી નિરુપ માય. એ
 પ્રમાણે કર્મોપચના માર્ગથી વિમુખ થયેલા આ-મા નેવરે મિતર
 મના આદર કરી અન્યન્યના પદ્ય ત્યાગ કરી અને આદરન્યને
 પ્રાપ્ત કરે અને તેથી આગમસ્વરૂપી જની રૂઢિ એવર આપવનવ્ય
 વલ્લવાના રૂઢિ છે. ॥ કૃતિ ૬ આયવરવરુ ॥

॥ अथ दृष्टं संयुक्तम् ॥

[illegible]

ममिहं दुर्गां समिहत, तदुधम्यो भारणा समिहानि
पण निम दुर्गांम दम वा... संतमेष्टिं ममदता ॥२५॥

Journal of Management Inquiry

[illegible]

1948 年 12 月 1 日

[illegible]

શબ્દાર્થ:

મમિદ = સમિતિ

ગુપ્તિ = ગુપ્તિ

પરિપદ = પરિપદ

જહ્યમ્મો = યતિધર્મ

ભાવના = ભાવના

ચરિત્તાણિ = ચારિત્ર

પણ = પાંચ બેદ

નિ = ત્રણ બેદ

દ્વીમ = બાવીસ બેદ

દસ = દસ બેદ

ચાર = ચાર બેદ

પંચ = પાંચ

મેળદિ = એ બેદાવડ

મગવન્ના = સત્તાવન બેદ છે

‘ગાયાર્થ:—પાંચ સમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, બાવીસ પરિપદ, દસ યતિધર્મ, ચાર ભાવના, અને પાંચ ચારિત્ર એ બેદા વડે સંવરત-
ત્વના ૫૭ બેદ છે. ॥ ૨૫ ॥

વિશેષાર્થ:—આવતા કર્મનું રોકાણ તે સંવર કહેવાય. પૂર્વે
કહેલ આશ્રય તત્વથી વિપરીત આ સંવર તત્વ છે. તેના ૫૭ બેદ
આચરવાથી નવાં કર્મ આવતાં નથી. તે ૫૭ બેદ આગળની ગાથા-
ઓમાં કહેવાશે, અને અહિં શબ્દાર્થ માત્ર કહેવાય છે તે આ પ્રમાણે—

સમ્ અટલે સમ્યક્ પ્રકારે (એટલે સમ્યક્ ઉપયોગ—યતના
પૂર્વક) જાતિ એટલે ગતિ—ચિષ્ટા તે સમિતિ. તથા જેના વડે સંસારમાં
પડતા પ્રાણીનું ગુપ્યતે=રક્ષણ થાય તે ગુપ્તિ. તથા પરિ=સમન્તાત
=સર્વ બાજુથી સમ્યક્ પ્રકારે સહ=સહન કરવું તે પરિપદ. તથા ભોક્ષ
માર્ગમાં જે યત્ન કરે તે યતિ અને તેના ધર્મ તે યતિ ધર્મ. તથા
ભોક્ષ માર્ગ પ્રત્યે ભાવની વૃદ્ધિ થાય તેવું ચિન્તવન તે ભાવના, તથા
ચવ એટલે આઠ કર્મનો સંચય—સંગ્રહ તેને રિત્ત=રિંત (ખાલી) કરે
તે ચારિત્ર કહેવાય. એ સંવર તત્વના દ્રવ્ય અને ભાવ બેદનું સ્વ-
રૂપ તેા પહેલી ગાથાના અર્થમાં જ કહ્યું છે.

અવતરણ—પૂર્વ ગાથામાં સંવરના ૫૭ બેદ સામાન્યથી કહ્યા
ત્યાં પ્રથમ પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ કહી તેનાં નામ આ
ગાથામાં કહેવાય છે—

ઈરિયા ભાસેસણાદાણે, ઉચ્ચારે સનિર્ઙ્ગસુ ચ

મણગુત્તી વયગુત્તી, કાયગુત્તી તહેવ ચ ॥ ૨૬ ॥

संस्कृत अनुवाद

इषामिषणादानान्युषागः मयिनिषु च

मनोवृत्तिर्योग्युक्तिः, कायवृत्तिस्तर्य च ॥ २६ ॥

अन्यथ सङ्गित ५८२८६

मयिनिषु इषिषा भामा एमणा आदाने भ उगारे

मण वृत्तौ वय वृत्तौ गर एव य काय वृत्तौ ॥ २६ ॥

मार्गार्थ—

इषिषा = इषी अभिनि
 भामा = भासा अभिनि
 एमणा = एमणा अभिनि
 आदाने = आदाने अभिनि
 उगारे = उगारे अभिनि
 मयिनिषु = मयिनिषु अभिनि
 मण वृत्तौ = मण वृत्तौ

मल्लवृत्तौ = मल्लवृत्तौ
 वयवृत्तौ = वयवृत्तौ
 कायवृत्तौ = कायवृत्तौ
 गर एव = गर एव
 य = य (अन्यथा १८२८६
 मणौ)

मार्गार्थ—इषा इषिषा (५८२८६) इषी इषिषा (५८२८६)
 भासा भासा (५८२८६) भासा भासा (५८२८६)
 एमणा एमणा (५८२८६) एमणा एमणा (५८२८६)
 आदाने आदाने (५८२८६) आदाने आदाने (५८२८६)
 उगारे उगारे (५८२८६) उगारे उगारे (५८२८६)
 मयिनिषु मयिनिषु (५८२८६) मयिनिषु मयिनिषु (५८२८६)
 मण वृत्तौ मण वृत्तौ (५८२८६) मण वृत्तौ मण वृत्तौ (५८२८६)

इषिषा इषिषा (५८२८६) इषिषा इषिषा (५८२८६)
 भासा भासा (५८२८६) भासा भासा (५८२८६)
 एमणा एमणा (५८२८६) एमणा एमणा (५८२८६)
 आदाने आदाने (५८२८६) आदाने आदाने (५८२८६)
 उगारे उगारे (५८२८६) उगारे उगारे (५८२८६)
 मयिनिषु मयिनिषु (५८२८६) मयिनिषु मयिनिषु (५८२८६)
 मण वृत्तौ मण वृत्तौ (५८२८६) मण वृत्तौ मण वृत्तौ (५८२८६)

इ इषी इषिषा (५८२८६) इ इषी इषिषा (५८२८६)
 भासा भासा (५८२८६) भासा भासा (५८२८६)
 एमणा एमणा (५८२८६) एमणा एमणा (५८२८६)
 आदाने आदाने (५८२८६) आदाने आदाने (५८२८६)
 उगारे उगारे (५८२८६) उगारे उगारे (५८२८६)
 मयिनिषु मयिनिषु (५८२८६) मयिनिषु मयिनिषु (५८२८६)
 मण वृत्तौ मण वृत्तौ (५८२८६) मण वृत्तौ मण वृत्तौ (५८२८६)

૨ ભાગા સમિતિ—સમ્યક્ પ્રકારે નિરવધ (નિર્દોષ) ભાગા બોલવી તે ભાગા સમિતિ. અર્થે ગામાયિક પાસાદવાળા શ્રાવક અને સર્વવિરતિરત મુનિ મુખે મુદ્ધપતિ રાષ્ટ્રી નિરવધ વચન બોલે તેા ભાગા સમિતિ ગણવી, અને જે મુદ્ધપતિ વિના નિરવધવચન બોલે તેાપણુ ભાગાઅસમિતિ ગણવી.

૩ વૃષ્ટિ સમિતિ—શિક્ષાન્તમાં કહેલી વિધિ પ્રમાણે ૪૨ ક્ષણ રહિત આહાર અન્નજી કરવો તે અવળા સમિતિ મુખ્યત્વે મુનિ મહારાજને અને જાણતાએ વધાયોગ્ય પૌષ્ઠાદિ પ્રત્યક્ષી શ્રાવકને દોષ છે.

૪ આદાન સમિતિ—વસ્ત્ર પાત્ર આદિ ઉપકરણોને જોઈ પ્રમાણે (સ્વચ્છ કરી) લેવાં મૂકવાં તે આદાન સમિતિ. એનું બીજું નામ 'આદાનભંડમત નિષ્ખેવણા સમિતિ પણ છે.

૫ ઉત્સર્ગ સમિતિ—વહીરનીતિ-વલ્લુનીતિ-અશુદ્ધ આહાર-વધેલ આહાર-નિરૂપયોગી વધેલ ઉપકરણ છૂટ્યાદિના વિધિ પૂર્વક ત્યાગ કરવો (પરહવતું) તે ઉત્સર્ગસમિતિ. આનું બીજું નામ પારિષ્ઠાપનિકા^૧ સમિતિ પણ છે.

૧ મનોગુપ્તિ—મનને સાવધ માર્ગના વિચારમાંથી રોકવું (અને સમ્યક્ વિચારમાં પ્રવર્તાવવું) તે મનોગુપ્તિ ૩ પ્રકારે છે. ત્યાં મનને આર્તધ્યાન શૌરધ્યાન રૂપી દુર્ધ્યાનમાંથી રોકવું તે ૧ અકુશલ નિરુત્તિ, ધર્મધ્યાન શુદ્ધધ્યાનમાં પ્રવર્તાવવું તે ૨ કુશલપ્રવૃત્તિ, અને કેવલિ ભગવંતને સર્વથા મનયોગનો નિરોધ-અભાવ થાય તે વખતે ૩ યોગ-નિરોધ રૂપ મનોગુપ્તિ દોષ છે.

વચનગુપ્તિ—સાવધ વચન ન બોલવું (અને નિરવધ વચન બોલવું) તે વચનગુપ્તિ, તેના બે ભેદ છે. શિરકૂપન આદિ સંજ્ઞા-

૧ મંડમત એટલે વસ્ત્રપાત્ર વિગેરેને (ગળણા પૂર્વક) આદાન=મદન કરવાં, અને નિરૂપયન=વધવાં તે.

૨ જોડા. ૩ પિમાળ. ૪ પારિષ્ઠાપન એટલે પરહવતું-વિધિપૂર્વક છોડવું તે.

અન્ય અર્થ પદ્યો

ગાયત્રી—પરંતુ દંશ પ્રવેશ અરૂ (૩)તિગ્રો, ઇતિ ॥

અર્થ:

તૃણ - કુંડા પરિપદ	તિગ્રો = ક્રી પરિપદ
પિપાસા - પિપાસા પરિપદ (૩- યા પરિ	ચર્યા = ચર્યા પરિપદ
ચર્યા = રીત પરિપદ	નિર્માદિયા = નૈપેધિકી પરિપદ (સ્થાન પરિપદ)
ઉત્તમ = ઉત્તમ પરિપદ	મિજ્જા = શર્યા પરિપદ
દશ = દશ પરિપદ	અક્રોશ = આક્રોશ પરિપદ
અચેલક - અચેલક પરિપદ	વધ = વધ પરિપદ
અરૂ = અરૂતિ પરિપદ	જાયણા = યાચના પરિપદ

ગાયાર્થ:—કુંડા પરિપદ-પિપાસા (તૃણ) પરિપદ, ઉત્તમ પરિપદ, દશ પરિપદ, અચેલક પરિપદ, અરૂતિ પરિપદ, ક્રી પરિપદ, ચર્યા પરિપદ, નૈપેધિકી (સ્થાન) પરિપદ, શર્યા પરિપદ, આક્રોશ પરિપદ, વધ પરિપદ, યાચના પરિપદ. ॥ ૨૭ ॥

વિશેષાર્થ:—વરિ=સમસ્ત પ્રકારે (કથને) સહ=સહન કરવું પણ ધર્મમાર્ગનો ત્યાગ ન કરવો તેવરિપદ કહેવાય. તે ૨૨ પરિપદમાં દર્શન (સમ્યક્ત્વ) પરિપદ અને પ્રજ્ઞા પરિપદ એ બે પરિપદ ધર્મનો ત્યાગ ન કરવા માટે છે, અને ૨૦ પરિપદ કર્મની નિર્જર કરવા માટે છે, તે ૨૨ પરિપદ અનુક્રમે આ પ્રમાણે છે—

૧ કુંડા પરિપદ—કુંડા વેદનીય સર્વ અશાતા વેદનીયથી અધિક છે, માટે તેવી કુંડાને પણ સહન કરવી પરંતુ અશુદ્ધ આહાર ગ્રહણ ન કરવો, તેમજ આર્તધ્યાન ન કરવું તે કુંડા પરિપદનો વિજય કથો કહેવાય.

૨ પિપાસા પરિપદ—પિપાસા એટલે તૃણને પણ સમ્યક્ પ્રકારે સહન કરવી પરંતુ સચિત્ત જળ અથવા મિશ્ર જળ પીવું નહિ, સંપૂર્ણ ૩ ઉકાળાવાળું ઉષ્ણ જળ આદિ અને તે પણ સિદ્ધાન્તમાં કહેલી વિધિ પ્રમાણે નિર્દોષ પ્રાપ્ત થયું હોય તોજ પીવું તે તૃણ પરિપદ.

૩ શીત પરિપદ—અનિશ્ચય યાદ પડ્યાથી અંતઃપાંગ અકાશ
વ્યાપ્ત દેહાય તોપજુ આક્રમણીય વચ્ચની ઉચ્છિદ્ર અથવા તાપછીએ
તાપવાની ઉચ્છિદ્ર ખાત્ર પજુ ન ફરે ને શીત પદ્યવદ.

૪ કુલ પરિપદ—ઉન્દાગાની મીઠા જાતમાં તમગિહા અ-
થવા કેલી ઉપર માલનો દેહાય અથવા તાપ સ્પર્શ પડેના દેહાય તે
વખતે પ્રત્યુત્થાન કદ આપ્યે પજુ ઘરની ઘાસા અથવા વચ્ચની
ઘાસા અથવા પીઝડાનો વાયુ અને સ્નાન વિગેરન અગ્નિની
ઉચ્છિદ્ર ખાત્ર પજુ ન ફરે ને ઉષ્ણ પદ્યવદ.

૫ દંડ પરિપદ—ચાં સાગમાં ડાંગ-મચ્છર શુ માંડ દેહા
દિ કુદ જંગલના લણા ઉપમ થાય છે, તે જંગલના આકાશ
પ્રદાર માખા ઉપ માટે તોપજુ ત્યાંથી ખસી અન્ય સ્થાને જવા-
ની ઉચ્છિદ્ર ન ફરે, તેવાને કુલ અગ્નિ પ્રયોગથી જનુર કાઢે નહિ.
તેમજ તે દેહા ઉપર કોઈ પજુ વિગેર નહિ પડેલું પાવાના પમે-
ની કાગા ઉપજવામાં નિમિત્તમૂળ ખાતે ને (૩) પદ્યવદ
દેહા મંદપાથ

૬ શ્વેત પરિપદ—જમ ભરેલા ન ખાંડે અથવા દેહાંકાર
કારી તોપજુ રીંગળ ન વિગેર, તેમજ રીંગળ જડુ કુલિયલ જમ
ન હોય, જાનુ આપ કુલિયલ, દેહાંકાર જમ પડુ તે ને અગ્નિ
પદ્યવદ અગ્નિ કારકે એવાં જમના શ્વેત, અભા.૪ અથક.
દેહાંકાર અથક પદ અથક છે, દેહાંકાર જાનુ જડુ તે જમ પદ્યવદ
કે અથક રીંગળ અથક પદ છે કે જાનુ રીંગળ અથક, પદ્યવદ ૧૦૫
દેહાંકાર જમ અથક વાદિય જમ ૨૦૪ છે, પદ્યવદ ન ૨૦૫
અથક એવાં જાનુ કુલિયલ જડુકાર છે

૭ શ્વેત પરિપદ—જમ ભરેલા ન ખાંડે અથવા દેહાંકાર
કારી તોપજુ રીંગળ ન વિગેર, તેમજ રીંગળ જડુ કુલિયલ જમ
ન હોય, જાનુ આપ કુલિયલ, દેહાંકાર જમ પડુ તે ને અગ્નિ
પદ્યવદ અગ્નિ કારકે એવાં જમના શ્વેત, અભા.૪ અથક.
દેહાંકાર અથક પદ અથક છે, દેહાંકાર જાનુ જડુ તે જમ પદ્યવદ
કે અથક રીંગળ અથક પદ છે કે જાનુ રીંગળ અથક, પદ્યવદ ૧૦૫
દેહાંકાર જમ અથક વાદિય જમ ૨૦૪ છે, પદ્યવદ ન ૨૦૫
અથક એવાં જાનુ કુલિયલ જડુકાર છે

૮ ગ્રી પરિપદ—ઓઝાને સંયમ માર્ગમાં વિપ્રકર્તા જાણીને તેમને સરાગ દ્રષ્ટિએ ન જોવી, તેમજ ઓ પાને વિપયાયે નિમ્ન-વ્રજા કરે તોપણ ઓને આપીન ન થવું તે ઓ પરિપદનો વિજય કહેવાય.

૯ વર્ષા પરિપદ—અર્થા ઝેરડે ચાલવું, વિદાર કરવો. અર્થાનુ-મુનિએ ઝેરડે સ્થાને અધિક કાળ ન રહેતાં મારકદંડની મર્યાદા પ્રમાણે (૮ શેષભાગના અને ૧ વર્ષાકાળના ચામાસાનો ઝેરીતે) નવકદંડી વિદાર કરવો, પણ તેમાં આગસ ન કરવું તે અર્થા પરિપદનો વિજય કહેવાય.

૧૦ નૈવેદિકી—શૂન્ય શુદ્ધ, સ્મશાન, સર્પગ્રસ્ત, સિંદુગુફા, કલ્યાદિ સ્થાનોમાં રહેવું અને ત્યાં પ્રાસ થતા ઉપસર્ગાધી અગ્નિ-યમાન ન થવું, અથવા ઓ પશુ નપુંસક આદિ સંહિત અને સં-યમના નિર્વાહ યોગ્ય સ્થાનમાં રહેવું તે નૈવેદિકી પરિપદ છે. પાપ-અથવા ગમનાગમનનો નિવેધ જેમાં છે તે નૈવેદિકી ઝેરડે સ્થાન કહેવાય. આંતુ ખીચું નામ નિવણા પરિપદ અથવા સ્નાન પરિપદ પણ કહેવાય.

૧૧ શય્યા પરિપદ—કેંચી નીચી કલ્યાદિ પ્રતિકૂળ શય્યા મળવાથી ઉદ્વેગ ન કરે તેમજ અનુકૂળ શય્યા મળવાથી હર્ષ ન કરે તે શય્યા પરિપદ.

૧૨ આક્રોશ પરિપદ—મુનિનો કેઈ અજ્ઞાની મનુષ્ય નિરસ્કાર કરે તો મુનિતે નિરસ્કાર કરનાર પ્રત્યે દ્વેષ ન કરે, પરંતુ તેને ઉપ-કારી માને તે આક્રોશ પરિપદ જીત્યો ગણાય.

૧૩ વધ પરિપદ—સાધુને કેઈ અજ્ઞાની પુરૂષ દંડ ચામુક આદિકથી આકરા પ્રહાર કરે અથવા વધ પણ કરે તોપણ સંયત્ન-મરિના ઘાણીમાં પીસાના પગ શિથોની પેઠે વધ કરનાર ઉપર દુષ્ટ ન કરતાં ઉલટો મોક્ષમાર્ગમાં મદદ ઉપકારી છે એમ માને, અને એવી ભાવના ભાવે કે કેઈ જીવમને (મારા આત્માને) હણી શકતો નથી, પુદ્ગલરૂપ શરીરને હણે છે અને તે શરીર તો મારા-થી ભિન્ન છે, શરીર તે હું નથી અને હું તે શરીર નથી, નથા-મને આ પુરૂષ જે દુષ્ટ આપે છે તે પણ પૂર્વે આંધેલા કર્મનો

હૃદય છે, તે તેમ ન દેાય નો એ પુરુષ અને છાત્રીને બીજાને કેમ
મદલુનો નથી? આદલુનાર નો કેવળ નિમિત્તભાવ છે, ખઈ મદલુ
નો આમાં પૂરબવનાં કર્મ જ છે. દન્યારી ગુણ આવના આવે ને
પદ્યવદ્દ હવેનાં કહેવાય.

૧૪ ગાથના પરિષદ—આપુ કોઈ પત્ર વસ્તુ (ગુરુ કેટું દિ-
ન્યારી પત્ર) માયા વિના મદલુ ન હશે એવો તેમનો પર્મ છે,
તેથી જુ શાસ્ત્ર જુ પનાદ્ય જુ નો આગવી બીજા પામે કેમ આગી
માયા? દન્યારી ખાન અને સજ્જત પારલુ કર્યા વિના પેર પેર
બિના આગવી ને પામના પદ્યવદ્દ હવેનાં કહેવાય.

અગ્રામ મંગ તાળપાયા, મળ મગ્ગર પરીમતા ॥

પદા અગ્રાણ મગ્ગનં, હવ્ય પાર્યામ પરીમતા ॥૨૮॥

મગ્ગન અનુવાદ.

અગ્રામગોમગ્ગનં, અગ્રામગોમગ્ગનં ॥

મગ્ગ અગ્રામ ગોમગ્ગનં ગોમગ્ગનં ॥ ૨૮ ॥

અનુવાદ અગ્રામ ગોમગ્ગનં.

૧૮, ૧૯, ૨૦—

અનુવાદ

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં અગ્રામ ગોમગ્ગનં

વિરોધાર્થઃ—૧૫ ગત્તામ પરિપદ—માન અને લગ્ન છાત્રીને ઘેર ઘેર બિંદા માગવા છતાં પણ વસ્તુ ન મળે તો લાભાન્તરણ કર્મનો ઉદય છે, અથવા સદુદ્દેશ તપસુદ્ધી થાય છે એમ સમજીને ઉદ્દેગ ન કરે તો અભાવ પરિપદ.

૧૬ રોગ પરિપદ—જ્યારે (તાવ) અનિસાર (ઝાડા) આદિ રોગ પ્રગટ થતાં જનકદંપી આદિ કલ્પવાળા મુનિઓ તે રોગની ચિકિત્સા ન કરાવે પરંતુ પોતાના કર્મનો વિપાક ચિંતવે, અને સ્થવિર કલ્પી (ગચ્છવાસી) મુનિ હોય તે આગમમાં કહેલી વિધિ પ્રમાણે નિરવધ (નિર્દોષ) ચિકિત્સા કરાવે અને તેથી રોગ શાન્ત થાય અથવા ન થાય તોપણ હૃદય ઉદ્દેગ ન કરે પરંતુ પૂર્વ કર્મનો વિપાક (ઉદય) ચિંતવે તે રોગ પરિપદ હત્યો ગણાય.

૧૭ તૃણસ્પર્શ પરિપદ—ગચ્છધી નિક્ષેપા જનકદંપ આદિ કલ્પધારી મુનિને તૃણનો (ડાલ આદિ ઘાસનો રાસ હાથ પ્રમાણ) સંધારો હોય છે, તેથી તે તૃણની અળીઓ શરીરમાં વાગે તોપણ વસ્ત્રની ઈચ્છા ન કરે, તથા ગચ્છવાસી (સ્થવિરકલ્પી) મુનિને વસ્ત્રનો પણ સંધારો હોય છે તે પણ પ્રતિકૂળ પ્રાપ્ત થયો હોય તો દીનતા ધારણ ન કરે તે તૃણસ્પર્શ પરિપદ છે.

૧૮ મલ પરિપદ—સાધુને શૃંગાર વિષયના કારણરૂપ જળસ્નાન હોય નહિ તેથી પરસેવા વિગેરેથી શરીરે મલ ઘણો લાગ્યો હોય અને દુર્ગંધ આવતી હોય તોપણ શરીરની દુર્ગંધ ઢાળવા માટે જળથી સ્નાન કરવાનું ચિંતવન પણ ન કરે તે મલ પરિપદ હત્યો ગણાય.

૧૯ સત્કાર પરિપદ—સાધુ પોતાનો ઘણો માન સત્કાર લોકમાં થતો દેખી મનમાં હૃદય ન પામે તેમજ સત્કાર ન થવાથી ઉદ્દેગ ન કરે તે સત્કાર પરિપદ હત્યો કહેવાય.

૨૦ પ્રજ્ઞા પરિપદ—પોતે બહુશ્રુત (અધિક જ્ઞાની) હોવાથી અનેક લોકોને પ્રશ્નોના ઉત્તર આપી સંતુષ્ટ કરે, અને અનેક લોકો તે બહુશ્રુતની જીદિની પ્રશંસા કરે તેથી તે બહુશ્રુત પોતાની જીદિનો ગર્વ ધરી હૃદય ન કરે પરંતુ એમ જાણે કે પૂર્વે મારાથી પણ અનંતગુણ જીદિવાળા જ્ઞાનીઓ થયા છે, હું કોણ માત્ર શું? ઈત્યાદિ ચિંતવે તે પ્રજ્ઞા પરિપદ હત્યો કહેવાય.

॥ સમકાળે ૨૦ પરિપક્વ ॥

શીત અને ઉષ્ણ, તથા ચર્મા અને નિપઘા, એ ચાર પરિપક્વમાંથી સમકાળે બે અવિરોધી^૧ પરિપક્વ હોય માટે સમકાળે એકે જીવને ઉદ્દેશથી *૨૦ પરિપક્વ હોય છે, અને જઘન્યથી પૂર્વે-જન ચારમાંના અવિરોધી બે પરિપક્વ હોય છે.

॥ અનુકૂળ અને પ્રતિકૂળ તથા શીત અને ઉષ્ણ પરિપક્વ ॥

શી પરિપક્વ, પ્રણ પરિપક્વ, અને સંકાર પરિપક્વ એ ત્રણ અનુકૂળ^૨ પરિપક્વ છે, અને શય પ્રતિકૂળ^૩ પરિપક્વ છે. તથા સ્ત્રી પરિપક્વ અને સંકાર પરિપક્વ એ બે શીતજ^૪ પરિપક્વ છે, અને શય ૨૦ ઉષ્ણ^૫ પરિપક્વ છે. ॥ इति २२ परिपक्व ॥

અવતરણ—પૂર્વે ૨૨ પરિપક્વ કહ્યા બાદ હવે આ ગાથામાં ૧૦ યતિધર્મ કહેવાય છે.

खंती मद्भव अज्ञव, मुक्ती तव संजमे अ बोधवे
सच्चं सोअं आकिंचणं च वंभं च जइघम्मो ॥२९॥

સંસ્કૃત અનુવાદ

क्षान्तिमर्दिष्व आर्जवो, मुक्तिः तपः संयमश्च बोद्धव्यः

सत्यं शौचमार्किंचनं च ब्रह्म च यतिधर्मः ॥ २९ ॥

૧ શીત અને ચર્મા, અથવા શીત અને નિપઘા, અથવા ઉષ્ણ અને ચર્મા અથવા ઉષ્ણ અને નિપઘા એમ ચાર રીતે બે બે અવિરોધી પરિપક્વ સમકાળે જનજાયે.

* તત્ત્વાર્થમાં સમકાળે ૧૯ પરિપક્વનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૨ આત્માને શાતા-સુખરૂપે વેદાય પરન્તુ કષ્ટ ન પડે તે અનુકૂળ પરિપક્વ.

૩ આત્માને જેમાં અશાતા-દુઃખનો અનુભવ હોય તે પ્રતિકૂળ પરિપક્વ.

૪ જીવને શાન્તિ ઉત્પન્ન કરનાર તે શીતજ પરિપક્વ.

૫ જીવને અશાન્તિ ઉત્પન્ન કરનાર તે ઉષ્ણ પરિપક્વ. અર્થે પ્રતાપ પરિપક્વ અનુકૂળ-સુખ રૂપ છે તોષનુ જુદિનો ગર્વ ચિત્તની અગમીરતા વડે અશાન્તિ રૂપ (અધીરતા રૂપ) હોવાથી ઉષ્ણ પરિપક્વ છે.

ଅନ୍ୟାୟ ଖଣ୍ଡିତ ପଦ୍ମବତୀ

गङ्गा, यमुना, अजय, सुवि, नव अ मंजने, सप्त, गोम, आदिपानं न संमं प नृपम्नो बोधये ॥ २९ ॥

အကျဉ်း

राजीव - तुम्हाला पसं

ਸਦਨ : ਭਾਈ ੪ ਮੰ

ଉତ୍ତର : ୧୫.୧.୮୧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

सुखी : सुखी

44 45 46

गिरमं - संयमं

စံနမူနာ • အမူနာ

पृष्ठ सं. ३१५५ ५४

જોડણી : ઈશ્વર અને

भा.व.प. : अ. ५५५

पृष्ठ सं. २२५५ ५५

४. अने. ग. ११.

જાણનાં = ૫૧૧૧. મુનિવં

[illegible][illegible]
$$1. \quad \forall x \in \mathbb{R} \quad \exists y \in \mathbb{R} \quad x + y = 0$$
[illegible]

૪ મુક્તિ—નિર્લોભિતા રાખવી તે.

૫ તપ—ઈન્દ્રિયો રોધ કરવો તે તપ અર્થે સંવર તત્ત્વમાં ક્રોધો, અને આગળ નિર્જરે તત્ત્વમાં પણ કહેવાયો, માટે તપથી સંવર અને નિર્જરે એકે થાય છે એમ જાણવું, કારણ કે સમ્યક્ નિર્જરેમાં સંવરધર્મ પણ અંતર્ગત હોય છેજ.

૬ સંયમ—સ=સમ્યક્ પ્રકારના યમ=૫ મહાવ્રત અથવા ૫ આયુવ્રત તે સંયમ ધર્મ કહેવાય, ત્યાં મુનિનો સંયમ ધર્મ સર્વઅર્થિસાદિ ૩૫ ૫ મહાવ્રત, ૫ ઇન્દ્રિયનિમ્રહ, ૪ કથાયનો જય, અને (મન વચન કાયાના અશુભ વ્યાપાર ૩૫) ૩ ઢાંડની નિવૃત્તિ એમ ૧૭ પ્રકારનો છે.

૭ સત્ય—સત્ય ભાષણ કરવું તે.

૮ શૌચ—પ્રાચુક (નિર્દોષ) જગવડે શુભકું વિગેરે ધોણું અથવા નિર્દોષ આહાર મહણ કરવો તે દ્રવ્યશૌચ, અને આત્માનો શુદ્ધ અધ્યવસાય, નિરતિચાર (અતિચાર-દોષ રહિત) સંયમ, ચોરીનો સર્વથા ત્યાગ, ત્રણ યોગશુદ્ધિ ઇત્યાદિ માવશૌચ કહેવાય. (શૌચ એટલે પવિત્રતા એ શબ્દાર્થ છે).

૯ આર્કિચન—(કિચન=કંઈ પણ અન્નહિ અર્થાત) કંઈ પણ પરિગ્રહ ન રાખવો તે આર્કિચન ધર્મ, તેમજ મમત્વ પણ ન રાખવું તે આર્કિચન ધર્મ છે. (અર્થે તદ્વિતના નિયમથી “અ”ના “આ” થયો છે.)

૧૦ વ્રહ્મચર્ય—મન વચન કાયાથી વૈકિયરારીરી (=દેવી) સાથે તથા ઔદારિક રારીરી (= મનુષ્યણી અને તિર્યચી) સાથે મૈથુનનો (કરવું કરાવવું અને અનુમોદવું એ ૩ કરણથી) ત્યાગ તે ($3 \times 2 \times 3 =$) ૧૮ પ્રકારવું બ્રહ્મચર્ય જાણવું. એ ૧૦ પ્રકારનો યતિ ધર્મ કહેા. ॥ ઇતિ ૧૦ યતિધર્મ ॥

અવતરણ—હવે બે ગાથાઓવડે ૧૨ ભાવના કહેવાય છે.

પદમમણિચ્ચમસરણં, સંસારો ઇગયા ય અન્નતં
અસુદ્ધતં આસવ સં-વરો ય તહ ણિજ્જરા નવમી॥૩૦॥

અનેક દુઃખોથી ભરેલો છે, વળી સસારમાં માતા સ્ત્રી થાય છે, અને સ્ત્રી તે માતા થાય છે, પિતા મરીને પુત્ર થાય છે, પુત્ર મરીને પિતા થાય છે, માટે નાટકના દ્રશ્ય સરખો વિલકાણ આ સંસાર સર્વથા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે ઇત્યાદિ ચિંતવવું તે સંસાર ભાવના.

૪ એકલ ભાવના—આ જીવ એકલો આબ્યો છે, એકલો જીવનો છે અને ગુણ દુઃખાદિ પણ એકલો જ ભોગવે છે, કોઈ સહાયકારી થતું નથી ઇત્યાદિ ચિંતવવું તે.

૫ અન્યત્વ ભાવના—જન કુટુંબ પરિવાર તે સર્વ અન્ય છે, પણ હું નથી, આત્મા તે હું છું, શરીર પણ હું નથી પરંતુ મારાથી અન્ય છે ઇત્યાદિ ચિંતવવું તે.

૬ અશુચિત્વ ભાવના—આ શરીર રસ-રૂધિર-માંસ-મેદ-અસ્થિ-મજ્જા-અને શુક્ર એ અશુચિમય ૭ ધાતુનું બનેલું છે. પુર-પના શરીરમાં ૯ દ્વાર (૨ ચક્ષુ, ૨ કાન, ૨ નાક, ૧ મુખ, ૧ ગુદા, ૧ લિંગ)થી હંમેશાં અશુચી વદ્યા કરે છે, અને સ્ત્રીનાં (૨ સ્તન અને બે યોનિ હોવાથી ૧ યોનિ અધિક એ) ૧૨ દ્વારથી હંમેશાં અશુચી વદ્યા કરે છે. વળી જેના સંગથી અતર તેજ આદિ સુગંધિ પદાર્થો પણ દુર્ગંધરૂપ બને છે, મિષ્ટ આહાર પણ અશુચિરૂપ થાય છે, તેવા આ શરીરની ઉપરથી દૃષ્ટાત્મી મુંઠર આકૃતિને અવગી કરી દૃષ્ટીએ તો મહા ત્રાસ ઉપજાવે એવી અતિ ખિભત્સ હોય છે, ઇત્યાદિ ચિંતવવું તે.

૭ આશ્રવ ભાવના—કર્મને આવવાના ૪૨ માર્ગ પૂર્વે કહ્યા છે તેના સ્વરૂપનો વિચાર કરવો તે.

૮ સંવર ભાવના—સમિતિ ગુપ્તિ પરિપક્વ ચતિધર્મ ભાવના અને ચારિત્રના સર્વ ૫૭ ભેદનું સ્વરૂપ અને તે સંવર બેદા કર્મને રોકવાના સ્વભાવવાળા છે ઇત્યાદિ ચિંતવવું તે.

૯ નિર્જર ભાવના—આગળ કહેવાના નિર્જર તત્ત્વના ૧૨ ભેદનું સ્વરૂપ ચિંતવવું તે.

लोगसहायां घांही, दुखदा धम्मस्स साहगा अरिहा
पय्याओ भावणाओ, भावञ्चया पयत्तेणं ॥ ३१ ॥

ଅନୁସନ୍ଧାନ ଅନୁସନ୍ଧାନ

गोक्षरपारो पौषिर्दुर्गमा धर्मस्य माधवा अर्च्यः ॥

एता भारता, भारिग्याः पयन्नेन ॥ ११ ॥

ଅନ୍ୟତମ ମାଣ୍ଡିତ ଏହାକୁ

श्रीगणेशाय नमः, श्रीगुरुभ्यो नमः, श्रीपद्मनाभाय नमः ॥

एमात्रो धारणायां, एवमेव धारणायां ॥ ११ ॥

சரி

સાંચીના સ્થૂપના સ્તંભોના કાંઠામાં

ਦਫ਼ਤਰੀ ਨੰ. ੨੪

741

ବିଶ୍ୱାସୀ - ପ୍ରାୟଶଃ ନା

အကျဉ်းချုပ် = ၈၂၂၄၁၂၁၂

404

डा. वि. भा. दा. - २०१५

पुस्तक - ५४०३

५३७ - ४६१ ५३०

45000 - 45000

உள்ளே - அங்கு, இங்கு, அங்கே

[illegible]

1. 1950年10月，中央人民政府政务院决定，在全国范围内开展“三反”运动，即反贪污、反浪费、反官僚主义。这一运动旨在整顿国家机关，提高行政效率，防止腐败现象的蔓延。

[illegible]

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

Figure 1. The effect of the concentration of the initiator on the polymerization of α -methylstyrene in the presence of SnCl_4 at 0°C .

Journal of Management Education 30(6)

દ વ્યય અને ક્રિય રૂપ ત્રિપદિ યુક્ત છે. ત્યાં અર્થ લોક ઉંચા વાગેલા કુંડા સરખા આકારનો, મધ્યલોક મહાતરી(ગંડ)સરખા આકારનો અને ઉર્ધ્વલોક મૃદંગ સરખા આકારવાળો છે. વળી લોક દ્રવ્યધી (=વસ્તુપત્તે)શાશ્વત અને પર્યાયધી(=પરાવર્તન પામતા ધર્મધી)અશાશ્વત છે. ઇત્યાદિ ચૌદરાશ્લોકનું સ્વરૂપ ચિંતવતું તે લોકસ્વભાવ ભાવના.

૧૧ યોધિદુર્લભ ભાવના—અનાદિ કાળથી સંસારમાં ચક્રવત ભ્રમણ કરના જીવોને સમ્યક્તાદિ ૩ રત્નની પ્રાપ્તિ મહા દુર્લભ છે. અનન્તવાર ચક્રવર્તિપણુ આદિ મહાપદવીઓ પ્રાપ્ત થઈ પરંતુ સમ્યક્તાદિ પ્રાપ્ત ન થયું. વળી અકામ નિર્જરાવડે અનુક્રમે મનુષ્યપણુ નિરોગીપણુ આર્યક્ષેત્ર અને ધર્મશ્રવણાદિ સામગ્રીઓ પ્રાપ્ત થઈ તોપણુ સમ્યક્ત્વ રત્નની પ્રાપ્તિ ન થઈ, માટે સમ્યક્ત્વ ધર્મની પ્રાપ્તિ અતિ દુર્લભ છે ઇત્યાદિ ચિંતવતું તે યોધિ દુર્લભ ભાવના.

૧૨ ધર્મસાધક અરિહંતાદિ દુર્લભ—ધર્મના સાધક ઉત્પાદક અથવા ઉપદેશક એવા અરિહંત આદિકની પ્રાપ્તિ મહા દુર્લભ છે કહ્યું છે કે—

તિત્થયર ગણહરો, કેવલી વ પત્તેયસુદ્ધ પુલ્લધરો

પંચવિહારધરો, દુલ્લભો આયરિયઔઽવિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—તીર્થંકર-ગણધર-કેવલિ-પ્રત્યેકજુદ્ધ-પૂર્વધર-અને પાંચ પ્રકારના આચારને ધારણ કરનાર આચાર્ય પણ આ લોકમાં પ્રાપ્ત થવા મહા દુર્લભ છે ॥ ૧ ॥ ઇત્યાદિ ચિંતવતું તે અરિહંતદુર્લભ ભાવના, અથવા ધર્મસાધના કહેવાય.

તથા પાંચ મહાવ્રતની દરેકની પાંચ પાંચ મળી ૨૫ ભાવનાઓ પણ આ ૧૨ ભાવનાઓમાં અંતર્ગત થાય છે. તથા એ ૧૨ ભાવનાઓમાં ૧ મૈત્રી-પ્રમોદ-કારણ્ય અને માધ્યસ્થ એ ચાર

× ઉત્પત્તિ-વિનાશ-અને નિઃશ્વરતા એ ત્રણ પદ-ધર્મ તે ત્રિપદી.

* ૨૫ ભાવનાઓનું સ્વરૂપ યોગસાસ્ત્રરૂપિ આદિક પ્રયોગી જાણી.

૧ મર્મે જીવો મિત્ર મમાન છે, તે મૈત્રી ભાવના, પર જીવને સુખી દેખી રાજ થતું તે પ્રમોદ ભાવના, દુઃખી જીવો પ્રત્યે અનુકંપા-કારણ્યા આ-

ભાવના મંગલચર્ચા ૧૬ ભાવના પત્ર ધાપ છે. તેના વિચારે અન્ય
મોંઘાથી ધોળુએ.

મંગલચર્ચા:—પૂર્વે મંગલ નાચની ૧૨ ભાવનાઓ કીની દુવે
મંગલચર્ચામાં ૫ આદિત્ર એ માધા વડે કહેવાય છે.

સામાઢ્યત્થ પદમં, છેઝોવટ્ટાવણં નયે ધીઝં
પરિહારિશુદ્ધિઝં, સુદ્ધમં તહ સંપગયં ચ ॥ ૩૨ ॥

મંદિર અનુવાદ

સામાધિક્ષય મયમં, ઉદોત્તપાવનં મોદ્ ટ્રિગીપ
પરિહારિશુદ્ધિઝં, સુદ્ધમં તહ સંપગયં ચ ॥ ૩૨ ॥

અન્યથ મંદિર પાંચોડ

મય વસે સામાધયં, હીમે ઉદોત્તપાવન મયે
પરિહારિશુદ્ધિઝં, તહ ચ સુદ્ધમં સંપગયં ॥ ૩૨ ॥

મંદિર

સામાધિક્ષય મયમં	પરિહારિશુદ્ધિઝં - પંદુરોડિ
મય - મયે. હરે.	હરિ મંદિર
સુદ્ધમં - સુદ્ધ	સુદ્ધ - મયે
ઉદોત્તપાવન - ઉદોત્તપાવન	તહ - તહ. મેલપ
મય - મયે	સામાધિક્ષય - સામાધિક્ષય
હીમે - હીમે	ચ - ચ

સામાધિક્ષય મયમં, ઉદોત્તપાવનં મોદ્ ટ્રિગીપ
પરિહારિશુદ્ધિઝં, સુદ્ધમં તહ સંપગયં ચ ॥ ૩૨ ॥

ગાર્થ્ય:—હવે ખેડતું સામાયિક ચારિત્ર, અને બીજું હેદોપ-
સ્થાપનિક ચારિત્ર છે. ત્રીજું પરિહાર વિશુદ્ધિ ચારિત્ર, તેમજ વળી
ચોથું મુક્ત સંપરાય ચારિત્ર છે ॥ ૩૨ ॥

વિસ્તરાર્થ:—હવે પાંચ પ્રકારના ચારિત્રનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે—

॥ ૧ સામાયિક ચારિત્ર ॥

મમ ઐરલે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રનો આય ઐરલે લાભ તે સમાય, અને
વ્યાકરણના નિયમથી (તદ્વિતનો પ્રત્યય લાગનાં) સામાયિક શબ્દ થાય
છે. ત્યાં સામાયિક ઐરલે સર્વ સાવધ વ્યાપારના ત્યાગરૂપ સર્વ
વિરતિ ચારિત્ર તે સાધુને ગળતું, પરંતુ આવકના નવમા સામાયિક
ત્રતનું અર્થિ મહુણ નથી. આ સામાયિક ચારિત્રના ઇત્વરિક અને
યાવત્કથિક એવા બે ભેદ છે. ત્યાં ભરતાદિ ૧૦ ક્ષેત્રમાં ખેડતા અને
છેડતા છનેથરના શાસનમાં પ્રથમ લખુ દીક્ષા અપાયછે તેદ્વર સામા-
યિક ચારિત્ર, અને મધ્યના ૨૨ તીર્થંકરના શાસનમાં તથા મહા-
વિદેહમાં સર્વદા પ્રથમ લખુ દીક્ષા અને પુનઃ વડી દીક્ષા એમ છે
નહિ, પ્રથમથી જ નિરતિચાર ચારિત્રનું પાલન (=વડી દીક્ષા) હોયછે
માટે તે યાવત્કથિક સામાયિક ચારિત્ર (ઐરલે યાવજીવ સુધીનું
સામાન ચારિત્ર) કહેવાય છે. એ બે ચારિત્રમાં ઇત્વરિક સામાન ચારિત્ર
સાતિચાર અને ઉત્કૃષ્ટ ૬ માસનું છે અને યાવત્કથિક તે નિરતિચાર તથા
યાવજીવ સુધીનું ગણાય છે. આ સામાયિક ચારિત્રનો લાભ થયા વિના
શેષ ૪ ચારિત્રોનો લાભ થાય નહિ માટે સર્વથી પ્રથમ સામાયિક
ચારિત્ર કહ્યું છે. અથવા આગળ કહેવાતાં ચારે ચારિત્રો સામાયિક
ચારિત્રના જ વિશેષભેદ રૂપ છે, તેપણુ અર્થિ પ્રાથમિક વિશુદ્ધિ-
નેજ સામાયિક ચારિત્ર નામ આપેલું છે.

॥ ૨ હેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર ॥

પૂર્વ ચારિત્રપર્યાયનો (ચા૦ કાળનો) હેદ* કરી પુનઃ મહાત્ર-
તાનું ઉપસ્થાપન=આરોપણ કરવું તે હેદોપસ્થાપન ચારિત્ર. તે બે
પ્રકારે છે. ત્યાં મુનિએ મૂળગુણનો (મહાત્રતાનો) ઘાત કર્યો હોય

* ચારિત્ર પર્યાયના હેદનું પ્રયોગન એ છે કે પૂર્વે પાળેલો દીક્ષા-
પર્યાય (દીક્ષાકાળ) દોષના દંડ રૂપે ગણત્રીમાંથી રદ-બાતલ કરવો, એથી
માના મોટાના વ્યવહારમાં વિષમતા પડુ થઈ શકે છે.

॥ પરિહાર કલ્પી મુનિઓની સંજ્ઞા ॥

આ કલ્પમાં તપશ્ચર્યા કરનાર મુનિઓ તપશ્ચર્યા કરતા મુઘી ૬ માસ પર્યન્ત પગિહારી અથવા નિર્વિશમાનક કલ્પવાય, અને તપશ્ચર્યા કરી રહ્યા બાદ નિર્વિષ્ણકાયિક કલ્પવાય, તથા વૈધાવચ્ચ કરનાર મુનિઓ અનુપરિહારી કલ્પવાય અને ગુરૂ તરીકે સ્થાપિત મુનિ ધાન્યનાચાર્ય કલ્પવાય. જેથી એક મુનિને ઉત્કૃષ્ટ એ ચારે સંજ્ઞા પણ (શૂદ્ધા શૂદ્ધા કાળે) હોય છે.

॥ પરિહાર કલ્પના તપવિધિ વિગેરે ॥

શ્રીષ્ઠકાલમાં જઘન્ય થાય ભજ (૧ ઉપવાસ), મધ્યમ પદ્મ ભજ (૨ ઉપવાસ), અને ઉત્કૃષ્ટ અષ્ટમભજ (૩ ઉપવાસ). શિશિરકાલમાં જઘન્ય છદ્ભજ, મધ્યમ અષ્ટમભજ, અને ઉત્કૃષ્ટ દશમભજ (૪ ઉપવાસ). તથા વર્ષાકાલમાં જઘન્ય અષ્ટમભજ, મધ્યમ દશમભજ, અને ઉત્કૃષ્ટ દ્વદશભજ (૫ ઉપવાસ) એ પ્રમાણે ચાર પરિહારી સાધુઓની તપશ્ચર્યા જાણવી, અને અનુપરિહારી તથા વાચનાચાર્ય તો તપપ્રવેશ સિવાયના કાળમાં સર્વદા આચાર્ય (આચંખિત) કરે છે, અને તપપ્રવેશ વખતે પૂર્વોક્ત તપશ્ચર્યા કરે છે.

આ પરિહાર કલ્પ ૧૮ માસે સમાપ્ત થયા બાદ તે મુનિઓ પુનઃ એજ પરિહાર કલ્પ આદરે, અથવા જન કલ્પી થાય (એટલે જનેન્દ્ર ભગવંતને અનુસરતી ઉત્સર્ગ માર્ગની ઉત્કૃષ્ટ ક્રિયાવાળો કલ્પ તે જનકલ્પ તેને અંગીકાર કરે) અથવા સ્થવિર કલ્પમાં (અપવાદ માર્ગની સામાચારીવાળા ગચ્છમાં) પ્રવેશ કરે. આ કલ્પ અંગીકાર કરનાર પ્રથમ સંઘયણી, પૂર્વધર લખિવાળા, એવા નપુંસકવેદી અથવા પુરુષવેદી (પણ સ્ત્રી વેદી નહિ એવા) મુનિ હોય છે. આ મુનિઓ આંખમાં પડેલું તૂણ પણ બહાર કાઢે નહિ, અપવાદ માર્ગ આદરે નહિ, ત્રીજે પ્રહર ભિક્ષાગ્રન કરે, ભિક્ષા સિવાયના કાળમાં કાચોત્સર્ગમાં રહે, કોઈને દીક્ષા આપે નહિ પરંતુ ઉપદેશ આપે, નવું સિદ્ધાન્ત ન લાણે પણ પ્રથમનું લાણેલું સ્મરણ કરે, હત્યાદિ વિશેષ સામાચારી અન્યાન્તરથી જાણવી. આ ચારિત્રની

વિશુદ્ધિ પ્રથમનાં એ ચારિત્રની વિશુદ્ધિથી અધિક મળ્યુંથી, અને પૂર્વીક એ ચારિત્રના અધ્યયનમાંથી ઉપર આ ચારિત્રના અધ્યયનમાં (આખાના વિશુદ્ધ પદ્ધિમાં) અત્યંત હોવાના પ્રેરણાપ્રભાવ બિન નથી અનુક્રમે અધિક અધિક વિશુદ્ધ મળ્યા.

॥ ૪ મૂલ્ય મંપગય ચારિત્ર ॥

મૂલ્ય એટલે નિહિરૂપ (સૂર્યરૂપ) ધરતી જે અતિ જલન્ય સિત્તમ એટલે હોય કયાય, તેના ઉપર જે ચારિત્ર તે મૂલ્યમયગત જાતિય હોવાય, હોય માત્ર અને માયા એ ત્રણ કયાય કે.ય થયામા અર્થાત્ ૨૬ માદનીયમાંથી નં. હોયના ૨૭ માદનીય કયાય થયા બાદ અને મંપગત હોયમાં ત્રણ બાદ મંપગત હોયના ઉપર વિનાય પાયામા અર્થાત્ હોય એક મૂલ્ય હોયના ૨૭ થયે ૩૦ થા મૂલ્યમંપગત મૂલ્યધાનમાં વળતા હોયને મૂલ્ય મં પગય ચારિત્ર હોવાય ૧. એ ચારિત્રના એ એક છે. ત્યાં ૨૫મા મેલિયી પાયા હોયને ૧૦ મા મૂલ્યધાને પતિય રમાના અધ્યય માય હોવાથી સંકલ્પકમાત્ર મૂલ્યમયગત, અને ઉચ્ચત્ર મેલિય એ માયા તથા ૧૫ મેલિયે માયા હોયને ૧૦ મા મૂલ્યધાને વિશુદ્ધ-આત્મા રમાના અધ્યયમાય હોવાથી વિશુદ્ધમાત્ર મૂલ્ય મંપગત અર્થાત્ હોય ૪

તત્ત્વો ઓ અદ્યવાય, ત્ત્વો મંપગતિ જીવ્યોમંપગતિ

એ અનિમિત્ત મુવિદિયા, વત્ત્વોમિ અવગતતં ત્ત્વો ૧૨૩૧

૧૨૩૧ અવગત

૧૨૩૧ અવગત, ૧૨૩૧ અવગત, ૧૨૩૧ અવગત

૧૨૩૧ અવગત, ૧૨૩૧ અવગત, ૧૨૩૧ અવગત

અવગત, ૧૨૩૧ અવગત

અવગત, ૧૨૩૧ અવગત, ૧૨૩૧ અવગત

અવગત, ૧૨૩૧ અવગત, ૧૨૩૧ અવગત

અવગત, ૧૨૩૧ અવગત, ૧૨૩૧ અવગત

૧

શબ્દાર્થ:—

મત્તો=ત્યારમાદ

મ=યગી

મહરકાયં=યથાખ્યાત ચારિત્ર

કાયં=પ્રખ્યાત છે.

મત્તમિ=સર્વ

જીવલોગમિ=૨૪સાક્રમાં,

જગતમાં.

ઝં=જે (યથાખ્યાત ચારિત્ર)ને

ચરિત્રુણ=આચરીને

મુચિદિયા=મુચિદિત ઇવે

વચ્ચતિ=પામે છે, જાય છે

મયરામર=અજરામર, મોક્ષ

ઠાણં=સ્થાનને

ગાથાર્થ:—યગી ત્યારમાદ સર્વ જગતમાં પ્રસિદ્ધ એવું યથાખ્યાત ચારિત્ર છે, કે જે ચારિત્રને આચરી મુચિદિત ઇવે (ઉત્તમ વિધિપૂર્વક પ્રતિપાલન કરનાર ઇવે) મોક્ષ સ્થાનને પ્રાપ્ત કરે છે ॥ ૩૩ ॥

વિશેષાર્થ:—પૂર્વે ચાર પ્રકારનાં ચારિત્રોનું સ્વરૂપ કહ્યા બાદ હવે આ ગાથામાં પાંચમા યથાખ્યાત ચારિત્રનું સ્વરૂપ કહેવાય છે.

॥ ૬ યથાહ્યાત ચારિત્ર ॥

યથા=જેમ (અરિહંત ભગવંતે સિદ્ધાન્તમાં બેવું) હ્યાત=કહ્યું છે તેવું (સર્વથા કપાયના અનુદય-ઉદયાભાવવાળું) ચારિત્ર તે યથાહ્યાત ચારિત્ર કહેવાય. આ ચારિત્રમાં ૨૮ મોહનીયમાંની કોઇ એક પણ મોહનીયનો ઉદય હોય નહિ, પરંતુ સત્તાની ભજના (હોય ન હોય) જાણવો. આ ચારિત્રના બે ભેદ છે, ત્યાં ઉપશાન્ત શ્રેણિવંતને ૧૧ મા ગુણસ્થાને સર્વ મોહનીય (ઉપશાન્ત થવાથી) સત્તામાં છે પરંતુ ઉદયમાં નથી તેથી અકપાયીપણું હોવાથી તે ઉપશાન્ત યથાહ્યાત છે, અને કપકશ્રેણિવંતને મોહનીય સર્વથા કપ થતાં સત્તા અને ઉદય બંનેના અભાવે અકપાયીપણું હોવાથી તે ક્ષાયિકયથાહ્યાત ચારિત્ર કહેવાય. એ પ્રમાણે એ યથાખ્યાત ચારિત્ર ૧૧-૧૨-૧૩-૧૪ એ ચાર ગુણસ્થાને હોય છે. ત્યાં ૧૧-૧૨ માં ગુણસ્થાને કેવળજ્ઞાન ન હોવાથી છત્તસ્ય(અસર્વજ્ઞ) યથાહ્યાત, અને ૧૩-૧૪ માં ગુણસ્થાને કેવળજ્ઞાન હોવાથી કેવલિક યથાહ્યાત, એવા પણ બે ભેદ છે.

આ સંવરતત્ત્વમાં ૫ ચારિત્ર કથ્યાં છે, પરન્તુ છઠ્ઠું 'વૃંદા વિ-
રતિ ચારિત્ર' એવો અલ્પ સંવર ધર્મવાળું હોવાથી કહ્યું નથી તે-
મજ માર્ગજ્ઞાનેદોમાં કહેવાનું સાતમું 'અવિરતિ ચારિત્ર' વાસ્તવિક
રીતે ચારિત્ર રૂપ નથી, તેમજ અલ્પ સંવરધર્મવાળું પણ નથી માટે
આ સંવર તત્ત્વમાં ગણવા યોગ્ય નથી.

II સંવર તત્ત્વ જાણવાનો ઉદ્દેશ. II

સંવર તત્ત્વના ૫૭ બેદનું સ્વરૂપ જાણીને આત્મા વિચાર કરે
કે—જે કર્મના સંબંધથી આત્મા સંસાર જ્રમણ કરે છે અને આ-
ત્મસ્વરૂપથી જ્રમ ધાય છે તે ભાવી કર્મનો રોધ એજ સંવર તત્ત્વ
છે. માટે તે સંવર તત્ત્વ મારા આત્માનું સ્વરૂપ હોવાથી આદરવા
યોગ્ય છે, એમ વિચારી અવિરત શુદ્ધસ્થ^૩ હોય તો સ્પૂલ અહિંસા

૧ દેશ એટલે અલ્પ અંશે વિરતિ એટલે વ્રત નિયમવાળું ચારિત્ર તે
દેશવિરતિ ચારિત્ર કહેવાય. એનું બીજું નામ સપ્તમાસંવમ એટલે કંઈક
અંશે સંયમ—ચારિત્ર છે, અને ઈકં અંશે અમંયમ—અચારિત્ર છે. કારણ કે
આ ચારિત્ર ૫ અણુવ્રત—લઘુવ્રત રૂપ છે, અને સામાયિકાદિ ૫ ચારિત્રો ૫
મહાવ્રત રૂપ છે, માટે તે સામાન્ય આદિ ચારિત્રની અપેક્ષાએ અત્યંત લઘુ
હોવાથી દેશવિરતિ ચારિત્ર સંપૂર્ણ ચારિત્ર રૂપ નથી. આ દેશવિરતિ ચારિત્ર
ગૃહસ્થોને—શ્રાવકોને જન્યથી ૧ વ્રત અને ઉન્નતથી ૧૨ વ્રત અંગીકાર
કરનારને હોય છે. એમાં સ્થાવર—એકેન્દ્રિય જીવોની હિંસાનો ત્યાગ નહિ
પણ મતના હોય છે, અને વ્રસ જીવોની હિંસાનો તો પ્રાયઃ અનુમતિ સિવાય
સર્વથા ત્યાગ હોય છે.

૨ જેમાં સર્વથા વ્રત નિયમનો અભાવ તે અવિરતિ ચારિત્ર, અથવા
વ્રત નિયમ આદિનો સદ્ભાવ હોય પરન્તુ સમ્યક્ શ્રદ્ધા રહિત (મિથ્યાત્વ
યુક્ત) હોય તોપણ અવિરતિચારિત્ર કહેવાય. એમાં પહેલા અર્થ વાળા
અવિરતિપણાને ચારિત્ર શબ્દ લેવાનું કારણ કે માર્ગજ્ઞાનેદોમાં ચારિત્ર
માર્ગજ્ઞાને વિશે સર્વ મંત્રારી જીવોનો સમાવેશ કરવાનો છે. અને બીજા
અર્થ વાળા અવિરતિમાં તો દ્રવ્ય ચારિત્ર અથવા બાહ્ય ચારિત્રરૂપ ક્રિયા સ્પષ્ટ
દેખાય છે તે કારણથી ચારિત્ર શબ્દ જોડી શકાય છે.

૩ દેશવિરત ગૃહસ્થને પણ અનેક આરંભ સમાર્ગજ હોવાથી તથા
ધર્મધ્યાનની ગીજુના હોવાથી (ગૃહસ્થને) મંવરધર્મની મુખ્યતા નથી.

અન્ય સહિત પદ્યોદ્

ચારસ વિહં તવો ગિજ્જરા, ય વંચો પયડ દિદ રસ વ્વપસ
મેવહિં વચ વિગળ્લો નાયવો ॥ ૩૪ ॥

સાધાર્થ્ય—

ચારસવિહં = ચાર પ્રકારનો
તવો = તપ
ગિજ્જરા = નિર્જરરાત્વ છે.
ય = વળી
વંચો = અન્યતત્વ
વચવિગળ્લો = ચાર પ્રકારનો છે.

પયડ = પ્રતિબિંબ
દિદ = સ્થિતિબિંબ
અણુભાગ = અણુભાગ (રસ) બિંબ
વ્વપસ = પ્રદેશબિંબ
મેવહિં = એ (ચાર) બિંબ-ચાર
પ્રકાર
નાયવો = જાણવો

સાધાર્થ્ય—ચાર પ્રકારનો તપ તે નિર્જરરા તત્વ છે. વળી અન્યતત્વ પ્રતિબિંબ સ્થિતિબિંબ રસબિંબ અને પ્રદેશબિંબ એ પ્રમાણે ચાર પ્રકારે જાણવું ॥ ૩૪ ॥

વિશેષાર્થ—આ ગાથામાં ચારસવિહં તવો ગિજ્જરા એટલા વાક્યવડે નિર્જરરાત્વ કહ્યું છે, અને રાષ વાક્યવડે અન્યતત્વ કહ્યું છે. ત્યાં નિર્જરરા દ્રવ્યથી અને ભાવથી એમ બે પ્રકારની છે. કર્મ પુદ્ગલોને આત્મ પ્રદેશમાંથી ખેંચવાં તે દ્રવ્યનિર્જગ અને જોનાથી તે કર્મપુદ્ગલો ખરે-નિર્જરે તેવા આત્માના તપશ્ચર્યાદિ વાળા શુદ્ધ પરિણામ તે માત્રનિર્જરા કહેવાય. અથવા અકામ નિર્જરા અને સકામ નિર્જરરાનો અર્થ પણ પેટલી ગાથાના અર્થમાં લખ્યો છે ત્યાંથી જાણવો. ૧૨ પ્રકારના તપનું સ્વરૂપ આગળની ગાથાઓમાં કહેવાયે. શ્રીતત્વાર્થસૂત્રમાં પણ પૂજ્ય શ્રી ઉમાસ્વામિ વાક્યવડે તપસા નિર્જગ ચ એ સૂત્રવડે તપથી જ નિર્જરરા કહી છે, વળી તપશ્ચર્યાથી નિઃકલિન^૧ કર્મેણિ પણ કાય કહ્યો છે.

૧ નિઃકલિન કર્મ એટલે અતિ સાદુ સૂચી બધારેલ કર્મ, તે પણ અલ્પ-નિકાષિત અને મુનિકાષિત (અનિરાય સાદુ મંથવાળું) એમ ૨ પ્રકાર છે. ત્યાં તપશ્ચર્યાથી અમુક હદ સુધીનાં અલ્પનિકાષિત કર્મો કાય કાય છે.

દ્વયે આપાના પૂર્વાર્થમાં કહેલા સંજો એ મજાથી પ્રાર્થનાને
અન્યત્રવના ૪ બેર કયા છે. ત્યાં કોઈનીરૂપર અથવા અગ્નિ અને
હોદનેનારૂપર આપા અને કર્મના પદ્ધતિને તાત્પર્ય-સંજોનારૂપર મંત્રરૂ
ને સમ્યક કહેવાય. તેના આરૂ બેરનું સ્વરૂપ મથકના પાનેજ ઉકેલી
આપામાં કહેતા. ખાસ અર્થ કહેવાયો નહિ.

અરથના—૧૨ આપામાં (આખાવપરી) ૧૨ પ્રકારના તપ તે
નિર્જલમ કહી. પરંતુ તેમાં ૬ પ્રકારના બાધ તપ અને ૬ પ્રકારના
અન્યત્રવ તપ છે. તેથી દ્વયે આ આપામાં પ્રથમ ૬ પ્રકારના
તપ તપ કહે છે.

જ્વળમળમૂળાંઝરિયા, વિર્ગાસંગેદણં મ્મમાઝો
વાવહિરેયો મંત્રી-જગા ચ વજ્જો નયો હોરૂ ॥૩૫॥

મંત્રીજ ન જગા

જગમજ્જોઃસિકા-રૂપિરૂપેદણ રમાવાગઃ

વાવહરેયો મંત્રીજગા ચ વાવહરેયો મરિય ॥ ૩૫ ॥

અન્યત્રવ અર્થેજ તપ ૬

જગમજ્જો, રૂપા જગમજ્જો, રૂપિરૂપે રૂપેદણ, રમા રમામો

વાવહરેયો, જગમજ્જો, વાવહરેયો મંત્રી રૂપે રૂપે ॥૩૫॥

સાન્ય

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬ જગમજ્જો ન અન્યત્રવ તપ ૬

ગાપાર્થ:—અનશન તપ, ઊનોદરિકા તપ, વૃત્તિસંક્ષેપ તપ, રસત્યાગ તપ, કાયકલેશ તપ, અને સંતીનતા તપ (એ ૬ પ્રકારનો) આશ્ર તપ છે ॥ ૩૫ ॥

વિશેષાર્થ—૧ અનશન તપ—અન્ન એટલે નહિ અને અશન એટલે આહાર. અર્થાત્ સિદ્ધાન્ત વિધિએ આહારનો ત્યાગ કરવો તે અનશન તપ કહેવાય, પરંતુ તપ પ્રત્યાખ્યાનની અપેક્ષા રહિત ભૂખ્યા રહેવા માત્રથી અનશન તપ થતો નથી. એટલે લંઘન માત્ર કહેવાય છે.

૨ ઊનોદરિકા તપ—ઊન એટલે ન્યૂન ઉદરિકા=ઉદરપૂર્તિ કરવી તે. અહિં ઉપકરણની ન્યૂનતા કરવો, અને ક્રુધા કરતાં ન્યૂન આહાર કરવો તે દ્રવ્ય ઊનોદરિકા તથા રાગ વિગરે અદ્ય કરવા તે માત્ર ઊનોદરિકા. આ તપમાં પુરુષનો આહાર ૩૨ ક્વલ અને સ્ત્રીનો આહાર ૨૮ ક્વલ પ્રમાણે ગણીને યથાધ્યાય પુરુષની ઊનોદરિકા ૬-૧૨-૧૬-૨૪-અને ૩૨ ક્વલ ભક્ષણથી પાંચ પ્રકારે છે, અને સ્ત્રીની ઊનોદરિકા ૪-૮-૧૨-૨૦-૧૭ ક્વલ ભક્ષણથી પાંચ પ્રકારે છે.

૩ વૃત્તિસંક્ષેપ તપ—દ્રવ્યાદિક ચાર ભેદ મનાવૃત્તિનો સંક્ષેપ, અર્થાત્ દ્રવ્યથી^૨ દૌર્બથી કાળથી અને ભાવથી ભિક્ષા વિગેરેના અભિમત્ત ધારણ કરવા તે.

૪ રસત્યાગ તપ—રસ એટલે દૂધ-દહિં-ધી-તેલ-ગાળ-અને

૧ તેના બે ભેદ છે. ૧ યાવન્નશ્વ અને ૨ ઇત્વરિક. ત્યાં પાદપોષગમ અને ભક્તપ્રત્યાખ્યાન એ બે અનશન મરણ પર્યન્ત સંલેખના પૂલક કરાય છે, તેના પણ નિહારિમ અને અનિહારિમ એવા બે બે ભેદ છે. ત્યાં અનશન અંગીકાર કર્યા પછી શરીરને નિપતસ્થાનથી બહાર કાઢવું તે નિહારિમ, અને તેમ સ્થાનકે રહેવું તે અનિહારિમ. એ ચારે ભેદ યાવન્નશ્વ અનશનના છે, અને ઇત્વરિક અનશન સર્વથી અને દેશથી એમ બે પ્રકારે છે. ત્યાં ચારે પ્રકારના આહારના ત્યાગવાળો (ચઉપિદાર) ઉપવામ-૭૬ અન્ન આદિ મર્ચથી કહેવાય, અને નમ્બકારમદિય પોરિસી આદિ દેશથી કહેવાય.

૨ દ્રવ્યથી—અમુક વસ્તુનો, શેત્રથી—અમુક સ્થાનનો, કાળથી—અમુક કાળ, અને ભાવથી—રાગદ્વેષ રહિતપણે જે (મનાવૃત્તિઓ પાછી દાવાવા રૂપ) રત્તિ સંક્ષેપ તે દ્રવ્યાદિકથી ૪ પ્રકારનો કહેવાય.

તર્કશી વસ્તુ એ ૬ સ્વપ્રવિગય, તથા મરિતો-મોસ-માખલુ-અને
મર એ ચાર મદ્વિગય. ત્યાં મદ્વિગયનો સર્વથા ત્યાગ અને
સ્વપ્રવિગયનો દ્રવ્યપરિ ચાર બેરે વધારાગ્ય ત્યાગ કરેલા તે રસ-
ત્યાગ કરેલાય.

૫ વાણકોરુ તથા—રીસાગન આદિ આનનાથી (વિમવાની
વિધિઆથી) બેમરુ. કાપોમરુ કરેલા અને ફેરાનો દોષ કરેલા
વિધિ કાપાકોરુ તથા છે.

૬ મંડીનવા તથા—મંડીનવા મંડરો મેરરુ. નંમેરુ. ત્યાં અમુ-
બખાને પ્રવર્તની મરિતો મરરો મેરરો પાલી દુધાવરો તે રાત્રિ
મંડીનવા, કાપો કોલાય તે જગત મંડીનવા અમુબ કોલાય નિ-
વર્તુ તે હોમ મંડીનવા, અને મંડી પમુલપુમના બખાવારો મેધા-
નના ત્યાગ કરે મામે કપાલમાં મેધુ તે મંડીનવારો મંડીનવા
કરેલાય. એ જ મેધાને મંડીનવા તથા આરુપે.

એ પ્રમાણે ૬ પ્રકારનો આરુ તથા છે તે તથા વિધિઆદિ-
એ ૫૩ કો છે. કોલાયક જે રમીને તથાવે કો છે, અને આદિ
વેખાવવાનો છે તથા મંડીનવાતથાવે છે ત્યાં એ ૬ પ્રકારનો જગત્ત
કરેલાય છે.

જગત્ત—જગત્તમાં ૬ પ્રકારનો આરુ તથા મંડીને હવે આ
બધામાં ૬ પ્રકારનો અવરુત્ત તથા કરેલાય છે.

વાણકોરુ વિગતો, મેધાકરુ મરિત મરનાઓ
જગત્ત તથામંડીનવા ૫૩, રાત્રિનેમરઓ મરો હોરુ ૧૧૧

અમુબ અમુબ
જગત્ત તથા મંડીનવા મેધાકરુ મરિત મરનાઓ
જગત્ત જગત્ત તથા મંડીનવા મેધાકરુ મરિત મરનાઓ
અમુબ અમુબ
૧ ૫૫૫ ૫૫૫ ૫૫૫ ૫૫૫ ૫૫૫ ૫૫૫ ૫૫૫

સામ્યાર્થ:—

પ્રાયશ્ચિત્તનં=પ્રાયશ્ચિત્ત તપ
 વિનયો=વિનય તપ
 વૈયાકૃત્ય=વૈયાકૃત્ય તપ
 તેમજ=તેમજ
 સ્વાધ્યાસો=સ્વાધ્યાસ તપ
 જ્ઞાનં=જ્ઞાન તપ

ઉચ્ચગ્ગો=કાયોત્સર્ગ તપ
 ઋષિ=પણ
 અ=અને
 અભ્યન્તરો=અભ્યન્તર
 તપો=તપ
 હોદ=છે.

સામ્યાર્થ:—પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, વૈયાકૃત્ય, તેમજ સ્વાધ્યાસ, જ્ઞાન, અને કાયોત્સર્ગ પણ (એ ૬ પ્રકારનો) અભ્યન્તર તપ છે ॥ ૩૬ ॥

વિશેષાર્થ:—હવે ૬ પ્રકારનો અભ્યન્તર તપ કહેવાય છે. જે તપ લોકો બાહ્ય દ્રષ્ટિથી જાણી શકતા નથી, જે તપથી લોકો તપસ્વી કહેતા નથી, જેનાથી બાહ્ય શરીર તપનું નથી પરંતુ અભ્યન્તર આત્માને અને મનને તપાવે છે, અને વિશેષતઃ જે તપ અંતરંગ પ્રવૃત્તિવાળો હોય છે તેવા પ્રાયશ્ચિત્ત આદિકેને અભ્યન્તર તપ કહેવા છે તેનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે—

॥ ૧ પ્રાયશ્ચિત્ત તપ (૧૦ પ્રકારનો) ॥

ધ્યેતા અપરાધની શુદ્ધિ કરવી તે પ્રાયશ્ચિત્ત તપ ના ૧૦ બેઠા આ પ્રમાણે—

૧ આલોચના પ્રાયશ્ચિત્ત—કરેલા પાપનો શુદ્ધિ આદિ સમક્ષ પ્રકાર કરવો તે.

૨ પ્રતિક્રમણ પ્રાયશ્ચિત્ત—ધ્યેતુ પાપ પુનઃ નહિ કરવા માટે મિત્ઠામિ હુકમ (મારું પાપ મિથ્યા થાઓ એમ) કહેવું-દેવું તે.

૩ મિત્ર પ્રાયશ્ચિત્ત—કરેલ પાપ શુદ્ધ સમક્ષ કહેવું અને મિથ્યા હુકમ પણ દેવું તે.

૪ વિવેક પ્રાયશ્ચિત્ત—અકલ્પનીય અગ્રપાન વિગેરેના વિધિ-પૂર્વક ત્યાગ કરવો તે.

શબ્દાર્થ:—

પાયચ્છિન્ન=પ્રાયશ્ચિત્ત તપ
વિનયો=વિનય તપ
ઘેયાઘ્રય=ઘેયાઘ્રત્ય તપ
તદેચ=તેમજ
મજ્ઞાઓ=સ્વાધ્યાય તપ
જ્ઞાણં=ધ્યાન તપ

ઉસ્મગ્ગો=કાયોત્સર્ગ તપ
આવિ=પણ
અ=અને
અદિમનરઓ=અભ્યન્તર
તવો=તપ
હોર=છે.

માયાર્થ:—પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, ઘેયાઘ્રત્ય, તેમજ સ્વાધ્યાય, ધ્યાન, અને કાયોત્સર્ગ પણ (એ ૬ પ્રકારનો) અભ્યન્તર તપ છે ॥ ૩૬ ॥

વિશેષાર્થ:—હવે ૬ પ્રકારનો અભ્યન્તર તપ કહેવાય છે. જે તપ લોકો બાહ્ય દ્રષ્ટિથી જાણી શકતા નથી, જે તપથી લોકો તપસ્વી કહેતા નથી, જેનાથી બાહ્ય શરીર તપતું નથી પરંતુ અભ્યન્તર આત્માને અને મનને તપાવે છે, અને વિશેષતઃ જે તપ અંતરંગ પ્રવૃત્તિવાળો હોય છે તેવા પ્રાયશ્ચિત્ત આદિકેને અભ્યન્તર તપ કહેા છે તેનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે—

॥ ૧ પ્રાયશ્ચિત્ત તપ (૧૦ પ્રકારનો) ॥

ધ્યેલા અપરાધની શુદ્ધિ કરવી તે પ્રાયશ્ચિત્ત તપ ના ૧૦ બેદ આ પ્રમાણે—

૧ આલોચના પ્રાયશ્ચિત્ત—કરેલા પાપનો ગુરુઆદિ સમક્ષ પ્રકાશ કરવો તે.

૨ મતિક્રમણ પ્રાયશ્ચિત્ત—ધ્યેલું પાપ પુનઃ નહિ કરવા માટે મિન્હામિ હુઝું (મારું પાપ મિથ્યા થાઓ એમ) કહેવું-દેવું તે.

૩ મિત્ર પ્રાયશ્ચિત્ત—કરેલ પાપ ગુરુ સમક્ષ કહેવું અને મિથ્યા હુઝું પણ દેવું તે.

૪ વિવેક પ્રાયશ્ચિત્ત—અકલ્પનીય અત્રપાન વિગેરેના વિધિ-પૂર્વક ત્યાગ કરવો તે.

६. कार्योन्मत्तं प्राचक्षिष—प्राप्यते व्यापारो जन्तुं शक्तीं ध्याय
 ६२३ नृ

૬ મવ માસવિગ—કેલ ખાપના ૬:૩૫ નીચી પ્રમુખ તથા
૬:૩૫ ને.

૭ દેદ પ્રાચલિત—મદ્દામને પાત્ર પસારી અલ્પ લીધાના
કરિયા-અસાધ્યો ને.

८ मूल प्रायश्चित्त—भद्रा अपराधं पराधी भूतधी पूना मा
निय आपत्तु न.

१. भनदाभाण प्रादयिण—इति भनदाभाण प्रादयिण न इति
न्यां भाषी भनदाभाण न इति भाषायां न.

[illegible]

11. 2. विनय (3 इकाई) 3

[illegible]

1. 1990년대 초반부터 시작된 '신자유주의' 정책의 영향으로, 대기업과 중소기업 간의 격차가 심화되었다.
 2. 1997년 외환위기 이후, IMF의 압력으로 실시된 구조조정 과정에서 많은 중소기업이 폐업하거나 대규모 인원을 감축하였다.
 3. 2008년 글로벌 금융위기 이후, 내수 위축으로 인해 중소기업의 경영 상황이 더욱 악화되었다.
 4. 2010년대 들어서는 '4대강 사업'과 같은 대규모 공공사업이 진행되면서, 일부 중소기업은 새로운 기회를 얻었지만, 다른 일부는 경쟁을 견디지 못하였다.
 5. 2015년 이후, 정부의 중소기업 지원 정책이 강화되었지만, 여전히 중소기업의 생존과 성장을 위한 실질적인 대책이 필요하다.

॥ ૩ વૈયાટ્ય (૧૦ પ્રકારે) ॥

આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-તપસ્વી-સ્થાવિર-સાર્થ-ગૌડ-સાર્થ-

જે—અવના વંદના કરી તે મમ્કાર, આમનથી ઉભા થઇ જતું તે અમ્યુષ્યાન, વઆદિ આપતુ તે સન્માન, બેમવા માટે આસન સાધી બેમે કોણુ તે આમન પરિગ્રહન, આમન ગોડવી આપતુ તે આમનપ્રદાન વંદના કરી તે કૃતિકર્મ, બે હાથ જોડવા તે અંજલિપ્રદાન, આંત્ર ત્યારે આમા જતુ તે સન્નિવૃત્તમન, જાણ ત્યારે વગાવા જતુ તે વચ્ચાદ્રમન, અને બેકા હોય ત્યારે વૈયાવચ્ચ કરી તે વર્ણવાસના એ ૧૦ પ્રકારે સુધ્યા વિનય જાણવો.

તથા અનાસાતના વિનયના ૪૫ બેદ છે તે આ પ્રમાણે—તીર્થકર-ધર્મ-આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-સ્થવિર-કુલ-ગણ-મંથ-સામોગિક-(એક મંડલીમાં ગોચરીવાળા) તથા સમનોદ (સાધર્મિક-સમાન સામાચારીવાળા) એ ૧૦ તથા ૫ જ્ઞાન એ ૧૫ ની આસાતનાનો ત્યાગ, તેમજ એ ૧૫ નું ભક્તિ બહુમાન, અને એ ૧૫ ની વર્ણમંજવધના (ગુણપ્રવસા) એ પ્રમાણે ૪૫ બેદે બીજે અનાસાતના દર્શનવિનય જાણવો.

૩ ચારિત્ર વિનય—પાંચ ચારિત્રની સદ્દહ્યા (શ્રદ્ધા)-(કાયા વડે) સ્પર્શના-આદર-પાલન-અને પ્રરૂપણ તે પાંચ પ્રકારનો ચારિત્રવિનય જાણવો.

૪-૫-૬ યોગ વિનય—દર્શન તથા દર્શનીનું મન વચન કાયાવડે અશુભ ન કરવું, અને શુભમાં પ્રવૃત્તિ કરવી તે ૩ પ્રકારનો યોગ વિનય છે. (આ ૩ પ્રકારનો યોગ વિનય ઉપચાર વિનયમાં અન્તર્ગત ગણવાથી મૂળ વિનય ૪ પ્રકારનો થાય છે)

૭ ઘરવાર વિનય—આ વિનય ૭ પ્રકારનો છે. ૧ ગુર્વાદિકની પાસે રહેવું, ૨ ગુર્વાદિકની હજીને અનુસરવું, ૩ ગુર્વાદિકનો આદાર આજીવા વિગેરેથી પ્રત્યુપકાર કરવા, ૪ આદાગદિ આપવો, ૫ ઔષધાદિકથી પરિચર્યા કરવી, ૬ અવસરને હિમિત આચરણ કરવું, અને ૭ ગુર્વાદિકના કાર્યમાં તત્પર રહેવું.

૧ જ્ઞાન દીક્ષાપર્યાય અને વય વડે અધિક, ૨ વ્યાધિમગ્ન સાધુ ૩ નવ-દીક્ષિત ગિર્યા ૪ એક મંડલીમાં ગોચરીના વ્યવહારવાળા.

મિત્ર-પૂત્ર-ગર્ભ-ગ્રંથ-એ ૧૦ નું વધાપોષ્ય આદારે વગેરે વગર
આપણે, પાત્ર આગાપાત્રનું દત્તવિધી બ્રહ્મ જન્મમાન કરવું તે ૧૦
પ્રકારે વધાપોષ્ય કરેવાય.

॥ ૪ સ્વાધ્યાય (૬ મહારં) ॥

જન્યું જન્યાયું તે વાગતા, સોરઠ પડેલા તે વૃષ્ટતા, બંદુલ
આપે સંભારેલા તે વર્તિતના, પાટેલા અથનું સ્વરૂપ વિચારવું તે
ધનુષ્ય, અને પર્માપરેલા આપેલા તે પર્મવત્તા એ પાંચ પ્રકારેના
સ્વાધ્યાય જન્યુઓ.

॥ ૬ ધ્યાન-શુદ્ધિયાન (૨ મહારં) ॥

ધ્યાન એટલે મામતો આસમતા અથવા પાંચનિર્મલ એમ બે અર્થ
ઉ. ત્યાં ૪ પ્રકારનું પર્માધ્યાન અને ૬ પ્રકારનું શુદ્ધિધ્યાન તે અર્થ
અધ્યયનરતપર ૫૪૫ નિર્વર્તનગત્યમાં મળ્યા છે. અને ૬ પ્રકારનું આ 'ન'
ધ્યાન, તથા ૪ પ્રકારનું પર્માધ્યાન અમારું દિ કમ્મારે દોષાપી અર્થ
નિર્વર્તનગત્યમાં મળ્યા નહિ. એ પર્માધ્યાન શુદ્ધિધ્યાનના ૬ ૬ નિર્વર્ત.

૫ અર્થનું નિર્વર્તનગત્ય એટલે, ૧ અર્થનું અર્થ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦
૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦
૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦
૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦
૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦
૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦
૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦
૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

॥ ૩ વૈયાટ્ય (૧૦ પ્રકારે) ॥

આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-તપસ્વી-સ્થવિર-ગુહા-રત્ન-રોક્ષ-સાધ-

ખે—અવના વદના કરવી તે મજ્જાર, આસનથી ઉભા થઇ જવું તે અશુભાન, વસ્ત્રાદિ આપવું તે સન્માન, બેમવા માટે આસન લાવી બેસે છેવું તે આસન પરિવ્રજન, આગન ગોઠવી આપવું તે આમનપ્રજ્ઞાન વદના કરવી તે કૃતિકર્મ, બે હાથ બંડવા તે મંજાલિપ્રજ્ઞાન, આપે ત્યારે ગદામા જવું તે સન્નિવૃત્તમન, ક્વચ ત્યારે વજાવા જવું તે વજ્રાદ્રમન, અને બેઠા હોય ત્યારે વૈયાવચ્ચ કરવી તે વૈયુવાસના એ ૧૦ પ્રકારે મુરૂપા વિનય જાણવો.

તથા અનાશાતના વિનયના ૪૫ બેદ છે તે આ પ્રમાણે—તીર્થકર-ધર્મ-આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-સ્થવિર-કુલ-ગણ-મંધ-સાંભોગિક-(એક મંડલીમાં ગોચરીવાળા) તથા સમનોત્ત (સાધર્મિક-સમાન સામાચારીવાળા) એ ૧૦ તથા ૫ જ્ઞાન એ ૧૫ ની આશાતનાનો ત્યાગ, તેમજ એ ૧૫ નું લક્ષિત બહુમાન, અને એ ૧૫ ની વર્ણમંજવલના (ગુણપ્રસંસા) એ પ્રમાણે ૪૫ બેદે બીજી અનાશાતના દર્શનવિનય જાણવો.

૧ ચારિત્ર વિનય—પાંચ ચારિત્રની સદ્દલ્લા (શ્રદ્ધા)-(કાયા વડે) સ્પર્શના-આદર-પાલન-અને પ્રરૂપણ તે પાંચ પ્રકારનો ચારિત્રવિનય જાણવો.

૪-૫-૬ યોગ વિનય—દર્શન તથા દર્શનીનું મન વચન કાયાવડે અશુભ ન કરવું, અને શુભમાં પ્રવૃત્તિ કરવી તે ૩ પ્રકારનો યોગ વિનય છે. (આ ૩ પ્રકારનો યોગ વિનય ઉપચાર વિનયમાં અન્તર્ગત ગણવાથી મૂળ વિનય ૪ પ્રકારનો થાય છે)

૭ ડરવાર વિનય—આ વિનય ૭ પ્રકારનો છે. ૧ મુર્ચાદિકની પાસે રહેવું, ૨ મુર્ચાદિકની ઈચ્છાને અનુમરવું, ૩ મુર્ચાદિકનો આદાર આજુવા વિગેરેથી પ્રત્યુપકાર કરવા, ૪ આદાગદિ આપવો, ૫ ઔષધાદિકથી પરિચર્યા કરવી, ૬ અચરને હચિત આચરણ કરવું, અને ૭ મુર્ચાદિકના કાર્યમાં તત્પર રહેવું.

૧ જ્ઞાન દીક્ષાપર્વાવ અને વવ વડે અધિક, ૨ વ્યાધિમસ્ત સાદ દીક્ષિત ગિર્ય ૪ એક મંડલીમાં ગોચરીના વ્યવહારવાળા.

॥ ૬ કાયોત્તમર્ગ (૨ પ્રકારે)

કાય એટલે કાયા વિચેરના આધારનો ઉત્તમર્ગ એટલે ત્યાગ ને કાયોત્તમર્ગ અથવા (સામાન્ય શબ્દથી) ઉત્તમર્ગ કહેવાય. તે

શુભ્રજ્ઞાન—આ ધ્યાનનો પહેલો બેદ જુષાત્વ વિતર્ક સવિચાર છે. પૃથક્ત્વ એટલે વિન્નતા ને જે દ્રવ્ય ગુણ અથવા પર્યાયનું ધ્યાન ચાલુ હોય તે જ દ્રવ્યગુણપ્રાપ્તમાન્યિય ન હોવા ને ધ્યાન અન્યદ્રવ્ય ગુણ પર્યાયમાં ચાલુ થાય છે માટે પૃથક્ત્વ, નથા જુગાનીને જ આ ધ્યાન (વિશેષતઃ પૂર્વધર લખ્ધિવનને હોવાથી) વચનનું તના ઉપયોગવાળું હોય છે માટે (વિતર્કઃ શુભ્ર દત્તિ વચનાત્) વિતર્ક, અને એક યોગથી બીજા યોગમાં, એક અર્થથી બીજા અર્થમાં અને એક શબ્દથી બીજા શબ્દમાં અથવા શબ્દથી અર્થમાં અને અર્થથી શબ્દમાં આ ધ્યાનનો વિચાર એટલે સંચાર થાય માટે (વિચારોડયંજનયોગસક્રાન્તિ દત્તિ વચનાત્) સવિચાર હોવાથી પૃથક્ત્વ વિતર્ક સવિચાર કહેવાય છે. (આ ધ્યાન ઔગુપ્તને ૮માંથી ૧૧ માં ગુણરથાન મુધી હોય છે.

તથા પૂર્વોક્ત પહેલા બેદથી વિપરીત લક્ષણવાળું વાયુરહિત દીપકવત્ નિશ્ચલ એકજ દ્રવ્યાદિકના ચિંતનવાળું હોવાથી અવ્યક્તવ્ય એટલે એકત્વવાળું, પરંતુ આ ધ્યાન પણ પૂર્વધરને જુતાનુસારી ચિંતનવાળું હોવાથી વિતર્ક સાહત, અને અર્થ વ્યજન યોગની પૂરે કલા પ્રમાણે સંક્રાન્તિ-મંચરણ ન હોવાથી અવિચારવાળું છે. માટે આ બીજું શુક્લધ્યાન વ્યક્તવ્ય (અવ્યક્તવ્ય) વિતર્ક અવિચાર કહેવાય છે. આ ધ્યાનને અન્તે કેવળતાન થાય છે.

તથા તેરમા ગુણરથાનને અન્તે મન વચન યોગ રૂપા-રૂપા બાદ કાયયોગ રૂપની વખતે સૂક્ષ્મ કાયયોગી કેવલીને મૂઠ્ઠમક્રિયા અનિદ્વિત્તિ નામે ત્રીજું શુક્લધ્યાન છે. અર્થાત્ આ ધ્યાનમાં સૂક્ષ્મકાયયોગરૂપ ક્રિયા હોય છે, અને આ ધ્યાન પાછું વળનાર (પડનાર) ન હોવાથી એનું મૂઠ્ઠમ ક્રિયા અનિદ્વિત્તિ નામ છે.

તથા સૈલેલી અવરથામાં (૧૪મા ગુણરથાને અયોગીને) સૂક્ષ્મકાય-ક્રિયાનો પણ વિનાશ થાય છે, અને ત્યાંથી પુનઃ પડવાનું પણ નથી માટે તે અવરથામાં વ્યવહિન્ન ક્રિયા અપ્રતિપાત્તિ નામે ચોથું શુક્લધ્યાન હોય છે. આ ચોથું શુક્લધ્યાન પૂર્વપ્રયોગથી થાય છે, જેમ દંડવટે ચક્ર ફેરવી દંડ કાઢી લીધા બાદ પણ ચક્ર ફેરવુંગ રહે છે તેમ આ ધ્યાન પણ જાળવું.

શુક્લધ્યાનના ચાર બેદમાં પહેલાં બે શુક્લધ્યાન છદ્મરથને, અને છેલ્લાં

બન્ને પ્રકારની તપશ્ચર્યા કરે તો નિર્જર્ણરાત્વ ઉપાદેય સ્વરૂપ પ્રાપ્ત થાય છે, તેમજ પૂર્વેઅર્થ કર્મો ભરતીભૂત થાય છે. તથા નિર્જર્ણરાત્વ પ્રાપ્ત થતાં સંવરનત્વ તો અવશ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, કારણ કે એ બન્ને તત્ત્વનો પરસ્પર ગાઢ સંબંધ છે. અને સંવર તથા નિર્જર્ણ પ્રાપ્ત થતાં બીજાં સર્વે તત્ત્વો પાતપોતાના દેયોપાદેયાદિ સ્વરૂપે પ્રાપ્ત થાય છે, જેથી અન્તે મોક્ષનત્વ પણ પ્રાપ્ત થાય છે અને એજ આ નિર્જર્ણરાત્વ બાબતનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે ॥ ઇતિ ૧ નિર્જર્ણરાત્વ ॥

અવતરણ—૩૪ મી ગાથામાં બન્ધનત્વના સામાન્યથી ૪ શ્લોક કહ્યા અને હવે આ ગાથામાં તે ચાર પ્રકારના બન્ધનો અથ કહેવાય છે.

॥ અથ ૮ મું વન્ધ તત્ત્વમ્ ॥

પયઙ્ગ સહાવો વુત્તો, ઠિઈ કાલાવહારણં

અણુજાગો રસો જેઓ, પણ્ણો દલસંચઓ ॥૩૭॥

બાલ્ય તપશ્ચર્યાવિના કેવળ અબ્યન્તર તપથી થતી નથી. અબ્યન્તર તપ કરવામાં શરા એવા હથ્થર અરિદ્ધંત ભગવતો પણ ચારિત્ર લીધાબાદ હથ્થર અવસ્થા પર્યન્ત ધોર તપશ્ચર્યાઓ આદરે છે ત્યારેજ નિર્જર્ણરાધર્મ પ્રગટ થતાં સર્વતપભૂં પ્રાપ્ત થાય છે. માટે બાલ્ય તપશ્ચર્યા આત્માનો ખરા કસોટી ધર્મ છે, એટલુંજ નહિ પણ બાલ્ય તપશ્ચર્યા એજ અબ્યન્તર તપશ્ચર્યાનું ક્ષિત્ર (સ્પષ્ટ નિશાની) છે. આત્મા જે આત્મધર્મ સન્મુખ થયો હોય તે બાલ્યતપશ્ચર્યા અવશ્ય પ્રાપ્ત થાયજ. વળી બાલ્યતપ અને અબ્યન્તર તપ બન્ને પરસ્પરોત્પાદક છે, એટલે બાલ્યતપથી પરિણામે અબ્યન્તર તપ પ્રગટ થાય છે, અને અબ્યન્તર તપથી બાલ્યતપ તો અવશ્ય પ્રગટ થાયજ માટે ઉપવાસ આદિ બાલ્યતપ પણ મહામાંગલિક છે, સર્વનિર્દિષ્ટાયક છે, અને પરપરાએ મુક્તિદાયક પણ ॥ એમ જાણી દે જીતારુઓ ! તમે પરમ પવિત્ર એવા બ્રાહ્મણનો પણ અનિ દુર્વધો આદર કરો, અને બાલ્યતપનો અવધૂતદ ન બોલો.

શ્રીકૃષ્ણ અનુવાદ

मृतिः स्वयं हवनः, मित्रिः काम्यादपाग्नं
अनुयागो रथो ह्यः, मृतेनो दन्तमन्त्रयः ॥३॥

ଅନନ୍ତ ଶ୍ରୀମତୀ ୧୯୨୬

भाषा-५२१ काष्ठ अक्षराने तथा दृष्ट संदर्भो हि
भाषा-५२१

पदः = भूति (भूतिर्नमः)	अनुभाषो = अनुभाषः
शास्त्रो = उपदेशः	(अनुभाषा-नमः)
गुणो = गुणः ।	वर्णो = वर्णः
विशे = निमित्तः (निमित्तनमः)	संज्ञो = संज्ञा
अज्ञः = अज्ञः	संज्ञो = संज्ञा (संज्ञा-नमः)
अवधारणः = निमित्तः	संज्ञो = संज्ञा (संज्ञा-नमः)

[illegible]

Received by the Secretary of the Board of Education
on the 10th day of June 1906

1. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 2. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 3. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 4. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 5. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 6. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 7. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 8. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 9. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의
 10. 1990년대 초반부터 시작된 '문화산업'의 부상과 '문화산업'의

Figure 1. The effect of the concentration of the *Agrobacterium* suspension on the transformation efficiency of *Agrobacterium* strains.

કૃતિમ્યં કહેવાય. અહિં પ્રકૃતિ એટલે સ્વભાવ એવો અર્થ છે, જે કે સ્થિતિ રસ અને પ્રદેશનો સમુદાય તે પ્રકૃતિમ્યં એવો અર્થ પણ છે પરંતુ અહિં તે અર્થનું પ્રયોજન નથી. તેમજ પ્રકૃતિ એટલે ભેદ એવો પણ અર્થ થાય છે.

૨ સ્થિતિવંધ—જે સમયે કર્મ બંધાય છે તેજ સમયે તે કર્મ કેટલા કાળ મુધી આત્મપ્રદેશો સાથે કર્મ સ્વરૂપે રહેવાનું છે તે પણ નિયત થાય છે. એ પ્રમાણે જીવ સાથે કર્મને રહેવાના કાળનો (સુ-દાનો) નિર્ણય તે સ્થિતિમ્યં કહેવાય. જેમ કોઈ મોઢક ૧ માસ મુધી રહે છે, કોઈ મોઢક ૧૫ દિવસ રહે છે, અને ત્યાર બાદ તે વિજુસી બાય છે, તેમ કોઈ કર્મ ઉત્કૃષ્ઠી ૭૦ કોડાકોડી સાગરો પમ મુધી અને કોઈ કર્મ ૪૦ કોડાકોડી સાગરોપમ મુધી જીવ સાથે સ્વસ્વરૂપે રહે છે, ત્યારબાદ તે કર્મના સ્વરૂપનો વિનાશ થાય છે તે સ્થિતિમ્યં.

૩ અનુમાગ વંધ—જે સમયે જે કર્મ બંધાય છે તે કર્મનું ફળ જીવને આદહાદકારી-શુભ કે દુઃખદાર્થી-અશુભ પ્રાપ્ત થશે તે શુભાશુભતા પણ તેજ સમયે નિયત થાય છે, તેમજ તે કર્મ જ્યારે શુભાશુભરૂપે ઉદયમાં આવે ત્યારે તીવ્ર મંદ કે મંદતર ઉદયમાં આવશે તે તીવ્ર મંદતા પણ તેજ સમયે નિયત થાય છે માટે શુભા-શુભતા અને તીવ્રમંદતાનું જે નિયતપણું બંધ સમયે થતું તે અનુમાગ વંધ અથવા 'સ્વયંધ' કહેવાય. જેમ કોઈ મોઢક અદ્ય વા અતિ મધુર હોય અથવા અદ્ય વા અતિ કડવો હોય તેમ કર્મમાં પણ કોઈ કર્મ શુભ હોય અને કોઈ કર્મ અશુભ હોય, તેમાં પણ કોઈ કર્મ તીવ્ર અનુભવ આપે કોઈ કર્મ મંદ અનુભવ આપે એવું બંધાય છે. તેમ જ કર્મના ઉદય-ફળ આશ્રયિ પણ તીવ્રમંદતા વિચારવી.

૪ પ્રદેશવંધ—જેમ કોઈ મોઢક ૦૧ શેર ફણિકનો (લોહનો) કોઈ મોઢક ૦૧ શેર ફણિકનો થાય છે, તેમ બંધ સમયે કોઈ કર્મના ઘણા પ્રદેશો અને કોઈ કર્મના અદ્ય પ્રદેશો બંધાય છે, પરંતુ ૬-

૧-૨ અહિં સમજાવતું તથા પ્રદેશવંધનું દિશિત વિગત સ્વરૂપ આ પ્રમાણે—

ઝાહનીયના તેથી પણ વિશેષ, અને વેદનીયના સર્વથી વિશેષ પ્ર-
દેશો બંધાય છે. એ પ્રદેશબંધ બાબતો.

પૂર્વોક્ત ચારે પ્રકારના બંધ બંધ શ્રમણે સમકાળે જ બંધાય

અર્થે શુભ પ્રકૃતિનો એકધ્યાનિક રમણધ દોષજ નહિ, અને અશુ-
ભમાં પણ મતિઆદિ ૪ જ્ઞાનાવરણ, ૩ દર્શનાવરણ (કેવલ ૦ વિના), ૪
સંત્યજન કોષાદિ, પુરુષવેદ, અને ૫ અન્તરાય એ ૧૭ પ્રકૃતિનોજ એક રથા-
નિક રમણધ ૯ મે શુભરથાને દોષ છે, જેવ અશુભ પ્રકૃતિઓનો જથ્થાથી
પણ દ્વિધ્યાનિક રસ બધાય છે. તથા અશુભ પ્રકૃતિનો રસ સિંખડાના રસ
સરખો કડવા એટલે જીવને પીડાકારી દોષ છે, અને શુભ પ્રકૃતિનો રસ
શેલડી સરખો મધુર એટલે જીવને આસ્વાદકારી દોષ છે. તે શુભાશુભ રસ
ના જે એકધ્યાનિકાદિ ૪ બેદ છે તેનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે—

સિંખડાનો અથવા શેલડીનો સ્વાભાવિક રસ તે વૃક્ષધ્યાનિક રસ મદ
હોય છે. ઉદાળીને અર્ધ રાખે તેવો દ્વિધ્યાનિક રસ તીવ્ર હોય છે. ત્રણ ભાગ
(૩ શેર) માંથી ઉદાળીને ૧ ભાગ (૧ શેર) રાખે તેવો ત્રિધ્યાનિક રસ
તીવ્રતર હોય છે, અને ઉદાળીને ચોથા ભાગ જેટલો રાખે તેવો ચતુરધ્યાનિક
રસ તીવ્રતમ હોય છે. એ ચારે બેદ પણ પરસ્પર અનન્તશુદ્ધ તરતમતા
વાળા (તદાવતવાળા) હોય છે.

॥ પ્રદેશ વંધ ॥

લોકને વિષે ઔદારિક—વૈકલ્પિક—આહારિક—તૈજસ-ભાષા—ધાસોઽઘવામ-મન
અને કાર્મણ એ ૮ જાતિની પુદ્ગલવર્ગણા જીવને ગ્રહણ થોડા છે, અને
૮ અગ્રહણ થોડા વર્ગણા પણ છે. ત્યાં સરખી મંખ્યાવાળા પરમાણ્વોના
બનેશ અનેક રકથો તે એક વર્ગણા કહેવાય, તેવી અનન્ત વર્ગણાઓ જીવ
એક સમયમાં ગ્રહણ કરે છે, અર્થે પ્રદેશબંધના પ્રમંથમાં તો ૮ મી કાર્મણ
વર્ગણાની જ અનન્ત વર્ગણાનો એક રકથ એવા અનન્ત રકથો જીવ પ્રતિસમય
ગ્રહણ કરે છે એમ બાણું. એ આડે વર્ગણા અનુક્રમે અધિક આધિક મુદ્દમ
છે, અને અનન્ત અનન્ત પ્રમેજે અધિક છે, પરન્તુ દેવાવગાદના (એકેક
રકથને રહેવાની જગ્યા) અનુક્રમે અદ્ય અદ્ય તો ૫૧ અંશુલના અમંખ્યા-
તમા ભાગ જેટલી જગ્યાની, જેમ ઔદારિકો એક રકથ જેટલા દંવમાં

અન્યથ સહિત પદ્યછેદ

પડ પડિહાર અસિ મજ્જ, હહ ચિત્ત કુલાલ મંડગારીણ
જહ ઇર્ણસિ ભાવા, કમ્માણ અવિ તહ ભાવા જાણ ॥૩૮॥

શબ્દાર્થ:

પડ = પાટો

પડિહાર = દ્વારપાળ

અસિ = તરવાર (ખડ્ગ)

મજ્જ = મદિરા

હહ = ખેડી

ચિત્ત = ચિતારો

કુલાલ = કુંભાર

મંડગારીણ = ભંડારી

જહ = જેમ

ઈર્ણસિ = એ વસ્તુઓના

ભાવા = સ્વભાવ છે

કમ્માણ = કર્મોના

અવિ = પણ

જાણ = જાણવા

તહ = તેવી રીતે

માવા = સ્વભાવ

શાબ્દાર્થ:—જેમ વિગેરેના પાટો-દ્વારપાળ-ખડ્ગ-મદિરા-ખેડી-ચિતારો-કુંભાર-અને ભંડારી એ (આડ) વસ્તુઓના જેવા સ્વભાવ છે, તેવા આડ કર્મોના પણ સ્વભાવ જાણવા ॥૩૮॥

વિશેષાર્થ:—૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મોના સ્વભાવ જીવનો જ્ઞાનગુણ આપે છે અને તે જ્ઞાનકર્મ ચક્ષુના પાટા સરખું છે. એટલે ચક્ષુએ પાટા બાંધ્યાથી જેમ કોઈ વસ્તુ દેખી જાણી શકાય નહિ, તેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મરૂપ પાટાથી જ્ઞાનરૂપ ચક્ષુવડે કંઈ જાણી શકાય નહિ. આ કર્મથી જીવનો અનન્ત જ્ઞાનગુણ અવશયલો છે.

૨ દર્શનાવરણીય કર્મોના સ્વભાવ જીવના દર્શનગુણને આપે છે. જેમ દ્વારપાળે રોકેલા મનુષ્યોને રાજા બેઠું શકેલો નથી તેમ જીવરૂપી રાજા દર્શનાવરણ કર્મોના ઉદયથી પદાર્થ અને વિષયોને દેખી શકેલો નથી. આ કર્મથી જીવનો અનન્ત દર્શનગુણ અવશયલો છે.

૩ ઘેડનાય કર્મોના સ્વભાવ જીવને મુખદુઃખ આપવાનો છે. જેમ મધવડે લેપાયેલી તરવારને આસ્વાદ્યતાં (ચાટતાં) પ્રથમ સ્વાદ લાગે, પંરન્તુ જલ કપાવાથી પદ્યાર દુઃખ બોગવડું પડે તેમ અહિં

થાય છે. આ કર્મને સ્વભાવ જીવના અગુરૂત્રુ ગુણને રોકવાનો છે.

૮ અન્તરાયકર્મ ભંડારી સરખું છે. જેમ રાજા દાન

ઉચ્ચ નીચપણનો ભેદ તો હુકી દ્રષ્ટિવાળા પૂર્વજ્ઞેએ મતિકરપનાથી ઉભો કરેલો છે, માટે આ વિચારની ઉદારતા વાળા જમાનામાં તો તે ભેદ સર્વથા નાબૂદ કરવા જેવો છે. ઈત્યાદિ કઈક વિચિત્ર માન્યતાઓ ઉભી કરી સર્વ મનુષ્ય સાથે ખાનપાન આદિકના સર્વ વ્યવહાર સમાન રીતે રાખવાનો ઉપદેશ આપે છે, પરંતુ તે સર્વ માન્યતા આર્યધર્મની વિરુદ્ધ છે કારણકે—

શ્રી છત્રેન્દ્રસાસ્ત્રીના આધારથી વિચારતા તો આ માતમા ગોત્રકર્મના ૨ ભેદ ઉપરથી ઉચ્ચનીચપણનો વ્યવહાર કર્મ જન્ય હોવાથી કુદરતીજ સમગ્રજ છે, પરંતુ કોઈ પૂર્વાચાર્યોએ મન કલ્પિત ભેદ ઉભો કર્યો હોય તેમ કોઈ રીતે માની શકાય નહિ. તથા ઉચ્ચ નીચપણનો ભેદ ગુણ-કાર્ય-આચાર-અને જન્મ ઉપર આધાર રાખે છે. તથા ઉચ્ચ નીચપણનો ભેદ વચન માત્રથી ભલે માનવામાં ન આવે પરંતુ કુદરતના કાયદાને તાબે થઈને તો તેઓ પણ પ્રવૃત્તિથી તે ભેદને કેટલીક રીતે સ્વીકારે છેજ.

પુનઃ શ્રી મહાવીરસ્વામી બ્રાહ્મણના શિશુકુળમાં અવતર્યા (ગર્ભ-મા આવ્યા) તે કારણથી સૌધર્મ ઇન્દ્ર સરખા દેવાધિપતિનું સિંહાસન પણ અગાધમાન થયું, અને ઇન્દ્રને પોતાની અવસ્થા ફરજ વિચારી ગર્ભસંહરણ જેવા પરિશ્રમમાં ઉતરતું પડ્યું. તેથી ઉચ્ચ નીચપણનો ભેદ પ્રાચીન અને કુદરતી છે એમ સ્પષ્ટ થાય છે, નહિતર આજુ જમાનાની ઉપ-રોક્ત માન્યતા પ્રમાણે વિચારીએ તો શ્રીમહાવીર ભગવત જ્ઞે દેવાનંદ બ્રાહ્મણની કુક્ષીથી જન્મ ધારણ કરે તો શું જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની ઉત્કૃષ્ટ આ રાધના ન કરી શકે? અથવા મોક્ષપદ ન પામી શકે? શું બ્રાહ્મણના શિશુકુળમાં જન્મેલા જીવોને સામ્રાજ્યમાં મોક્ષપદનો નિગેધ કર્યો છે? શું બ્રાહ્મણીનું અને ત્રિસક્તા સ્ત્રિપણીનું મનુષ્યપણું મરણું ન હતું? તથા સૌધર્મ ઇન્દ્ર જેવા દેવાધિપતિને બે સ્ત્રીઓના મનુષ્યત્વની મમાનના વિગેરે દલીલો નહિ સમગ્રજ હોય? કે જેથી “તીર્થકર ચક્રવર્તિઓ વામુદેવો બળદેવો દસકા કુળમાં ઉત્પન્ન થાય નહિ, અને કદાચ અનંતકાળે ઉત્પન્ન થવા જેવો નહિ બનવા યોગ્ય આશ્વર્જન બનાવ અને (ઉત્પન્ન થાય) તો પણ જન્મ તો પામેજ નહિ એ અનાદિમિદ નિયમનો ભંગ થવાનો અવગર આજે મારા જ્ઞે-તમાં દેખાય છે, તેથી મારે અનાદિ મિદ આચાર-ધર્મ છે કે મારે એ

આપવાના દેવમાવવાનો (સાતર) દોષ પડેલુ રાજ્યની નિર્દેશી-
ના વડીલ રહેનાર બંધારી એ પ્રતિકુળ દોષ નો અમુક અમુક
પ્રદાનની રાજ્યને ખોલ-નોલે છે દિવાદિ વાંદવાર મમજવવાથી રાજ્ય
પાતાની દિગ્ગા મુજબ રાજ ન આપી શકે. તેમ છતાં દેવમાવ
તો અનન્ય રાજ રાજ ખોલ ઉપમાન અને ચોરસરિય વાંદો છે.
પડેલુ આ અનન્યોય કર્મના કિયથી છતાં ને અનંત રાજદિ
દેવમાવ માર્પેક-પ્રગર થઈ શાતા નથી.

અવગણ—અનંતજનના દેવો મારે બાધાં પડેલા પ્રકૃતિ-
દોષ ને પ્રકૃતિ મારે બાધે એ અર્થને અનુમારે મુજબ પ્રકૃતિજન્ય
અનંત રાજ પ્રકૃતિજન્ય રિત્ત ૨ પ્રદાનનો છે ત્યાં મુજબપ્રકૃતિજન્ય
દેવો પ્રદાનનો અનંત તેના પ્રતિનિધિય રાજ પ્રકૃતિજન્ય પડે છે
ત્યાં પ્રદાનનો ર. ? ને આ મારાબાં દિવાદો છે

હા નાનદંસ્તારમગ્યેયનોત્તનામનોયાથિ

વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧

વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧
વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧

વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧
વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧
વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧

વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧
વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧
વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧

વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧
વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧
વિત્તં વ પળ ન રદુ રુદુગામ પટુ વિત્તપદુ વળવિત્તં ૨૧, ૧૧

સંસ્કૃત અનુવાદ

અત્ર જ્ઞાનદર્શનાવરણવેદ્યમોહાયુર્નામગોત્રાણિ

વિઘ્નં ચ પંચનવદ્વચષ્ટાવિંશતિચતુર્વિંશતદ્વિપંચવિઘ્નં ॥૨૮॥

અન્યથ સહિત પદચ્છેદ

ઇહ નાણ, દંસણાવરણ, વેય, મોહ, આઝ, નામ, ગોયાણિ
ચ વિઘ્નં (કર્મ) પળ નવ દુ અટ્ઠવીસ ચત તિસય દુ પળ વિહં॥

શબ્દાર્થ:—

ઇહ = અહિં

નાણ = જ્ઞાનાવરણ કર્મ

દંસણાવરણ = દર્શનાવરણ કર્મ

વેય = વેદનીય કર્મ

મોહ = મોહનીય કર્મ

આઝ = આયુષ્ય કર્મ

નામ = નામ કર્મ

ગોયાણિ = ગોત્ર કર્મ

વિઘ્નં = અન્તરાય કર્મ

ચ = અને

પળ = પાંચ પ્રકારે

નવ = નવ પ્રકારનું

દુ = બે પ્રકારનું

અટ્ઠવીસ = અઠ્ઠાવીસ પ્રકારનું

ચત = ચાર પ્રકારનું

તિસય = એકસો ત્રણ પ્રકારનું

દુ = બે પ્રકારનું

પળ = પાંચ પ્રકારનું

વિહં = પ્રકારનું

ગાથાર્થ:—અહિં (પ્રકૃતિઅન્ધમાં) જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ૫ પ્રકારનું, દર્શનાવરણીય કર્મ ૬ પ્રકારનું, વેદનીય કર્મ ૨ પ્રકારનું, મોહનીય કર્મ ૨૮ પ્રકારનું, આયુષ્ય કર્મ ૪ પ્રકારનું, નામકર્મ ૧૦૩ પ્રકારનું, ગોત્ર કર્મ ૨ પ્રકારનું, અને અન્તરાય કર્મ ૫ પ્રકારનું છે. (એ પ્રમાણે ૮ પ્રકારનો મૂળ પ્રકૃતિઅન્ધ, અને ૧૫૮ પ્રકારનો ઉત્તર પ્રકૃતિઅન્ધ છે) ॥૨૮॥

વિરોપાર્થ:—પુણ્યતત્ત્વમાં જે ૪૨ અને પાપતત્ત્વમાં ૮૨ પ્રકૃતિ મળી જે ૧૨૪ પ્રકૃતિ ગણાવી છે તેમાં તદ્વાવન એરહાન છે કે ત્યાં મોહનીયની ૨૮ અને નામ કર્મની ૬૭ પ્રકૃતિઓ ગણાવી છે, અને આ ગાથામાં મોહનીયની ૨૮ તથા નામકર્મની ૧૦૩ પ્રકૃતિ

ગણતરી છે. મારે મિત્રમાદુનીય અને મુશ્કેલી માદુનીય એ બે
અર્થ; મિત્રની માદુનીયની અર્થ ૨૮ મુશ્કેલી, અને પૂર્વે પુન્યત્રમાં
હોતાં પશ્ચીમમાં અર્થ ૧૫ અર્થન અને ૫ મંથાનનાર્થ ૨૦ શરી-
ર નામાર્થ ગણવાં. તથા ૧૨૮ માં વર્ણવતી જે ચાર ગણતરી
છે તે એક ચાર ગણતરી ૧૨૦ થાય છે, પરંતુ વર્ણવતીના ૪ બે-
રને બાકે ૨૦ ઉતરે એક છે તે ગણવાં. (વર્ણવતીની ૧૬ પ્રાણિ
અર્થ ગણવાં) ૧૫ અર્થન ૫ મંથાન અને વર્ણવતી મંથાન ૧૬
આધારવાર્થ એક ૩૬ પ્રાણિ પૂર્વાર્થ ૧૭માં ઉતરવાં નામાર્થની ૧૦૩
પ્રાણિ થાય. એ માર્ગ ૧૫૮ પ્રાણિઆનું ૨૪૩૫ પુન્યત્ર તથા
પાપત્રમાં ૧૬૦ છે. અને જે ન હોવાનું હોય તે પોતા હેતુ
માર્ગની વાજા.

અવગણના—પૂર્વે પ્રાણિજન ૧૮૧ બાર હોય શ્રીમદે શિશુનિગ્રહ
શિશુના પ્રાણમાં જે માપાયે આપે શિશુનિગ્રહ શિશુના છે.

નાળે ચ દંડનાકારે, વેગણિય બેચ અંતગા, ત્ર
ગાંધે વોડાવોડી, ત્રયગણં ત્રિજ ત્ર હોડા ૧૨૦૧

અર્થ ૧૨૦૧.

જામે ૫ દંડનાકારે, હેડાંદે હેડાંદે જ
નિદ હોડાવોડીનાની નિદિયોડી ૧૨૦૧

અર્થ ૧૨૦૧.

જામે ૨ દંડનાકારે, હેડાંદે જ દંડ ૨૫૦૧ જ
હોડાવોડી નીક હોડાવોડી ૨૫૦૧ ૧૨૦૧

અર્થ ૧૨૦૧.

જામે ૨૫૦૧ ૨૫૦૧ ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧ ૨૫૦૧ ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧ ૨૫૦૧ ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧ ૨૫૦૧ ૨૫૦૧

જામે ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧ ૨૫૦૧ ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧ ૨૫૦૧ ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧
જામે ૨૫૦૧ ૨૫૦૧ ૨૫૦૧

ગાથાર્થ:—જ્ઞાનાવરણ કર્મની, અને દર્શનાવરણ કર્મની, તથા નિશ્ચય વેદનીય કર્મની, અને અન્તરાય કર્મની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિ (અર્થાત્ એ ૪ નો ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિઅર્થ) ૩૦ કોડાકોડી સાગરોપમ છે. ॥ ૪૦ ॥

વિશેષાર્થ:—મુગમ છે. પરન્તુ ૩૦ કોડાકોડી એટલે ૩૦ કોડને ૧ કોડે ગુણતાં જે સંખ્યા આવે તે ૩૦ કોડાકોડી કહેવાય. (અર્થાત્ ૩૦,૦૦૦૦૦૦૦,૦૦૦૦૦૦૦ સાગરોપમ તે ૩૦ કોડ કોડ સાગરોપમ).

અહિં જે કર્મ જેટલા કોડાકોડી સાગરોપમનું બંધાય તે કર્મની તેટલા ૧૦૦ વર્ષ અપ્રાપ્ત (અનુદયઅવસ્થા) હોય છે, જેથી જ્ઞાનાવરણની અપ્રાપ્ત ૩૦૦૦ વર્ષની છે, માટે ૩૦ કોડ કોડ સાગરોપમ સ્થિતિ બંધવાળું જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ૩૦૦૦ વર્ષ ગયા પછી ઉદયમાં આવે અને પ્રતિ સમયે અનુક્રમે વિશેષહીન વિશેષહીન કર્મપુદ્ગલો ઉદયમાં આવી નિર્જરતાં ૩૦ કોડ કોડ સાગરોપમ પૂર્ણ થયે તે કર્મનો એક પણ આયુ છવ સાથે વિધમાન હોય નહિ. જેમ જેમ સ્થિતિઅર્થ ન્યૂન થાય તેમ તેમ અપ્રાપ્ત પણ ન્યૂન ન્યૂનતર થતાં યાવત અન્તમુહૂર્તની જઘન્ય અપ્રાપ્ત હોય છે. એ પ્રમાણે આયુષ્ય સિવાય રૂપ સાતે કર્મની અપ્રાપ્ત સ્થિતિને અનુસારે હીનાધિક હોય છે, અને આયુષ્યની અપ્રાપ્ત અનિયમિત હોય છે, કારણ કે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિઅર્થે જઘન્ય^૧ અપ્રાપ્ત પણ હોય અને જઘન્ય સ્થિતિઅર્થે ઉત્કૃષ્ટ^૨ અપ્રાપ્ત પણ હોય.

સિત્તરિ કોડાકોડી, મોહણિય વીસ નામ ગોણસુ
તિત્તીસં ચયરાઈ, આઝટિદ્વંધ ડકોસા ॥૪૧॥

૧ જઘન્ય સ્થિતિઅર્થે જઘન્ય અપ્રાપ્ત, જઘન્ય સ્થિતિઅર્થે ઉત્કૃષ્ટ અપ્રાપ્ત ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિઅર્થે જઘન્ય અપ્રાપ્ત, અને ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિઅર્થે ઉત્કૃષ્ટ અપ્રાપ્ત એમ આયુષ્યની અપ્રાપ્તની ચતુર્ભંગી જાણી.

૨-૩ જઘન્ય અપ્રાપ્ત અન્તમુહૂર્ત, એટલે સાધિક ૮૫ આવધિક, અને ઉત્કૃષ્ટ અપ્રાપ્ત પૂર્વકોડ વર્ષો ત્રીગે લાગ (એટલે ૨૩૫૨૦૦૦૦, ૦૦૦૦૦,૦૦૦૦૦૦૦ વર્ષ પ્રમાણ.)

સંસ્કૃત અનુવાદ

મમનિઃકોટીકોટયો મોરિનીયે વિઠનિર્નામગોત્રયોઃ
પ્રવદ્વિદ્વદતરાણ્યાયુઃ-સ્થિતિપંચ વચ્ચર્વાન્ ॥૪૧॥

અન્યથ અર્થિત્ર પર્યંચદ

મોરણિય વિચરિ કોટાકોટી, નામ ગોણુ ધીમ
આવ દિશ્ પંચ વચોના નિગોમં પ્રયગાં ॥૪૧॥

શબ્દાર્થ—

વિચરિ = વિચરે (૩૦)	વિર્નામ = નેચીમ
કોટાકોટી = કોટાકોટી	મદગાં = માનસીપમ
મોરણિય = મોરનીય ર્થના	આવ = આપુરવના
ધીમ = ધીમ (૨૦ કોટાકોટી)	વિદ્વદ્વ = વિદ્વિતપંચ
ત્રાય = ત્રાયર્થના	વચોના = વચોર્થના
ગોણુ = ગોણ ર્થના	

શબ્દાર્થ: કોટાકોટી ર્થના વિદ્વિતપંચ ૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ
ત્રાયમામ અર્થે ત્રાય ર્થના ૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી
આપુરવના વિદ્વિતપંચ ૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી

દિશે ર્થાર્થ—ગુણમં ૬

મદગાં = મદ ગાં ૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી
૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી

ત્રાયમામ ગુણમં ૨૦ કોટાકોટી, વિદ્વિતપંચ ૨૦ કોટાકોટી
ગોણુ ૨૦ કોટાકોટી, ત્રાય ૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી

અન્યત્ર અન્યત્ર

૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી
૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી ૨ માનસીપમ ૨૦ કોટાકોટી

અન્ય સહિત પદ્યછંદ

વેયણિજ જહન્ના વારસ મુહુત્ત, ના ગોણસુ અદ્ધ
સેસાણ અંતમુહુત્તં એયં વંધ દ્વિર્દ માણં ॥૪૨॥

શબ્દાર્થ:—

વારસ = ખાર (૧૨)
મુહુત્ત = મુહૂર્ત
જહન્ના = જઘન્ય સ્થિતિ
વેયણિજ = વેદનીય કર્મની
અદ્ધ = આઠ મુહૂર્ત
નામ = નામ કર્મની

ગોણસુ = ગોત્ર કર્મની
સેસાણ = શેષ પાંચ કર્મની
અંતમુહુત્તં = અન્તમુહૂર્ત
એયં = એ પ્રમાણે
વંધાદ્વિર્દ = સ્થિતિબંધનું
માણ = માન, પ્રમાણ છે.

ગાથાર્થ:—વેદનીય કર્મની જઘન્ય (ઓછામાં ઓછી) સ્થિતિ ૧૨ મુહૂર્તની, નામકર્મ તથા ગોત્રકર્મની ૮ મુહૂર્ત, અને શેષ પાંચ કર્મની જઘન્ય સ્થિતિ (બંધ) અન્તમુહૂર્ત, એ પ્રમાણે (આઠ કર્મના) સ્થિતિબંધનું પ્રમાણ બોલ્યું ॥ ૪૨ ॥

વિશેષાર્થ:—મુગમ છે. એ પ્રમાણે પ્રકૃતિબંધ અને સ્થિતિ-બંધનું સ્વરૂપ ગાથાથી કહ્યું, પરંતુ સસબંધ અને પ્રદેશ બંધનું સ્વરૂપ ગાથાદ્વારા કહેલું નથી માટે તે સ્વરૂપ અપૂર્ણ ન જોવાના કારણે ૩૭ મી ગાથાના અંધ પ્રસંગે લખ્યું છે ત્યાંથી જાણવું.

॥ બંધ તત્ત્વ જાણવાનો ઉદ્દેશ ॥

બંધતત્ત્વના ૪ બેદનું સ્વરૂપ સમજી આત્મા વિચાર કરે કે—આ ચાર પ્રકારના કર્મબંધથીજ હું અનાદિ કાળથી આ સંસારમાં રખાયો છું, નરની પેઠે અનેક રૂપ ધારણ કર્યો છે. અનેક મહાન કષ્ટ સહન કર્યો છે, અને હજી પણ જો આ કર્મબંધનો ત્યાગ નહિ કરું તો ભવિષ્યમાં પણ મારી એજ દશા કાયમ છે. હું મદારા આમસ્વરૂપથી બ્રહ્મ થયો છું અને ધર્શા. એ ચાર પ્રકારનો કર્મ બંધજ સર્વ દુઃખનું મૂળ છે. વળી કર્મનો પ્રકૃતિબંધ તો મદારા અનન્ત જ્ઞાનાદિ ગુણોને આગ્રહ કરનારો છે, અને મદારે તો અનન્ત

માનાદિ મૂંઝા પ્રગટ કરવાના છે, કમિનો સ્થિતિમન્ય વધુમાં વધુ
૮૦ કોડોદિ માનવેષમ છે, અને મ્હારી સ્થિતિ તો અત્યન્નિયતિ
છે, કમિનો રંગમન્ય તો મુખામુખ તથા ઘણિ અઘણિ છે, અને
મ્હારો રંગ તો અખંડ ચિતાનંદમય વિમુદ્ધ રંગપ્રવાહો છે, કમિનો
પ્રેમમન્ય તો અનન્ય પ્રેમી અને જડ રંગપ છે, પદ્મનું દે તો
અમન્ય પ્રેમી અને નિવન્યાવરણ મું. એ પ્રમાણે અન્યન્યનું
રંગપ અને મ્હારું રંગપ મંત્રોદ્ધિ બિન્ન દેવાયી મ્હારો અને કમિનો
અન્યન્ય ન પરો દેવાઈદિ પ્રિયારે કરી કમિન્ય તોવાનો ઉપાય છે,
અને આખાનો અન્યન્ય પદ્મ પ્રગટ કરવા મનમુખ ધાય, વર્તી પદ
કુદ્ધ પદિયાર મંત્રોદ્ધિ આદિ કમિન્યનાં આદરનિમિત્તતથા કોર માન
માયાકોબ આદિ જે કમિ અન્યનાં અન્યનંદનિર્મિત છે તે મરના ન્યામ
કો નિર્મળના તથા મંત્રોદ્ધિ ઉપોષ તન્નામે ઉપોષ રંગપ
પ્રાપ્ત છે, અને પાપ આદિ જે તન્નામે રંગપ્રાપ્ત પ્રાપ્ત છે તેમણે
પાપ સ્વર્ણ (૫૦) તો આખાની ઉપ ૧૨૩ પ્રાપ્ત પદ્મ (૧૬ મે
પુસ્તકમાં) આખાનો અન્યન્ય પદ્મ પ્રેમ કરી અને તે આખા
આખાને પ્રાપ્ત છે તેથી કમિન્યનાં મંત્રોદ્ધિ વિન્યાય પાપ અંજ
આ અન્યન્ય ૮૦ પ્રમેા મુખ્ય હિંગ ૧૦ ૧૬૬૬ ૮ રંગપ્રવાહ ॥

॥ અથ ૫ મું નોત નન્યન ॥

અવગણ્ય અન્યન્ય મનમુખ જે અન્યન્ય પ્રિયાર અને કોર માન
અન્યન્ય મનમુખ જે અન્યન્ય પ્રિયાર અને કોર માન

કોર માન પ્રિયાર અને કોર માન પ્રિયાર અને કોર માન પ્રિયાર
કોર માન પ્રિયાર અને કોર માન પ્રિયાર અને કોર માન પ્રિયાર

અન્યન્ય મનમુખ

અન્યન્ય મનમુખ પ્રિયાર અને કોર માન પ્રિયાર
અન્યન્ય મનમુખ પ્રિયાર અને કોર માન પ્રિયાર

અન્યથ સહિત પદ્મછદ.

સંત પય પરુવણયા, દ્રવ્ય પમાણં ચ સિત્ત ય ફુસણા
કાલો અ અંતરં માગ માત્ર અપ્પા વહું ચ એવ ॥૪૩॥

શબ્દાર્થ

સંતપય = સત્પદ (વિધમાન
પદની

પરુવણયા = પ્રરૂપણા દ્વાર

દ્રવ્યપમાણં = દ્રવ્યપ્રમાણ દ્વાર
(સંખ્યા દ્વાર)

ચ = વળી, અને

સિત્ત = ક્ષેત્રદ્વાર

ફુસણા = સ્પર્શના દ્વાર

કાલો = કાલદ્વાર

અતરં = અંતરદ્વાર

માગો = ભાગદ્વાર

માત્ર = ભાવદ્વાર

અપ્પાવહુ અદ્યપ્પાદુત્ત ધાર

એવ = નિશ્ચય

ગાથાર્થઃ—સત્પદ પ્રરૂપણા-દ્રવ્ય પ્રમાણ-ક્ષેત્ર-સ્પર્શના-કાળ-અંતર-ભાગ-ભાવ-અને નિશ્ચય અદ્યપ્પાદુત્ત (એ ૬ અનુયોગ-દ્વાર વડે મોક્ષનું સ્વરૂપ વિશેષતઃ સમજી શકાય છે.) ॥૪૩॥

વિશેષાર્થઃ—૧-મોક્ષ અથવા સિદ્ધ સત્ (એટલે વિધમાન) કે નહિ તે સંબંધિ પ્રરૂપણા-પ્રતિપાદન કરવું તે સત્પદ પ્રરૂપણા અને જો છે તો ગતિઆદિ ૧૪ માર્ગણામાંની કઈ કઈ માર્ગણામાં તે મોક્ષપદ છે તે સંબંધિ પ્રરૂપણા કરવી તે પણ સત્પદ પ્રરૂપણા દ્વાર કહેવાય, એ પ્રમાણે આ પહેલું સત્પદ દ્વાર જો રીતે કહેવાશે.

૨-સિદ્ધના જ્યો ક્રેડલા છે તે સંબંધિ વિચાર કરવો તે દ્રવ્ય પ્રમાણ દ્વાર, એટલે સંખ્યાદ્વાર જાણવું.

૩-સિદ્ધના જ્યો ક્રેડલા ક્ષેત્રમાં અવગાઢ્યા છે (રહ્યા છે) તે નો વિચાર કરવો તે ક્ષેત્ર દ્વાર.

૪-સિદ્ધના જ્યો ક્રેડલા આકાશપ્રદેશને તથા સિદ્ધને સ્પર્શ છે? એટલે ક્ષેત્રચી અને પરસ્પર એમ ૨ પ્રકારે ક્રેડલી સ્પર્શના છે તેનો વિચાર કહેવો તે ૨ પ્રકારનું સ્પર્શના દ્વાર છે,

૫-સિદ્ધપણું ક્રેડલા કાળ મુખી રહે તેનો વિચાર કરવો તે કાળદ્વાર.

૬-સિદ્ધને અંતર (આંતર) છે કે નહિ અર્થાત્ સિદ્ધ કોઈ વખતે સંસારી થઈ પુનઃ સિદ્ધ થાય એમ અને કે નહિ તે સંબંધિ વિચાર

કહેવા ને જાણવાના દાવા, તથા ૫૨૨૫૨ અન્વયે છે કે નહિ તે
જાણવા દાવાદ્વારા એમ બે પ્રકારેનું અન્વયદ્વારે છે.

૭-નિદના છંદો મંગાની છંદોથી કેટલામા આવે છે. એમ
વિચારવું ને માગજાત.

૮-૩૫મા અર્થ ૫ બારમાં નિદ ક્યા આવે મળાય એમ
વિચારવું ને માગજાત.

૯-નિદના ૧૫ બેરમાંથી ક્યા બેરવાળા નિદ એક બેરમાં
કેટલા આવે. જગા છે ને મંજરિ વિચારે કહેવા ને જાણવાપ્રકાર.

એ ૬ કાંડે આવેલા ૬ અનુબંધ રહે જાણેને અર્થે અરજ
વિચારી માગે છે. આરે અર્થે માસિકાન્વયને અર્થે ૫ ૩ એ ૬ અનુ
બંધ વિચારવાના છે.

જરૂરજાત—૫૩ પ્રકારમાં કાંડે જાણવું ક્યાં જાણવા માટે
કહેવા ને અનુબંધમાંથી ક્યા પ્રકારમાં બેરમાં અનુબંધવાળે ૫, ૬ છે.

સર્વ સુખપ્રવણા, વિનંતે મારુસુમત્ય ન સમંતે
સુખવિ પર્વ મમ્મ ૩, વચનના મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧

મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧

મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧ મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧

મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧ મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧

મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧

મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧ મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧

મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧ મમ્મનારૂંદિતિ ૧૪૨૧

શબ્દાર્થ:

મંતં = સત્-જનુ
 સુદ્ધ = શુદ્ધ-એક
 વયત્તા = પદ્યપદ્ય (પદ્યપદ્ય)
 હોવાથી
 વિજ્ઞંતં = વિધમાન છે
 જ્ઞ = આકાશના
 કુસુમવ્ય = પુષ્પની પેડે
 ન = નથી
 અસંતં = અવિધમાન, અજનું,
 અસત્.

મુલક = ભોક્ષ
 ત્તિ = ક્રિયા-એ
 વયં = પદ્ય; શુદ્ધ પદ્ય છે.
 તસ્મ = તે ભોક્ષપદની (ભોક્ષ-
 તત્વની)
 ડ = વળી
 વચ્ચળા = પ્રરૂપણા
 મગ્ગનાર્દિ = ૧૪ માર્ગનાર્દિવડે
 (કરાય છે)

માર્થાર્થ:—“ ભોક્ષ ” એ પદ એક પદ હોવાથી સત્ એટલે
 વિધમાન છે, (પરંતુ) આકાશના પુષ્પની પેડે અવિધમાન નથી,
 અને તેથી તે ભોક્ષપદની પ્રરૂપણા (સત્પદ પ્રરૂપણા) ચોદ માર્ગના
 (વિગેરે) દ્વારમાં કરાય છે ॥ ૪૪ ॥

વિશેષાર્થ:—હવે આ ગાથામાં ભોક્ષતત્વનું પ્રથમ સત્પદ પ્રરૂ-
 પણા દ્વાર કહેવાય છે, ત્યાં ઘટ-પદ-આકાશ-પુષ્પ-ગાય-શૂંગ-વંધ્યા-
 -પુત્ર ઇત્યાદિ એકેક પદવાળા (શબ્દવાળા) પદાર્થ જગતમાં અવરૂપ
 સત્ (વિધમાન) હોય છે, અને એ પદવાળા પદાર્થો જગતમાં
 સત્ અને અસત્ પણ હોય. જેમ ગોઝૂંગ (ગાયનાં શૂંગડાં),
 રાજપુત્ર ઇત્યાદિ એ પદવાળા પદાર્થ સત્ છે, અને વંધ્યા-
 પુત્ર (વાંઝણીનો પુત્ર), આકાશ પુષ્પ (આકાશનું ફુલ)
 ઇત્યાદિ એ પદવાળા પદાર્થો અસત્ પણ છે, માટે સિદ્ધ અથવા
 મોક્ષ એ શુદ્ધપદ-એકપદ રૂપ હોવાથી અવરૂપ વિધમાન છે,
 એમ સાબીત કરીને હવે તે ભોક્ષપદ કંઈ કંઈ માર્ગનામાં હોય તે
 આગળની ગાથાથી કહેવાય છે. ગાથામાં કહેલા (મગ્ગનાર્દિ પદ-
 માંના) “આદિ” શબ્દથી દ્રવ્યપ્રમાણ ઇત્યાદિ દ્વારેમાં પદ
 ભોક્ષની સત્પદ પ્રરૂપણા જાણવી.

પ્રશ્ન—અર્થે કિંચ કંચ ઇત્યાદિ કિંચિત્ એકેક પદવાળા પદ
 પદાર્થ નથી તેમ એક પદવાળું ભોક્ષ પદ નથી, એમ માનવામાં
 શું વિરૂદ્ધ છે ?

ઉત્તર—એ મહત્ત્વના અર્થ કે વ્યુત્પત્તિ યદ્ય મહેને વદ દેવાય
પરુ અર્થગુણ મહત્ત્વને પદ દેવાય નહિ. અને ગિહ અર્થના
મોટા એ શબ્દનો અર્થ અને વ્યુત્પત્તિ મુજબ એ પદ દેવાય છે,
પરુના વિષય કન્યા કન્યાદિ મહત્ત્વના અર્થ ગુણ છે તેથી પદ ન દેવાય,
અર્થને પદવાળી વસ્તુ પરુ નથી, પરુના નિહ ખાતર એ નો પદ છે,
અને તેથી ને વસ્તુ પરુ છે.

મત્તવણા—૮૩ મી માધાના અર્થમાં એ બે દીને મ-પદ
પ્રાપ્તવાસને રૂં નેમાંની પદ્ધતી દીને મ-પદ પ્રાપ્તવા પ્રમાણમાં
દીને દેને પીટ દીને માનવામાં મ-પદ પ્રાપ્તવા દેવાને પ્રથમ
૧૮ માનવા આ માધામાં રાખે છે—

મદ્દ હંદિમ્ વ્ય વામ્, જોમ્ વેમ્ વસ્તાય નાણે ડ
મંજમ દંમમ જેમ્, નવ મમ્મે મસિં વ્યાતારિ ॥૮૫॥

સંસ્કૃત અનુવા

મતિમિતિદં વ વાદઃ, લોમો લેદઃ જવાલો હાનં વ
લેવલો રાનં લેલવા, વાદઃ માદવાદઃ માદવાદઃ ॥૮૫॥

અનુવાદ સંસ્કૃત પદ્યરૂપે

અ. ૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી

૮૫૧ થી ૮૫૫

અ. ૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી

૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી
૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી

અ. ૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી

૮૫૧ થી ૮૫૫ સુધી

૨-અને આહાર ૨. એ પ્રમાણે ૧૪ મૂળ માર્ગણના ૬૨ ઉત્તર ભેદ તે ૫૭ ૬૨ માર્ગણ કહેવાય. ॥ ૪૫ ॥

વિશેષાર્થ:—માર્ગણ એટલે શોધન, અર્થાત્ જે દ્વારાએ જીવા જીવ પદાર્થનું શોધન થાય એટલે વિશેષ બોધ થાય તેદ્વારને માર્ગણ કહેવામાં આવે છે. સિદ્ધાન્તોમાં અનેક પદાર્થો સમજવા માટે આજ ૧૪ માર્ગણોએ સ્થાને સ્થાને દર્શાવી છે, માટે મુખ્યત્વે ગતિ આદિ ૧૪ ભેદ માર્ગણ કહેવાય છે. તેના ઉત્તર ભેદ આ પ્રમાણે—

(૧) ગતિ ૪	(૨) इन्द्रिय ૫	(૩) કાય ૬
૧ દેવગતિ	૧ એકેન્દ્રિય જાતિ	૧ પૃથ્વીકાય
૨ મનુષ્ય ગતિ	૨ દ્વીન્દ્રિય જાતિ	૨ અપકાય
૩ તિર્થંચ ગતિ	૩ ત્રીન્દ્રિય જાતિ	૩ તેઉકાય
૪ નરક ગતિ	૪ ચતુરિન્દ્રિય જાતિ	૪ વાયુકાય
	૫ પંચેન્દ્રિય જાતિ	૫ વનસ્પતિકાય
		૬ વ્રસકાય
(૪) યોગ ૩	(૫) વેદ ૩	(૬) કપાય ૪
૧ મનયોગ	૧ ગ્રી વેદ	૧ કોધ
૨ વચનયોગ	૨ પુરુષવેદ	૨ માન
૩ કાયયોગ	૩ નપુસકવેદ	૩ માયા
		૪ લોભ
(૭) જ્ઞાન ૮	(૮) સંયમ ૭	(૯) દર્શન ૪
૧ મતિજ્ઞાન	૧ સામાયિક ચારિત્ર	૧ અસુ દર્શન
૨ શ્રુતજ્ઞાન	૨ હેદોપસ્થાપન ચાત્ર	૨ અચસુદર્શન
૩ અવધિ જ્ઞાન	૩ પરિહારવિગુહિ ચાત્ર	૩ અવધિદર્શન
૪ મનઃપર્યવજ્ઞાન	૪ સદ્મસપેરાય ચાત્ર	૪ કેવલદર્શન
૫ કેવળજ્ઞાન	૫ યથાભ્યાન ચાત્ર	
૬ મતિઅજ્ઞાન	૬ દેરાવિરત્તિ ચાત્ર	
૭ શ્રુતઅજ્ઞાન	૭ અવિરત્તિ ચાત્ર	
૮ વિભંગ જ્ઞાન		

અગ્નિપણે ઉપજતું તે નેત્રકાય એ પ્રમાણે વાયુકાય તથા વનસ્પતિ કાય, અને હાસતા ચાસતા શ્વપણે (કીન્દ્રિયાદિપણે) ઉપજતું તે વ્રમકાય.

॥ (૪) યોગ માર્ગણા ૩ ॥

ચિન્તન કરતું તે મનોયોગ, વચનોચ્ચાર તે વચનયોગ, અને કાયાધી હાસતું ચાસતું ઇત્યાદિ તે કાયયોગ કહેવાય.

॥ (૫) વેદ માર્ગણા ૩ ॥

પુરૂષ સંગનો અભિસાપ તે સ્ત્રીવેદ, સ્ત્રીસંગનો અભિસાપ તે પુરૂષવેદ અને સ્ત્રી તથા પુરૂષ એ બન્નેના સંગનો અભિસાપ તે નર્પસકવેદ.

॥ (૬) કપાય માર્ગણા ૪ ॥

ખેદ ઈર્ષ્યા ગુસ્સો તે ક્રોધ, ગર્વ કરવો તે માન, ઇર્ષ કપદ કરતું તે માયા, અને ઇચ્છા તૃષ્ણા તે લોભ.

॥ (૭) જ્ઞાન માર્ગણા ૮ ॥

મન અને ઇન્દ્રિયોના સંયોગથી જે જ્ઞાન (અર્થ સંજ્ઞા રહિત હોય તેપણે) યથાર્થ હોય તે મતિજ્ઞાન. તથા મન અને ઇન્દ્રિયોના સંયોગથી શ્રુતને અનુસારે (શાસ્ત્રાનુસારી) અર્થની સંજ્ઞાવાળું જે યથાર્થ જ્ઞાન થાય તે, અથવા આચારાંગ આદિ શાસ્ત્રોત્તું યથાર્થ જ્ઞાન થાય તે ૨ શ્રુતજ્ઞાન. અમુક હૃદ ગુધીનું રૂપી પદાર્થનું (પુદ્ગલ દ્રવ્યનું) જે જ્ઞાન ઇન્દ્રિય અને મનના સંયોગવિના આત્મ સાક્ષાત્-પ્રત્યક્ષ થાય તે ૩ અવધિજ્ઞાન, ૨૥ ક્ષીપમાં રહેલા સંક્ષિપ્તચિન્દ્રિય પ્રણિયોના મનોગત વિચાર જાણી રાકાય તેટું જ્ઞાન તે ૪ મનઃપર્યવજ્ઞાન છે. આ મનઃપર્યવ જ્ઞાનમાં પણ આત્માને ઇન્દ્રિય તથા મનની જરૂર દેખી નથી માટે એ પણ આત્મસાક્ષાત્ જ્ઞાન છે. તથા સર્વ પદાર્થનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન તે ૫ કેવલજ્ઞાન, આ જ્ઞાન પણ મન અને ઇન્દ્રિયો વિના આત્મસાક્ષાત્ થાય છે.

એ ૫ પ્રકારનાં જ્ઞાન છે, અને ૩ પ્રકારનાં અજ્ઞાન તે પણ

જ્ઞાનના બેરમાં મજાપ છે, તેથી ૮ જ્ઞાન કહેવાય છે. અજ્ઞાનમાં જ એકસે ઉત્કૃષ્ટ વિષયની અથવા ઉચ્ચ દરજ્જાનું જ્ઞાન ને મજાન કહેવાય, પરંતુ (જ એકસે અભાવ એવા અર્થથી) જ્ઞાનના અભાવ ને સજ્ઞાન એમ નહિ. આ જ્ઞાન મિયાન-ય મુક્ત દેવાયથી અજ્ઞાન કહેવાય છે, આરે મિયાનદિઓનું જ્ઞાન ને અજ્ઞાન અને અભેનદિઓનું જ્ઞાન ને જ્ઞાન કહેવાય.

[illegible][illegible][illegible]

અને અયથાર્થ હોય તે ૧ મંત્રિ અજ્ઞાન, મન અને ઇન્દ્રિયોના સચિ-
ગથી જે જ્ઞાન અર્થસંજ્ઞાવાળું પરન્તુ અયથાર્થ હોય તે. અથવા
લૌકીક શાસ્ત્રોનું એટલે ભારત રામાયણ ઇત્યાદિનું જ્ઞાન કે જે તે દર્શ-
નની માન્યતાને અનુસરતું હોય તે પણ જ્ઞાન અજ્ઞાન કહેવાય. (અહિં
એમ સમજવું કે ભારત રામાયણ ઇત્યાદિને સમ્યગ્દ્રષ્ટિએ
નય નિરૂપ સદિત સમજેલો અર્થ શ્રુતજ્ઞાન રૂપે જાણવો, અને
ત્રિધ્યાદ્રષ્ટિઓએ આચારાંગાદિકને અર્થ નય નિરૂપના અનુ-
સરણ વિના સમજેલો હોય છે. તેથી તે લોકોત્તર શાસ્ત્રને અર્થ
પણ શ્રુતઅજ્ઞાન રૂપ જાણવો). તથા વિ એટલે વિપરીત મંગ એટલે
પ્રકારવાળું જે અવધિ જ્ઞાન તે ૩ વિમંગજ્ઞાન છે. ત્રિધ્યાદ્રષ્ટિને
મનઃપર્યાયજ્ઞાન તથા કેવળજ્ઞાન ન હોય તેથી અહિં અજ્ઞાન
તણ કહ્યાં છે.

(૮) સંયમ માર્ગણા ૭ ॥

સંવરતત્વના પાંચ ચારિત્રના અર્થમાં કહેલો છે ત્યાંથી જાણવી.

(૯) દર્શન માર્ગણા ૪ ॥

દર્શન એટલે સામાન્ય ઉપયોગ, અથવા નિરાકાર ઉપયોગ
ઇત્યાદિ અર્થ જીવના લક્ષણવાળી ૫ મી ગાથાના અર્થમાં વિશેષ
રૂપે કહ્યો છે, અને ૪ ભેદ આ પ્રમાણે—ચક્ષુધીયતો જે સામાન્ય
બોધ તે ૧ અવજ્ઞાન, ચક્ષુ સિવાયની ૪ ઇન્દ્રિયો અને મન એ
૫ થી થતો જે સામાન્ય બોધ તે ૨ અવજ્ઞાન, ૩ અવધિજ્ઞાનીને
રૂપી પદાર્થ દેખવામાં જે સામાન્ય બોધ તે અવધિ દર્શન, અને
કેવળજ્ઞાનીને સર્વ પદાર્થના સર્વ ભાવ દેખવામાં વર્તેલો જે સામાન્ય
ઉપયોગ તે ૪ કેવળજ્ઞાન. અહિં સામાન્ય ઉપયોગ તે દર્શન અને
વિશેષ ઉપયોગ તે જ્ઞાન એમ ઉપયોગ ગુણનાજ એ બે વિશેષ
ભેદ જાણવા.

॥ (૧૦) લેશ્યા માર્ગણા ૬ ॥

આમા જેના વડે ક્રમે સાર્થ ત્રિરુચને—લેશ્યાય, એટલે સંબંધવાળો
ધાય તે લેશ્યા કહેવાય, તે ક્રમેથી અને ભાવથી એમ ૨ પ્રકારની
છે. ત્યાં લેશ્યા પોને પુરુષત્વ સ્વરૂપ છે, મારે લેશ્યાના તે પુરુષત્વ

હથી એજ આપણે ઉદ્દેશ છે તો આ નીચે ભૂમિ ઉપર સ્વપ્ન પરી પરણાં જાંબૂજ વીળીને ખાઠ્ઠાએ કે જેથી વૃક્ષઉદનનું પાપ કરવાની જરૂર પણ ન રહે (એ શુક્લતેદ્યાનો પરિણામ જાણવો). એ પ્રમાણે અનુક્રમે વિશુદ્ધ વિશુદ્ધ લેશ્યા-પરિણામએ દ્રશ્યાન્તને અનુસારે વિચારવા.

(૧૧) ભવ્ય માર્ગણા ૨ ॥

જગતમાં કેટલાક હવો દેવ ગુરૂ ધર્મની સામગ્રી મળ્યે કર્મ રહિત થઈ મોક્ષપદ પામી શકે એવી યોગ્યતાવાળા છે તે સર્વે મધ્ય કહેવાય, અને કેટલાક મગમાં ગાંગડુ જેટલા અને જેવા અદ્ય હવો એવા પણ છે કે જેઓ દેવ ગુરૂ ધર્મની સંપૂર્ણ સામગ્રી મળવા છતાં પણ કર્મ રહિત થઈ મોક્ષપદ પામી શકે નહિ, તેવા સર્વે હવો 'અભવ્ય' કહેવાય. એ ભવ્ય તથા અભવ્ય હવોના અનાદિ સ્વભાવ છે; પરંતુ સામગ્રીના બળથી નવો સ્વભાવ ઉત્પન્ન થતો નથી. તથા અભવ્ય હવો તો આદ્યામાં સૂચુ જેટલા અદ્યજ છે, અને ભવ્ય હવો તેથી અનન્ત ગુણ છે. પુનઃ ભવ્ય હવોમાં પણ ધણા એવા હવ છે કે જેઓ કોઈ કાળે ત્રસપણું પામવાનાજ નથી પરંતુ સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયમાંજ અનાદિ અનન્તકાળ મુઘી જન્મ મરણ કર્યા કરે.

૧ અભવ્ય હવો મોક્ષપદ નથી પામતા એટલુજ નહિ, પરંતુ નીચે લખેલાં ભાવો પણ નથી પામતા.

ધન્દપણું, અનુત્તર દેવપણું, ચક્રવર્તિપણું, વાસુદેવપણું, પ્રતિવાસુદેવપણું, બળદેવપણું, નારદપણું, કેવલિ હસ્તે દીક્ષા, ગણપર હસ્તે દીક્ષા, સંવત્સરી દાન, શામન અધિગ્રાપક દેવ દેવીપાત્ર, સોમનિષદ દેવપણું, દેવોનું અધિપતિપણું, ત્રાપલિચત દેવપણું, પરમાપામીપણું, મુગલિક મનુષ્યપણું, પૂર્વધર લગ્નિ, આદ્યાગક લગ્નિ, પુણાક લગ્નિ, મંનિજ ઓન લગ્નિ, આગ્ન લગ્નિ, મંકુમર્ષિ લગ્નિ, શીરાચ લગ્નિ, અશીન મદાનમી લગ્નિ, જીનેન્દ પ્રતિમાને ઉપયોગી પૃથ્વીકાદિપણું, ચક્રવર્તિના ૧૪ રત્નપણું, મધ્ય જ્ઞાન હર્ષન ચારિત્ર, શુકલપદ્મીપણું જીનેન્દના માન પિતાપણું, મુગપ્રધાનપણું, દત્ત્યાદિ ઉનમ ભાવ પણ (અજ્ઞ અંગે) પામતા નથી. (દત્તિ અજ્ઞાનકૃત)

કેથી નાકાપદ પામવાના નથી પરંતુ કૃપાએ (નાચના ૧૨) ના
નેમો બચવો છે. ૩૫૩ છે કે—

अस्मि भवन्ता त्रीणा, त्रेति न एता मयाः सम्यग्तामा
उपयच्छन्ति वयमेति मे, एतांश्चि मन्त्रेण मन्त्रेण ॥ १ ॥

અર્થ—અંતરા અનન્વાનન્ન ઇત્યે ઉ કે દેવતામિ પ્રમાદિ
(ટીંગિયારિ) પરિણામ પ્રાપ્તિ નથી કર્યાં. અને પુન પુન (વાંચવાર)
ભાવિ ભાંચ (મુઠમ એટિંગિયપણામાં જ) જગતે ઉ અનં પ્રમદ
પાલિ ઉ. ૧૧ ૧ ૧

॥ (१०) अथैवमिति ॥

૬ અનન્યાનુષ્ઠિતિ ક્રમથી અનન્યાતે દેવે આનન્દ-માયા-ત્રિભુવ-
 નના ૧ ત્રિપદાનન્દમાદુનીય. ૨ ત્રિભુવમાદુનીય. અને ૩ કામદુન્ય-
 માદુનીય એ ત્રીણ માદુનીયની ૩ પ્રકૃતિના મુદ્દિત ક્રમમાં માદુ-
 નીય (૧) છે માદુનીય રૂપના પદા એક છે એ ૧ ના ઉપરાંત પાંચ
 એકાદે માનમાં દેશપથા અર્થિત એક ત્રણ ન ઉપરથી એક એક ૩
 રૂપો મુદ્દિતના કામદુન્યમાં ૩૬૦ જગત્તે જગત્તે મુદ્દિત મુદ્દિતના રૂપો
 એકાદે પાંચ એકાદે ૩૬૦ ૧ રૂપાનન્દ કામદુન્ય આદિ એક છે. અને
 મેલી એ પીંગમનાના પદ્મનુષ્ઠિતિ કામદુન્ય એકાદે ૧ જ ન પાંચ છે, ત્રણ
 પદ્મનુષ્ઠિતિ કામદુન્યો મુદ્દિતિ કામદુન્ય છે અને કામદુન્ય એકાદે કામદુન્ય
 ૧ જ ન અને કામદુન્ય ૧.૦.૧૦૦૦માં ૧ જ ન અને કામદુન્ય ૧.૦.૧૦૦૦
 ૧ જ ન અને કામદુન્ય ૧.૦.૧૦૦૦માં ૧ જ ન અને કામદુન્ય ૧.૦.૧૦૦૦

[illegible]

이제부터는 이 세상에 있는 모든 것이 다 내게 있어도 나는 아무것도
가져가지 않을 것이다. 내가 가진 것은 이미 내 안에 있다.

રહે છે. આ સમ્યક્ત્વથી જીવને વસ્તુસ્વરૂપમાં સૂક્ષ્મ પણ સં-
ભોદ ઉપજતો નથી.

તથા જીવને વીતરાગવચન ઉપર પ્રતીતિનહિ તેમ અપ્રતી-
તિ પણ નહિ એવા વિચિત્ર સ્વભાવવાળું ૪ મિથ્યસમ્યક્ત્વ છે, એ
ભાવ (પરિણામ) અન્તર્મુદ્ગર્ભ કાળ મુખી રહી તરત વિનાશ પામે

તથા પેલેલા બેદવાળા ઉપરામ સમ્યક્ત્વનો જે અન્તર્મુદ્ગર્ભ કા-
લો છે તે કાળ જ્યારે જ્યન્યથી ૧ સમય અને ઉત્કૃષ્ટથી ૬ આ-
સિદ્ધિ જેટલો બાકી રહે ત્યારે જીવને કદાચ અનંતાનુબંધિનો ઉદ-
યક જાય તો તે વખતે અનંતાનુબંધિ કપાયના ઉદયવાળું
ઉપરામ સમ્યક્ત્વ ૫ સાસ્વાદન સમ્યક્ત્વના નામથી આગળાવે છે
અને તે ઉત્કૃષ્ટથી ૬ આવસિદ્ધિબાદ વિનાશ પામે છે, અને ત્યારબા-
દ અવશ્ય મિથ્યાત્વ પામે છે. પર્વત ઉપરથી પડતો મનુષ્ય જ્યાં મુખ-
ભૂમિ ઉપર નથી પડ્યો ત્યાં મુખી પડતી અવસ્થાવાળો ગણાય છે તેમ ઉ-
પરામ સમ્યક્ત્વ રૂપી પર્વતના શિખર ઉપરથી પડતો પ્રાણી મિથ્યાત્વરૂ-
પી ભૂમિને પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાં મુખી પતિત-પડતી અવસ્થાવાળું સાસ્વાદન
સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે, અને મિથ્યાત્વભૂમિએ પડેલા આદિ મિથ્યા-
દ્રષ્ટિ ગણાય છે. અથવા ક્ષીરના વમનથી મનુષ્યને જેમ ક્ષીરને
કંકે આરવાદ આવે છે, તેમ સમ્યક્ત્વ રૂપી ક્ષીરનું વમન થતાં
સમ્યક્ત્વનો પણ કંકે અદ્ય પરિણામ ગણાય છે તેથી (સ-સહિત
સાસ્વાદ-સમ્યક્ત્વ રૂપી ક્ષીરનો સ્વાદ એ અર્થ પ્રમાણે) સાસ્વાદન
સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે.

તથા પૂર્વોક્ત સાને કર્મના ઉદયવાળા જીવને અથવા મુખ્યત્વે
મિથ્યાત્વ ભોદનીયતા ઉદયથી ૬ મિથ્યાત્વ ગણાય છે, કે જે
વીતરાગવચનમાં પ્રતીતિ થતી નથી, કર્મને અધર્મ તથા અધર્મને ધર્મ
મનાય છે, વસ્તુનું યથાર્થ સ્વરૂપ સમજતું નથી, અને ધર્મ નિયમ
તપશ્ચર્યાદિ અનેક ધર્મક્રિયાઓનું ચાતુરવિક્રમ એક કળા પ્રાપ્ત
થતું નથી. આ મિથ્યાત્વ છે તો પણ સમ્યક્ત્વ માર્ગણમાં ગણવાનું
કરણ સવ સંસારી જીવોનો ૬ બેદમાં સમાવેશ કરવાને અર્થ પૂર્વે કહેલા
અવિરતિ ચારિત્રવત્ છે, અથવા મિથ્યાદ્રષ્ટિ જીવોને પણ દેવ
ગુરુ ધર્મની પોષપાપના દર્શન પ્રમાણે અકા હોવાથી મિથ્યા
સમ્યક્ત્વ (=મિથ્યા થકા) કહી શકાય.

II (૧૩) સંજિ ભાગી ૨ II

મન પરાગિધી અથવા રીપ્રેસેન્ટેટીવ સંસદી ચિંતિત મનાવિમા
ન પાયા ઝડપે ને સ્થિતિ, અને ચિંતિત મનાવિમાન સ્થિ-
તિ ને અસ્થિતિ.

II (૧૪) આદારી ભાગી ૨ II

જાવનારૂંથી મરીને લાવકા આદારી આદારી આદારી
અને આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી
આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

અસ્થિતિ—આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી
આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી
આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

નગર પાંચિત્તિ નગર, સ્થિતિ આદારી આદારી આદારી આદારી
આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી
આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી
આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી
આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી
આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી આદારી

શબ્દાર્થ:—

નરગદ=મનુષ્ય ગતિ

પર્ણિદિ = પંચેન્દ્રિય ગતિ

તસ = ત્રસકાય

ભવ = ભવ્ય

મસિ = સંસિ

અહરકાય = યથાખ્યાત ચારિત્ર

સ્વરભસમ્મત્તે = ક્ષાયિક સમ્ય-

ક્તવમાં

મુરકો = મોક્ષ છે

અણાહાર = અનાહાર

કેવલદર્શન = કેવળદર્શન

નાળે = કેવળજ્ઞાનમાં

ત = મોક્ષ નથી

મેસેસુ = શેષ માર્ગજ્ઞાઓમાં

ગાયાર્થ:—મનુષ્યગતિ માર્ગજ્ઞા, પંચેન્દ્રિય ગતિ માર્ગજ્ઞા, ત્રસકાય માર્ગજ્ઞા, ભવ્ય માર્ગજ્ઞા, સંસિ માર્ગજ્ઞા, યથાખ્યાત ચારિત્ર માર્ગજ્ઞા, ક્ષાયિક સમ્યક્તવ માર્ગજ્ઞા, અનાહાર માર્ગજ્ઞા, કેવળ દર્શન માર્ગજ્ઞા, અને કેવળજ્ઞાન માર્ગજ્ઞા એ ૧૦ માર્ગજ્ઞાઓમાં મોક્ષ છે, અને શેષ (૪મૂળ માર્ગજ્ઞા તથા પર ઉત્તર) માર્ગજ્ઞામાં મોક્ષ નથી ॥૪૬॥

વિશેષાર્થ:—ગતિ માર્ગજ્ઞા ચાર છે તેમાંથી મનુષ્યગતિ માર્ગજ્ઞામાં મોક્ષ છે, પરંતુ શેષ ૩ ગતિમાં મોક્ષ નથી. પાંચ ઇન્દ્રિય માર્ગજ્ઞામાંથી પંચેન્દ્રિયગતિ માર્ગજ્ઞામાં મોક્ષ છે, શેષ ચાર ગતિમાં મોક્ષ નથી. ૬ કાયને વિષે ત્રસકાયમાં મોક્ષ છે શેષ ૫ કાયમાં નથી. બે ભવ્યમાર્ગજ્ઞામાંથી ભવ્યને મોક્ષ છે, પરંતુ અભવ્યને નથી. સંસિની ૨ માર્ગજ્ઞામાંથી સંસિ એવાને મોક્ષ છે, પરંતુ અસંસિઓને મોક્ષ નથી. એ પ્રમાણે શેષ ૫ માર્ગજ્ઞાઓમાં પણ વિચારવું જોઈ મોક્ષપદ ૧૦ માર્ગજ્ઞામાં સત્-વિદ્યમાન છે.

તથા એ ૧૦ થી ને શેષ ૨હેતી કપાય-વદ-યોગ-અને હેરયા એ ચાર માર્ગજ્ઞામાં મોક્ષ હોય નહિ, કારણ કે અકપાયી, અવેદી, અયોગી, અને અજેરી અવસ્થાવાળા હવનેજ મોક્ષ હોય છે.

અર્થ સાર એ છે કે મોક્ષમાં જવાની સંસારી હવની હેતી (૧૮ મા ગુણસ્થાનની જોડેરી) અવસ્થામાં જે જે માર્ગજ્ઞા વિદ્યમાન હોય તે તે માર્ગજ્ઞામાં મોક્ષ છે એમ કહેવાય, અને શેષ

* આ અનુદેવનુરિ રચિત નવતત્વ બાબમાં ૧૪ માર્ગજ્ઞામાં મોક્ષ પાતી પ્રત્યક્ષ જુદી રીતે કહી છે તે આ પ્રમાણે—

સંસ્કૃત અનુવાદ

દ્રવ્યપ્રમાણે સિદ્ધાન્તાં जीवद्रव्याणि भवन्त्यनन्तानि
लोकस्यासंख्येयभागे, एकश्च सर्वऽपि ॥ ४७ ॥

અન્યથ સહિત પદ્મચંદ્ર

ગાથાવત્—પરંતુ અણંતાણિ હુંતિ તથા સર્વે અપિ
સામ્યાર્થ

દ્રવ્યપ્રમાણે = દ્રવ્ય પ્રમાણ
દ્વારેમાં
સિદ્ધાણં = સિદ્ધના
જીવદ્રવ્યાણિ = જીવદ્રવ્યો
અણંતાણિ = અનન્ત
હુંતિ = છે.

લોકસ્ત્વ = લોકના
અસંખ્યજ્ઞ = અસંખ્યાતમા
ભાગે = ભાગે, ભાગમાં
ઇકો = એક સિદ્ધ
સર્વપિ = સર્વે સિદ્ધ

ગાથાર્થ:—દ્રવ્યપ્રમાણ દ્વારેમાં (દ્વારવડે વિચારતાં) સિદ્ધ પર-
માત્માના જીવદ્રવ્યો અનન્ત છે, અને ભાગદ્વારવડે વિચારતાં લો-
કના અસંખ્યાતમા ભાગમાં એક સિદ્ધ અને સર્વ સિદ્ધ
પણ છે ॥૪૭॥

વિશેષાર્થ:—સિદ્ધના જીવો અનન્ત છે, કારણ કે જઘન્યથી ૧
સમયને અન્તરે અને ઉત્કૃષ્ઠથી ૬ માસને અન્તરે અવશ્ય કોઈ જીવ
મોક્ષે જાય એવો નિયમ છે, તેમજ એક સમયમાં જઘન્ય ૧ તથા
ઉત્કૃષ્ઠથી ૧૦૮ જીવો મોક્ષે જાય એ પણ નિયમ છે, અને એ પ્રમાણે અ-
નન્તકાળ વ્યતીત થઈ ગયો છે માટે સિદ્ધ જીવો અનન્ત છે. અન્યદ-
ર્શનીઓ જે સદા કાળ દયિર એકજ છે એમ કહે છે તે (આ બીજા
દ્વારની પ્રરૂપણથી) એમજ છે એમ જાણવું. ॥ ૩૩ ૨ દ્રવ્ય
પ્રમાણ દ્વાર ॥

તથા કોઈકાર વિચારતાં સદા જીવો લોકના અસંખ્યાતમા
ભાગ કોઈકાર ભાગમાં રહ્યા છે, કારણ કે એક સિદ્ધની અવગાનના
જઘન્યથી ૧ હાથ ૮ અંગુલ દાય, અને ઉત્કૃષ્ઠથી ૧ માસના છત્રી

શબ્દાર્થ:—

કુમળા = સ્પર્શના	પડિવાય = પ્રતિપાતના, પડવાના (પુનઃ સંસારમાં આવવાના)
અહિયા = અધિક છે.	અમાવાઓ = અભાવથી
કાળો = કાળ	સિદ્ધાંત = સિદ્ધાંત
ફગ મિદ્ધ = એક સિદ્ધની	અતરં = અનંતર
પદુચ્ચ = આશ્રયી, અપેક્ષાએ	નનિય = નથી
સાદ્ગોળનો = સાદિ અનંત છે.	

ગાથાર્થ:—(સ્પર્શના દ્વારમાં) સિદ્ધને અન્ને પ્રકારની સ્પર્શના વિશેષાધિક છે. (કાળ દ્વારમાં) એક સિદ્ધની અપેક્ષાએ સાદિ અનંત કાળ છે. (અને અનંતર દ્વારમાં) પડવાના (એટલે પુનઃ સંસારમાં આવવાના) અભાવથી સિદ્ધ એવાને અનંતર નથી. ॥ ૪૮ ॥

વિશેષાર્થ:—જેમ એક પરમાણુ જે એક આકાશપ્રદેશમાં સમાઈ રહ્યો છે તે ૧ આકાશ પ્રદેશની અવગાહના કહેવાય, અને તે પરમાણુને ચારે દિશાએ ૪ તથા ઉર્ધ્વ અને અધઃ એકેક આકાશ પ્રદેશ મળી સ્પર્શના ૬ પ્રદેશ અને પ્રવેશ અવગાહનાનો ૧ પ્રદેશ મળી ૭ આકાશપ્રદેશની સ્પર્શના કહેવાય, તેમ પ્રત્યેક સિદ્ધને અવગાહના ક્ષેત્રથી સ્પર્શના ક્ષેત્ર અધિક હોય છે, તે કેવળ સિદ્ધનેજ નહિ પરંતુ પરમાણુ આદિ દરેક દ્રવ્ય માત્રને સ્પર્શના અધિકજ હોય છે. એ ક્ષેત્ર સ્પર્શના (આકાશ પ્રદેશ આશ્રય સ્પર્શના) કહીને હવે સિદ્ધને સિદ્ધની પરસ્પર સ્પર્શના પણ અધિક છે તે આ પ્રમાણે—

એક વિવક્ષિત મિદ્ધ જે આકાશપ્રદેશમાં અવગાહી રહેલ છે, તે દરેક આકાશપ્રદેશમાં એકેક પ્રદેશની હાનિ જુદીએ અનંત અનંત બીજા સિદ્ધ એવા પદુને સિદ્ધના આશ્રયપ્રદેશો દિનાધિક

૧ લેવ સ્પર્શના અને પરસ્પર સ્પર્શના એ બે પ્રકારની સ્પર્શના દર્શાવે.

ઉદ્ધાર કરવાને અને પાપીઓને શાસન કરવા માટે અનેકવાર અવતાર ધારણ કરે છે તે આ દ્વારથી સર્વથા અસત્ય અને અજ્ઞાન મૂળ છે એમ જાણવું. ॥ ઇતિ ૬ અન્તર દ્વાર ॥

અવતરણ—આ ગાથામાં માત્ર તત્વનો ભાગદાર નામનો સાતમો અનુયોગ, અને ભાવદાર નામનો આઠમો અનુયોગ દર્શાવે છે.

સઘ્વજિયાણમણંતે, ભાગે તે તેસિં દંસણં નાણં
સ્વરૂપ ભાવે પરિણામિણ અ પુણ હોઈ જીવત્તં ॥૪૯॥

સંસ્કૃત અનુવાદ

સર્વજીવાનામનન્તે ભાગે તે તેષાં દર્શનં જ્ઞાનં
ક્ષાયિકં ભાવે પારિણામિકે ચ પુનર્ભવતિ જીવન્ત્વં ॥૪૯॥

અન્યથાસહિત પદ્મછંદ

તે સઘ્વ જિયાણં અણંતે ભાગે, તેસિં દંસણં નાણં
સ્વરૂપ ભાવે અ પુણ જીવત્તં પરિણામિણ હોઈ ॥૪૯॥

શબ્દાર્થ:—

સઘ્વ = સર્વ
જિયાણં = ઇવોના
અણંતે = અનન્તમા
ભાગં = ભાગે છે
તે = તે સિંધ ઇવો
તેસિં = તે સિંધોનું
દંસણ = દર્શન (દેવજ દર્શન)
નાણં = જ્ઞાન (દેવજજ્ઞાન)

સ્વરૂપ = ક્ષાયિક
ભાવે = ભાવનું છે
પરિણામિણ = પારિણામિક ભાવનું
અ = (અંદરૂપિતિ મારે)
પુણ = વર્ણી, અને, પરન્તુ
હોઈ = છે
જીવત્તં = ઇવન્ત, ઇતિ

ગાથાર્થ:—(ભાગ દારમાં) તે સિંધ પદમાના આ સર્વ ઇવો-
થી અનન્તમા જ્ઞાન જેવું છે. (ભાવદારમાં) સિંધ પદમાના

ચિત્રાનું દર્શન અને જ્ઞાન (કેવળ દર્શન, કેવળજ્ઞાન) ક્રાધિક બાવનું
૧. અને (પરન્તુ) ઇવન્થ પારિવ્રામિક બાવનું છે. ॥ ૪૮ ॥

વિવેચાર્થ:— સિદ્ધ ઇવો લે કે અભવ્યથી અનન્ત ગુણ છે
તે પદ્ય સાર્ય સંસારી ઇવોના અનન્તમા બાગ જેવડા છે, મિત્રલુંજ
તદિ પરન્તુ નિગોદના જે અસંખ્ય માગા અને એકેક માગામાં
અસંખ્ય નિગોદ અને એકેક નિગોદમાં જે અનન્ત અનન્ત ઇવ છે,
તેથી મિત્રલુંજ નિગોદના પદ્ય અનન્તમા બાગ જેવડા પદ્ય કાળના
માર્ગ નિર્ધાર છે. કાંતુ છે કે—

જાણા વ જોઈ ગુદણા જિજ્ઞાસ મમંમિ ડગર મદમા
દગર નિગોદમાર્ગ, મનંમમાર્ગ ૩ વિલિંગમો ॥ ૧ ॥

મર્પ—ઇનેપરના માર્ગમાં-સામનમાં વ્યાપે ત્યાં ઇનેપરને
પદ્ય દર્શન ત્યાં ત્યાં એવું કેવળ દેખા છે કે એક નિગોદનો પદ્ય
અનન્તના બાગના માર્ગે ગયા છે. ॥ કવિ ૭ માગ દ્વાર ॥

તપા ઇપમામ આદિ ૫ બાવનું ઇવરૂપ આ પ્રમાણે

૧ જણાવ માગ—મામમાં સંકિતા અભિ મરખી કમની
(કમનીય કમની) ઇપમાન અપરેષા (અનુરૂપ અવમા) ને કે-
૧.૫ અને તેથી કેવળ પરંતુ આમ પરિવ્રામ ને કેવળ
૧.૫ બાગ

૨ જણાવ માગ—જણાવી જુદા નિર્ધાર અભિ મરખી
કમની કમની ૧.૫ મરખી ને કેવળ અને તેથી કેવળ પરંતુ આમ
૧.૫ કમની ૧.૫ ને કેવળ બાગ

૩ જણાવ માગ—જણાવી જુદા કમની ૧.૫ ને કેવળ
૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫
૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫
૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫

૪ જણાવ માગ—જણાવી જુદા ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫
૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫
૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫ ને કેવળ ૧.૫

૫ પારિણામિક ભાવ—વસ્તુનો અનાદિ સ્વભાવ (અદૃશ્ય સ્વભાવ અથવા સ્વાભાવિક સ્વરૂપ) તે પારિણામિક ભાવ.

એ ૫ ભાવમાં ઉપરામ ભાવ કેવળ મોહનીય કર્મનો જ હોય, ક્ષાયિક ભાવ આડે કર્મના હોય, ક્ષયોપશમ ભાવ જ્ઞાનાદિ દર્શનાદિ-મોહાદિ-અન્તઃ એ ૪ કર્મનો હોય, ઔદયિક ભાવ આડે કર્મનો (તથા જીવ રચિત ઔદારિકાદિ પુદ્ગલ સ્કંધોને પણ) હોય, અને પારિણામિક ભાવ સર્વ દ્રવ્યનો હોય.

તથા ઉપરામ ભાવ તે ઉપર સમ્યક્ત્વ અને ઉપર ચારિત્રના ભેદથી ૨ પ્રકારનો છે, ક્ષયોપશમ ભાવ મતિજ્ઞાનાદિ ભેદે ૧૮ પ્રકારનો છે; ક્ષાયિક ભાવ દાનાદિ ૫ લઙ્ઘિ, કેવળજ્ઞાન, કેવળ દર્શન, ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ અને ક્ષાયિકૃત યથાખ્યાત ચારિત્ર એમ ૯ પ્રકારનો છે, ઔદયિક ભાવ મનુષ્યગતિ આદિ ભેદે ૨૧ પ્રકારનો છે, અને પારિણામિક ભાવ જીવત્વ-લવ્યત્વ-અલવ્યત્વ એ ભેદથી ત્રણ પ્રકારનો છે. ત્યાં સિદ્ધને એ પાંચ ભાવમાંથી ક્ષાયિક અને પારિણામિક એ બે મૂળ ભાવ હોય છે, તેમાં પણ ક્ષાયિક ભાવમાં કેવળજ્ઞાન અને કેવળ દર્શન છે, અને પારિણામિક ભાવમાં જીવત્વ હોય છે.

પ્રશ્ન:—સિદ્ધ પરમાત્માને બે ક્ષાયિક ભાવ છે, તે ક્ષાયિક ભાવના ૯ ભેદ હોવાને બદલે આદિ કેવળજ્ઞાન અને કેવળ દર્શન એ બે જ ક્ષાયિક ભાવ કેમ કહ્યા? તથા લવ્યત્વ (૩૫ પારિણામિક ભાવ) સિદ્ધને કેમ નહિ?

ઉત્તર:—મૂળ ગાથામાં કેવળજ્ઞાન અને કેવળ દર્શન એ બે જ ક્ષાયિક ભાવ સિદ્ધ પરમાત્માને કહ્યા તે આત્માના જ્ઞાન દર્શન શુદ્ધાની મુખ્યતાએ કહ્યા છે, તથા દર્શનનો અર્થ* સમ્યક્ત્વ પણ છે તેથી ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ પણ મહત્ત્વ કરનાં શ્રી સિદ્ધમાં ૩ ક્ષાયિક ભાવ આ ગાથામાં કહ્યા છે, તે પણ બીજા ૬ ક્ષાયિક ભાવોનો સર્વથા નિર્ગેવ ન જાણવો. એ કે શાસ્ત્રોમાં એ ૬ ક્ષાયિક ભાવો

* શાસ્ત્રોમાં સમ્યક્ત્વ માટે દર્શન શબ્દ પ્રચિદ્ધ છે અને યજ્ઞ શાસ્ત્ર દર્શન શ્રી સિદ્ધમાં એ ૩ ભાવ દર્શા છે તેથી આદિ ગાથામાં કરેલા દર્શન પદના ૨ અર્થ કરવામાં વિરોધ નથી.

માટે અમુક અમુકનો નિર્ણય અને અમુક બળને છે, તે

૧ નવનત્વની પ્રાચીન આચાર્યનું અવગુરિમાં, તથા સાદુ
અવગુરિમાં જન્માદિ પ્રધામાં સિદ્ધ પરમાન્માને શાં જ્ઞાન અને
દર્શન એ ૨ કારણ હતા છે, તેમાં પણ પ્રાચીનનું અવગુરિમાં ૭
કારણો અષ્ટ અક્ષરોથી નિર્ણય કર્યો છે.

તથા નવનત્વના પ્રાચીન અવગુરિનું આખરું (નવનું જ્ઞાન-
મો), એજ જ્ઞાનની યોગ્ય ઉપાધ્યાયન ગુણિમાં, શ્રી તત્વાયં શ્વમાં,
શ્રી જ્ઞાનમય નિર્ગુણિમાં અને મહાજ્ઞાનમાં શાં જ્ઞાન શાં દર્શન, અને
શાં અવગુરવ એ ૨ કારણ હતા છે, એ ૧ કારણો અષ્ટ નિર્ણય કર્યો છે.

(૧૩૫) મંદ્રાવના તત્વાયં ગોપાલિક તથા ગાત્રાનિમાં શાં
પરં દર્શન ૪ શાં કારણ હતા છે. મુખ્યત્વેનકામોદના મગ પામાં
દર્શન ૪ કલ્પિત ગિયાપ ૫ કારણ હતા છે. (૧૩૬) વાનાદિ ૪ કલ્પિત
એ ૧૪૦ નિર્ણય કર્યો.)

શાં દેવકામોદનાં કદાચ અક્ષરો ૩ કારણ મદમુ ૪૨ (૧) અને
શાં ૧ કારણ, એ ૧૪૦ નિર્ણય અને નવું દર્શન કારણ મદમુ ૪૨. ૧)

એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ ગુણિ નવું કદાચ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
અવગુરિ અવગુરિનું અવગુરિ ૪૨૦ કદાચ એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦

એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦
એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦

એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦ નિર્ણય અવગુરિ એ ૧૪૦ નિર્ણય એ ૧૪૦

દર દ્રષ્ટિએ વિચારનાં તે સર્વે અપેક્ષાભેદ હોવાથી સિદ્ધ પરમાત્મા-
માં નવે ક્ષાયિક ભાવ હોય એમ કહેવામાં પણ સર્વથા વિરોધ
નથી, માટે અપેક્ષાએ સિદ્ધમાં પણ અથવા નવે ક્ષાયિક ભાવ
પણ માનવા.

તથા મોક્ષ જવાને યોગ્ય હોય તે મઝ્ય કહેવાય, અને સિદ્ધ

ત્પત્તિ લક્ષણ શ્રી સિદ્ધ પરમાત્મામાં પ્રેરણા વૃત્તિના અભાવે ઘટતું નથી
તેથી અથવા વીર્યનું લક્ષણ ક્રિયાવૃત્તિ ને શ્રી મિદ્ધમા નથી તેથી લક્ષ-
ણના અભાવે વક્ષ્યનો પણ અભાવ એ ન્યાયને અનુમરીને શ્રી સિદ્ધ-
પરમાત્મામાં વીર્ય નથી એમ કહી શકાય, અને તેથીજ શ્રી ભગવં સૂત્રના
પ્રેક્ષા શતકના ૮ મા ઉદેશમાં "વિદ્વા જં અવિરિયા" એ સૂત્રની વૃત્તિમાં
સકારણવીર્વાભાવાદવીર્યા વિદ્વાઃ (=યોગપરવૃત્તિરપ દરણુવીર્યના અભાવથી
મિદ્ધો વીર્ય રહિત છે) એમ કહ્યું છે.

તથા ચર્યંતે ગમ્યંતે અનેન નિર્મૂલૌ દ્વિત્તિ ચારિત્રમ્ એટલે જેનાવડે
મોક્ષમા જવાય તે ચારિત્ર, અથવા અટ્ટવિધકર્મચયારિત્તીકરણા ચારિત્રમ્
એટલે આઠ પ્રકારના કર્મમેષદનો (કર્મસમૂહનો) નાશ કરનાર હોવાથી
ચારિત્ર કહેવાય, ઇત્યાદિ ચારિત્રના વ્યુત્પત્તિલક્ષણોમાનું કોઈ પણ વ્યુત્પત્તિ
લક્ષણ શ્રી મિદ્ધમા ઘટતું નથી, તેમજ ચારિત્રના ૫ ભેદમાનો કોઈપણ
ભેદ (અર્થાત્ ક્ષાયિક પથાખ્યાન ચારિત્ર પણ) શ્રી મિદ્ધમા છે નહિ તે કા-
રણથી શ્રી મિદ્ધમાં ચારિત્રનો અભાવ છે, માટેજ મિદ્ધાન્તમાં "મિદ્ધને
નાં ચારિત્તી નાં અચારિત્તી એટલે મિદ્ધ ચારિત્રી છે એમ પણ નથી
તેમજ મિધ્ય ચારિત્ર રહિત છે એમ પણ નથી" એ વચન કહ્યું છે.

તથા જે કે સાંમમ્બજ્જ તે સગમગ મર્વ સામ્બને મમ્બન છે,
તે પણ કોઈ ગ્યાને મમ્બજ્જનો નિષેધ પણ ઉપર દિપ્તિનીમાં કળા પ્રમા-
ણે દેાય તે ને મમ્બજ્જનો અર્થ "શ્રીીનગમના વચન ઉપર પ્રતીતિરૂપ
અદા" એમ જાનૂત, જેથી શ્રીમિદ્ધ ને પોનેજ વીનગમ છે તે એમને
જીગ્મ કયા વીનગમના વચનની અદા થતી મહે ને શરણથી ક્ષાયિક
ભાવની અદાના અભાવે શ્રીમિદ્ધને સાંમ મમ્બજ્જ પણ થતી શકતું નથી એમ
જાનૂત. એ પ્રમાણે જનના મુંચી સામ્બના વિનંતાદ પણ અપેક્ષાતાથી
મમ્બજ્જા એજ શ્રીમિદ્ધેન્દ્રાયનની પગમ પવિત્ર આગમના છે.

શ્રાદ્ધતત્ત્વ (૯ મું અધ્યાયપાદુત્તર)

પરમાત્મા તો શ્રાદ્ધમાં ગણેલા જ છે તો શ્રાદ્ધની હવે
 રીતે વરી શકે ? એ અધિક્ષાએ શ્રાદ્ધમાં 'સિદ્ધને નો મધ્યા
 ઘાતે સિદ્ધ પરમાત્મા ભવ્ય પદ્મ નથી તેમ ભવ્ય
 પદ્મ (અર્પાન્ ભવ્ય પદ્મ) નથી ' એ વચન યુક્તિથી
 સમજાવે તેવું છે.

અવતરણ—આ શ્રાદ્ધમાં શ્રાદ્ધ તત્ત્વનો નવમો
 અધ્યાય નામનો કહેવાય છે, અને તે સિદ્ધ હોવાના આગળ
 કહેવાના પંદર બેદમાંના ૩ બેદમાં કહેવાય છે.

યોગા નપુંસસિદ્ધા, થી નર સિદ્ધા ક્રમેણ સંઘગુણા
 દ્વય મુગ્ધતન્નમેથ્યં, નવતત્તા લેસથ્યો મળિયા ॥૫૦॥

સંસ્કૃત અનુવાદ

યોગા નપુંસકસિદ્ધાઃ, રીનરસિદ્ધાઃ ક્રમેણ સંઘગુણાઃ
 ર્થિ સોશત્ત્વમેગ-પ્રતવગ્ગાનિ લેસથો મળિયાનિ ॥૫૦॥

અન્યથ મળિત ૫૮૨૭૬

નપુંસ સિદ્ધા યોગા, થી નર સિદ્ધા ક્રમેણ સંઘ ગુણા
 દ્વય દુરદ્ધ તન્ન મેથ્યં નર તત્તા લેસથો મળિયા ॥૫૦॥

મત્તાર્થઃ

યોગા - યોગી, અધ્યા
 નપુંસ - નપુંસા સિદ્ધ
 સિદ્ધા - સિદ્ધ સિદ્ધા
 થી - થી
 નર - નર સિદ્ધ
 ક્રમેણ - ક્રમેણ
 સંઘગુણા - સંઘગુણા
 દ્વય - દ્વય
 મુગ્ધતન્નમેથ્યં - મુગ્ધતન્નમેથ્યં
 નવતત્તા - નવતત્તા
 લેસથ્યો - લેસથ્યો
 મળિયા - મળિયા

સમગુણા - સમગુણા મુગ્ધા છે.
 દ્વય - દ્વય, દ્વય પ્રમાણ
 મુગ્ધતન્નમેથ્યં - મુગ્ધતન્નમેથ્યં
 નર - નર, નર પ્રમાણ
 નવતત્તા - નવ તત્ત્વો
 લેસથ્યો - લેસથ્યો, લેસથ્યો
 મળિયા - મળિયા

અનુવાદ—યોગી નપુંસ સિદ્ધા થી નર સિદ્ધા ક્રમેણ સંઘગુણા
 દ્વય મુગ્ધતન્નમેથ્યં નર તત્તા લેસથ્યો મળિયા ॥૫૦॥

દર દ્રષ્ટિએ વિચારનાં તે સર્વે અપેક્ષાભેદ હોવાથી સિદ્ધ પરમાત્મા-
માં નવે ક્ષાયિક લાવ હોય એમ કહેવામાં પણ સર્વથા વિરોધ
નથી, માટે અપેક્ષાએ સિદ્ધમાં પણ અથવા નવે ક્ષાયિક લાવ
પણ માનવા.

તથા મોક્ષે જવાને યોગ્ય હોય તે મત્ત્ય કહેવાય, અને સિદ્ધ

ત્પત્તિ લક્ષણ શ્રી સિદ્ધ પરમાત્મામાં પ્રેરણા વૃત્તિના અભાવે ઘટતું નથી
તેથી અથવા વીધનુ લક્ષણ ક્રિયાવૃત્તિ ને શ્રી સિદ્ધમાં નથી તેથી લક્ષ-
ણના અભાવે લક્ષણનો પણ અભાવ એ ન્યાયને અનુસરીને શ્રી સિદ્ધ-
પરમાત્મામાં વીર્ય નથી એમ કેદી શકાય, અને તેથીજ શ્રી ભગવં સૂત્રના
પ્રેક્ષા શતકના ૮ મા ઉદ્દેશમાં "મિદ્ધા જં અવિરિયા" એ મુત્રની વૃત્તિમાં
સકરગચીર્વામાવાદચીર્વા. મિદ્ધા: (=રોગપરવૃત્તિરૂપ કરણીરિતના અભાવથી
મિદ્ધો વીર્ય રહિત છે) એમ કહ્યું છે.

તથા ચર્ચતં ગમ્યતે અનેન નિર્વૃત્તૌ હિતિ ચારિત્રમ્ એટલે જોનાવડે
મોક્ષમાં જવાય તે ચારિત્ર, અથવા અટ્ટવિધકર્મચવારિક્તકરગત્ ચારિત્રમ્
એટલે આઠ પ્રકારના કર્મમંત્રનો (કર્મસમૂહનો) નારા કુનાર હોવાથી
ચારિત્ર કહેવાય, છત્પાદિ ચારિત્રના વ્યુત્પત્તિલક્ષણોમાનુ કોઈ પણ વ્યુત્પત્તિ
લક્ષણ શ્રી મિદ્ધામાં ઘટતું નથી, તેમજ ચારિત્રના ૫ ભેદમાનો કોઈપણ
ભેદ (અર્થાત્ ક્ષાયિક યથાખ્યાત ચારિત્ર પણ) શ્રી મિદ્ધા છે નહિ તે કા-
રણથી શ્રી સિદ્ધમાં ચારિત્રનો અભાવ છે, માટેજ મિદ્ધાન્તમાં "મિદ્ધને
નોં ચારિત્તી નોં મચારિત્તી એટલે મિદ્ધ ચારિત્રી છે એમ પણ નથી
તેમજ મિદ્ધ ચારિત્ર રહિત છે એમ પણ નથી" એ વચન કહ્યું છે.

તથા જિં કે સામ્યમ્ જ્ઞાતે લગભગ મર્ત સામ્યને મમ્મત છે,
તે પણ કોઈ યથાને મમ્યજ્ઞાનનો નિર્લેષ પણ ઉપર દ્રિષ્ટાન્તીમાં કયા પ્રમા-
ણે હોય તે તે મમ્યજ્ઞાનનો અર્થ "શ્રીસીતગમના વચન ઉપર પ્રતીતિરૂપ
શ્રદ્ધા" એમ જાનવા, જેથી શ્રીમિદ્ધ તે પોતેજ સીતગમ છે તે એમને
સીત્ત કયા સીતગમના વચનની શ્રદ્ધા થતી મહે ? તે કમળથી ક્ષાયિક
જન્મની શ્રદ્ધાના અભાવે શ્રીમિદ્ધને સામ્યમ્ જ્ઞાતે પણ થતી શકતું નથી એમ
જાનવું. એ પ્રમાણે જનના સુખી સંજ્ઞાના વિનંતાદ પણ અપેક્ષાતાથી
મમ્મતા એજ શ્રીકૃતેન્દ્રિયનની પગમ પરિચ આગમના છે.

